

CEFOS RAPPORT 3

Finansieringsanalysens dimensioner

Teori och kostnader

Pär Falkman & Stefan Pauli

ISRN GU-CEFO-R--3--SE
ISSN 1104-327x

Innehållsförteckning

Tabellförteckning

Diagram- och figurförteckning

Förord

Inledning.....	15
Bakgrund och problem.....	15
Syfte.....	17
Metod.....	18
<i>Filosofiska antaganden och åsikter.....</i>	19
<i>Tre etablerade redovisningsparadigm.....</i>	20
<i>Multiparadigmatiska synsätt.....</i>	27
<i>Metodologisk utveckling inom företagsekonomisk forskning.....</i>	29
<i>Egen forskning.....</i>	31
Finansieringsanalysens teoretiska variationer.....	33
Inledning.....	33
Finansieringsanalysens utveckling i norm och praxis.....	33
<i>Utveckling i det amerikanska näringslivet.....</i>	34
<i>Utveckling i det svenska näringslivet.....</i>	39
<i>Svensk kommunal utveckling.....</i>	40
Utveckling av finansieringsanalysens begreppsapparat.....	40
<i>Utgångsdata.....</i>	41
<i>Medelsbegrepp.....</i>	43
<i>Indelning.....</i>	51
<i>Justeringar.....</i>	55
<i>Redovisning i netto eller bruttotermier.....</i>	60
<i>Finansieringsanalysens teoretiska variationsmöjligheter.....</i>	61
<i>Vanligt använda begrepp definierade utifrån vår begreppsapparat.....</i>	64

<i>Sammanfattning</i>	68
Normer som styr finansieringsanalysen.....	70
Inledning.....	70
Rekommendation FAS 95, utgiven av Financial Accounting Standards Board (FASB).....	71
Rekommendation IAS 7, utgiven av International Accounting Standards Committee (IASC).....	75
Rekommendation FRS 1, utgiven av Accounting Standards Board (ASB).....	80
Rekommendation AASB 1026, utgiven av Australian Accounting Standards Board (AASB).....	83
Rekommendation nr 10, utgiven av Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR).....	87
Svenska Kommunförbundets (KF) rekommendation, Redovisningsreglemente för kommuner och landsting, 15 §	92
<i>Anvisning nr 6, Schema för finansieringsanalys, från KF:s referensgrupp i redovisning</i>	94
Tysklands kommande rekommendation.....	97
Rekommendation utgiven av Ordre des Experts Comptables et Comptables Agréés (OECCA).....	98
EU:s fjärde och sjunde redovisningsdirektiv.....	100
<i>Sammanfattning</i>	100
Finansieringsanalysens problem och kostnader: ett praktikfall....	102
Inledning.....	102
<i>Bakgrund och syfte</i>	102
<i>Metod</i>	103
Kommunala redovisningsnormer.....	107
<i>Resultaträkningen</i>	110
<i>Finansieringsanalysen</i>	112
Allmänt om Lerums kommun.....	115
Lerums redovisning.....	116
<i>Lerums resultaträkning</i>	117

<i>Lerums finansieringsanalys</i>	118
<i>Kortfattat om Lerums ekonomisystem</i>	119
Införande av olika finansieringsanalysmodeller.....	120
<i>Inledning</i>	120
<i>Tillvägagångssätt och undersökningsvariabler</i>	122
<i>Införande av ordinära finansieringsanalyser</i>	126
<i>Införande av cash flow-rapporter</i>	144
<i>Jämförelser mellan de olika modellerna</i>	165
<i>Sammanfattning</i>	169
Slutsatser och fortsatt forskning.....	177
Slutsatser.....	177
Fortsatt forskning.....	179
Källor.....	181
Bilagor A-P.....	188
Bilagor 1-5.....	209

Tabellförteckning

Tabell 1	Traditionellt indelad finansieringsanalys.....	52
Tabell 2	Fem faktorer med vardera inbördes variationer som påverkar finansieringsanalysens utformning....	61
Tabell 3	Faktorer som skapar grunden för finansieringsanalysens variationer.....	68
Tabell 4	FASB:s rekommenderade cash flow-rapport baserad på en direkt metod.....	73
Tabell 5	FASB:s rekommenderade ordinära finansieringsanalys baserad på en indirekt metod.....	74
Tabell 6	IASC:s ordinära finansieringsanalysmodell baserad på en indirekt metod.....	77
Tabell 7	IASC:s rekommenderade cash flow-rapport baserad på en direkt metod.....	79
Tabell 8	ASB:s ordinära finansieringsanalys baserad på en indirekt metod.....	81
Tabell 9	AASB:s ordinära finansieringsanalys baserad på en indirekt metod.....	84
Tabell 10	AASB:s rekommenderade cash flow-rapport baserad på en direkt metod.....	86
Tabell 11	Två sätt enligt FAR att beräkna Från årets verksamhet internt tillförda medel.....	87
Tabell 12	FAR:s ordinära finansieringsanalys (nr.1) baserad på en indirekt metod.....	88
Tabell 13	FAR:s ordinära finansieringsanalys (nr.2) baserad på en indirekt metod.....	90
Tabell 14	Av Svenska Kommunförbundet rekommenderad resultaträkning för svenska kommuner.....	92

Tabell 15	KF:s rekommenderade ordinära finansieringsanalys baserad på en indirekt metod.....	93
Tabell 16	Referensgruppens alternativa ordinära finansieringsanalys nr 1, baserad på en indirekt metod.....	95
Tabell 17	Referensgruppens alternativa ordinära finansieringsanalys nr 2, baserad på en indirekt metod.....	96
Tabell 18	En ordinär finansieringsanalys baserad på en indirekt metod som rekommenderas av OECCA.....	99
Tabell 19	Resultaträkning rekommenderad av Svenska Kommunförbundet.....	110
Tabell 20	Finansieringsanalys rekommenderad av Svenska Kommunförbundet.....	112
Tabell 21	Specifikation av RK-förändringen, rekommenderad av Svenska Kommunförbundet.....	113
Tabell 22	Lerums resultaträkning i 1993 års årsredovisning..	117
Tabell 23	Lerums finansieringsanalys i 1993 års årsredovisning.....	118
Tabell 24	Justeringar för redovisningstekniska transaktioner gjorda i samband med bokslutet 931231.....	125
Tabell 25	Finansieringsanalysmodell A.....	126
Tabell 26	Finansieringsanalysmodell K.....	131
Tabell 27	Finansieringsanalysmodell L.....	136
Tabell 28	Finansieringsanalysmodell N.....	145
Tabell 29	Rörelsekapitalkonton fördelade till respektive rad i finansieringsanalysen.....	148
Tabell 30	Finansieringsanalysmodell N med beräknad data..	150
Tabell 31	Konteringsgången för leverantörsbetalningar.....	152
Tabell 32	Finansieringsanalysmodell P.....	154
Tabell 33	Förändringen av likvida medel erhållen från RE24 och RE25.....	155

Tabell 34	Förändringen av likvida medel erhållen genom specifisering av RE24 och RE25.....	156
Tabell 35	Kontospecificering per rad samt från vilken rapport data erhålles.....	158
Tabell 36	Finansieringsanalysmodell A presenterad med verklig data från Lerum.....	166
Tabell 37	Modell K, L, N samt P presenterade med verklig data från Lerum.....	167

Diagram- och figurförteckning

Diagram 1	T.W. Grants konkurs som bevis för kassainformations betydelse för att urskilja konkursmässiga organisationer.....	48
Figur 1	Rörelsekapitalet sett från två olika perspektiv.....	45
Figur 2	Skillnaden mellan traditionell och sektorindelad finansieringsanalys.....	55
Figur 3	De två justeringskategorierna för en finansieringsanalys som baseras på kostnader och intäkter.....	58
Figur 4	Sexton teoretisk möjliga finansieringsanalysmodeller.....	63
Figur 5	Metod vs rapport.....	67
Figur 6	Redovisningsorgans rekommenderade finansieringsanalysmodeller klassificerade utifrån våra definitioner.....	101
Figur 7	Finansieringsanalysmodeller vi valt att införa i Lerums kommun.....	106
Figur 8	Ekonomisystemet, ett verktyg att skapa rapporter med.....	119
Figur 9	En extra rapportgenerator som möjliggör cash flow-rapporten.....	162
Figur 10	En utvidgad befintlig applikationsrapportgenerator som möjliggör rapporten.....	164
Figur 11	Beräknade driftskostnader för de olika finansieringsanalyserna.....	175
Figur 12	Beräknade investeringskostnader för de olika analyserna.....	176

Förord

Finansieringsanalysens dimensioner är det tredje numret i CEFOS rapportserie.

Uppsatsen är dels en licentiatuppsats i förvaltningsekonomi vid Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet dels en avrapportering inom forskningsprogrammet 'Kommunal redovisning' som ingår som en del av det nationella företagsekonomiska disciplinprogrammet. Projektet behandlar en ny form av redovisning, cash flow accounting.

Delprogrammet 'Kommunal redovisning' är förlagd till Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS) vid Göteborgs universitet, med professor Olov Olson som projektledare. Forskningsprogrammet är finansierat av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR).

Göteborg i mars 1995

Lars Strömberg
Föreståndare, CEFOS

Inledning

Bakgrund och problem

Finansieringsanalysen som redovisningsrapport vid sidan av resultat- och balansräkning, har under senare delen av 1980-talet och början av 1990-talet fått allt större uppmärksamhet internationellt. Förvånansvärt nog gäller uppmärksamheten inte för svenska redovisningsorgan och organisationer, varför analysen i svensk redovisning har fått en tillbakadragen roll. Det bristande intresset för analysen har t ex inneburit att Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) och Svenska Kommunförbundet (KF) fortfarande rekommenderar en analys som varit omodern i USA i över tio år. Analysen är inte bara omodern utan även komplicerad och kräver goda redovisningskunskaper för att kunna upprättas och förstås.

Finansieringsanalysen som syftar till att redovisa en räkenskapsperiods investeringar och finansiering samt hur likviditeten har påverkats borde, med tanke på antalet betalningsinställningar och konkurser 1980-talets 'kasinoekonomi' har fört med sig, vara utformade på ett sådant sätt att organisationens betalningsförmåga på ett tydligt sätt redovisas. De analyser som FAR och KF rekommenderar gör inte detta.

En del internationellt verksamma svenska företag har dock under de senaste åren börjat tillämpa internationellt rekommenderade finansieringsanalysmodeller som har sitt ursprung i det amerikanska redovisningsorganet Financial Accounting Standards Board:s (FASB) rekommendation FAS 95.

I USA rekommenderas sedan 1987 en s k cash flow-rapport (FASB, 1987); en finansieringsanalys där förändringen av likvida medel hänförlig till organisationens olika aktiviteter drift, investeringar och finansiering särredovisas. Eftersom analysen dessutom utgår från organisatio-

nens verkliga betalningsflöde kan likviditetspåverkan även specificeras inom respektive aktivitet, så att likviditetspåverkan från t ex försäljning och personalens löner exakt kan redovisas. De modeller som t ex FAR och KF rekommenderar medger inte samma exakta redovisning eftersom deras analyser tar sin utgångspunkt i resultaträkningens kostnader och intäkter. Hur dessa poster har påverkat likviditeten framgår därför endast på en aggregerad nivå i rapporten, efter det att komplicerade redovisningstekniska justeringar av olika slag har utförts.

De båda tillvägagångssätten beskrivs ofta i redovisningsrekommendationer runt om i världen och benämns vanligtvis direkt och indirekt metod. Den direkta metoden är den som FASB förespråkar och som tar sin utgångspunkt i reella betalningar. Definitionen på direkt och indirekt metod är dock långt ifrån enhetlig. I både svensk och utländsk litteratur och vetenskapliga artiklar förekommer olika definitioner. Orsaken är att finansieringsanalysen saknar en väldefinierad begreppsapparat.

Det ökade intresset för finansieringsanalysen i USA har t ex visat sig i den s k marknaden. Enligt undersökningar har det bl a framkommit att investerare i allt större utsträckning förlitar sig till information från cash flow-rapporter när de finns tillgängliga (Epstein och Pava, 1992). Om endast ordinära finansieringsanalyser presenteras, liknande de FAR och KF rekommenderar, är det istället resultaträkningen som i första hand används som grund för beslutsunderlag.

Trots cash flow-rapportens fördelar samt faktum att marknaden efterfrågar dessa rapporter, används den i ringa omfattning i praktiken även i USA. Orsaken härtill är att cash flow-rapporter som baseras på direkta metoder sägs medföra en rad problem samt är allt för kostsamma att använda (ASB, 1991; Chrichton, 1990; FASB, 1987 och IASC, 1993). Vad dessa problem och kostnader skulle bestå i finns det dock oss veterligen inga undersökningar eller forskningsresultat som visar.

Syfte

Vi ämnar i en teoretisk del skapa en begreppsapparat för finansieringsanalysen som skall belysa analysens grundstenar. Att skapa en enhetlig begreppsapparat är ett sätt att tydliggöra finansieringsanalysens olika variationsmöjligheter men samtidigt ett sätt att inhämta och på ett individuellt sätt strukturera den teoretiska kunskap som krävs för fortsatt forskning inom ämnet. Eftersom det idag saknas en enhetlig och medvetet använd begreppsapparat, vilket bl a har lett till sammanblandningar av definitioner och tvetydig användning av begrepp, utgör denna begreppsapparat dessutom ett bidrag till redovisningsteorin.

Uppsatsen består dessutom av två empiriska delar. I den första använder vi vår skapade begreppsapparat för att beskriva och klassificera ett antal aktuella redovisningsrekommendationer från bl a Sverige, USA och Storbritannien som styr finansieringsanalysen. Dagens rekommendationer är inte utarbetade utifrån en gemensam begreppsapparat varför svårigheter att jämföra dessa existerar. Med hjälp av vår definiering och klassificering av de rekommenderade analyserna underlättas en sådan jämförelse. Specifika särdrag mellan de olika rekommenderade modellerna redovisas också.

I den andra empiriska delen har vi i Lerums kommun valt att införa ett antal teoretiskt intressanta finansieringsanalyser. En av de utvalda analyserna är den av FASB rekommenderade cash flow-rapporten baserad på en direkt metod. Denna rapport som starkt förespråkas anses dock föra med sig en rad problem och är samtidigt kostsam att införa. Huruvida dessa påståenden stämmer syftar denna empiriska del till att utröna. Dessutom önskar vi undersöka huruvida dagens redovisningssystem är lämpade för att upprätta olika finansieringsanalyser, både teoretiskt skapade och sådana som idag används i praktiken.

Metod

Den metod en forskare använder är i grund och botten beroende av vissa inställningar som forskaren har till ett antal filosofiska antaganden. För att utveckla allmängiltiga teoretiska skillnader mellan olika forskare eller grupper av forskare, måste dessa antaganden undersökas. Kombinationer av dem utgör en forskares vetenskapliga synsätt och har historiskt sett benämnts paradig. Innan vi diskuterar vår metod ämnar vi presentera olika filosofiska antaganden samt de forskningstraditioner inom redovisning som existerar.

Burell och Morgan (1979) benämner de olika forskningstraditionerna eller paradigmen funktionalism, interpretism, radikal humanism och radikal strukturalism. Burell och Morgans paradigframställning har de senaste tio åren varit vägvisande för många redovisningsforskare men har fått en del kritik på att gränsindelningen mellan de olika paradigmen är för skarp.

Chua (1986) har därför valt ett annat tillvägagångssätt när hon presenterar de redovisningstraditioner som finns. Hon försöker inte skapa en måttstock för att placera forskare i ett särskilt paradig, utan redovisar istället grunddragen inom respektive paradig med hjälp av nedanstående filosofiska antaganden och åsikter. Till skillnad från Burell och Morgan använder Chua endast tre paradig, det traditionella, det tolkande och det kritiska paradigmet.

A. Antaganden och åsikter om kunskap

Epistemologi

Metodologi

B. Antaganden och åsikter om fysisk och social verklighet

Ontologi

Mänskliga avsikter och rationalitet

Samhällelig ordning eller konflikt

C. Relationen mellan teori och praktik (kunskap och verklighet)

Filosofiska antaganden och åsikter

Epistemologi

Epistemologi definieras som studiet av den vetenskapliga kunskapens uppkomst och giltighet (Sellstedt, 1992). Epistemologi definieras också som läran om kunskapen och hur kunskapskärnan inom olika vetenskapsämnen ser ut och var dess grunder kan finnas. Kunskap kan enligt Burell och Morgan (1979) vara antingen hård eller mjuk. Hård kunskap kan finnas genom undersökningar och observationer. Mjuk kunskap måste upplevas. Ur ett epistemologiskt perspektiv kan en forskare antingen vara positivist eller anti-positivist. Positivister förklarar den sociala verkligheten genom att leta efter och identifiera regelbundenheter och tillfälliga relationer mellan bestående element. Enligt anti-positivister måste forskaren delta i de olika sociala processerna för att erhålla kunskap (Burell och Morgan, 1979).

Metodologi

Val av metod avgör vad som anses utgöra kunskap och grundar sig i hur forskaren definierar epistemologi. Positivister använder sig främst av kvantitativa forskningsmetoder medan anti-positivister använder kvalitativa metoder (Burell och Morgan, 1979).

Ontologi

En forskare kan ur ett ontologiskt perspektiv antingen vara realist eller nominalist (Burell och Morgan, 1979). En nominalist anser att verkligheten endast består av namn, koncept och beteckningar som individer använder för att strukturera verkligheten. En realist anser att verkligheten istället består av oföränderliga strukturer. Strukturerna existerar inte för individen förrän de har upplevts och dess existens är oberoende av individen (Burell och Morgan, 1979).

Mänskliga avsikter och rationalitet

Antaganden om mänskliga avsikter och rationalitet definierade av Chua (1986) är snarlik Burell och Morgans (1979) antaganden om den mänsk-

liga naturen. Inställningar såsom att människan är fri att handla och målmedveten, s k voluntarism, ställs mot att hon handlar på ett sätt som är betingat av omgivningen, s k determinism.

Synen på utveckling i samhället (konflikt eller ordning)

Åsikter och antaganden om synen på relationen mellan människor och mellan samhälle och människa påverkar också forskningsmetoden. Teorier, om att konflikter och spänningar som näst intill är olösbara existerar mellan samhällsklasser, ställs mot teorier om att det i den sociala verkligheten i grund och botten råder stabilitet (Chua 1986).

Relationen mellan teori och praktik (kunskap och verklighet)

Chua (1986) tar, till skillnad från Burell och Morgan (1979), även upp frågeställningen om hur kunskap skall överföras från teori till praktik för att även komma praktikerna till godo.

Tre etablerade redovisningsparadigm

Den traditionella skolan

Chua (1986) hävdar att redovisningsforskning har blivit guidad av en dominerande uppsättning antaganden om kunskap och verkligheten. Det finns enligt Chua en vetenskaplig huvudvärldssyn som de flesta forskare delar och har delat. Redovisningstraditionen benämns för den traditionella skolan och har sina rötter inom sociologisk positivism, som i sin tur bygger på naturvetenskapliga ideal. Forskare inom den traditionella skolan jämför natur- och samhällsvetenskap. De filosofiska antagandena och åsikterna återspeglar tron på de naturvetenskapliga idealen.

Den ontologiska basen ligger i fysisk realism (Burell och Morgan, 1979). Realism innebär att en objektiv värld, med bestämd natur och identifierbara beståndsdelar, existerar oberoende av människan. Forskaren kan spegla denna objektiva verklighet utan att själv påverka situationen. Redovisning anses ge en objektiv bild av verkligheten samtidigt

som den skapar teknisk och neutral information som skall ligga till grund för ledningens beslutsfattande (Hopper et al., 1987). Ledningen jämförs med organisationens ägare, vilket innebär att redovisning är skapad till förmån för dessa. Genom att effektivisera en organisation med hjälp av redovisning tjänas ägarnas syfte vilket är att generera vinstmedel och därmed utdelning (Hopper et al., 1987).

Den epistemologiska grunden är att kunskap är hård, vilket innebär att forskaren endast förlitar sig till observationer och undersökningar för att finna kunskap. Forskaren försöker identifiera orsakssamband i den sociala verkligheten med hjälp av olika mätinstrument och mätmetoder som negligerar subjektiviteten hos forskaren (Burrell och Morgan, 1979). Generaliseringar i form av lagbundenheter och kausala samband görs varifrån andra hypoteser som är mer avgränsade i tid och rum kan härledas, för att till sist komma fram till mer precisa och mätbara resultat (Holme och Solvang, 1991). Problem och lösningar genereras ur organisationens synvinkel och organisationen ses som ett slutet system som inte tar hänsyn till sin omgivning och den interaktion med denna som organisationen deltar i (Hopper et al., 1987). Eftersom organisationen ses som ett slutet system fokuserar redovisning på den interna organisationen bestående av individer, avdelningar, divisioner etc. Det bristande hänsynstagandet till omgivningen resulterar i att ett begränsat antal variabler beaktas, s k reduktionism.

Den traditionella skolan har med tiden utvecklats i takt med att det traditionella antagandet om att organisationer är slutna system har ifrågasatts. Inom den s k öppna systemteorin, som är en utveckling av tidig traditionell forskning, beskrivs organisationen som en organism vars primära mål är överlevnad och anpassning till omgivningen snarare än en produktionsorienterad maskin (Burrell och Morgan, 1979; Silverman, 1970). För att möjliggöra överlevnad krävs en bra relation till omgivningen. Öppna systemteoretiker använder således fler variabler vid sina analyser än vad ursprungliga traditionella teoretiker gör. Tidiga öppna systemteorier betraktade systemen som väl avgränsade, t ex geografiskt eller i form av olika avdelningar. Under senare år har dock hänsyn börjat

tas till system av informell karaktär, som exempelvis maktstrukturer. Markus och Pfeffer (1983) anser att en organisations maktstruktur måste avbildas i organisationens informations- och redovisningssystem.

Traditionella redovisningsforskare förutsätter ekonomisk rationalitet (Hopper et al., 1987; Puxty, 1993). När samtliga individer i en organisation agerar rationellt anses även organisationen som kollektiv utgöra en rationell enhet. Orsaken till att organisationens (rationella) mål eventuellt inte uppfylls grundar sig i att individer eller administrativa system skapar irrationalitet (March, 1987). De deterministiska dragen inom den traditionella skolan ger inte forskaren möjlighet att identifiera exempelvis politiska konflikter och irrationella beteenden.

Den traditionella skolan tar i sin forskning utgångspunkt i en organisations beslutsprocess och försöker, genom att producera mer fulländade teorier, förbättra denna. Teorier skall endast utgöra riktlinjer för att praxis skall kunna förbättras (Chua, 1986). Teorierna anses utgöra en successiv förbättring av tidigare teorier och redovisning ses t ex som en produkt av teknisk och organisatorisk utveckling (Hopper et al., 1987). Att förklara tidigare teorier med hjälp av dagens referensramar är dock inte möjligt. Puxty (1993) beskriver därför den traditionella skolans teorier som *ahistorical*.

Sammanställning av data görs med hjälp av kvantitativa metoder (Burell och Morgan, 1979). Det finns två avgörande faktorer som gör att kvantitativa metoder anses lämpa sig bäst. Det första är att det i den sociala verkligheten existerar regelbundenheter likt naturlagar. Den andra faktorn är att det i grund och botten råder stabilitet i samhället.

Den tolkande skolan

Den tolkande skolan kan härledas från tyska filosofiska intressen som önskar framhäva språkets, tolkningens och förståelsens roll inom socialvetenskapen (Burell och Morgan, 1979; Chua, 1986; Puxty, 1993). Den tolkande skolan uppstod som en följd av att forskare inte ansåg att den traditionella skolan kunde skapa tillfredsställande lösningar. Tolkande redovisningsforskare försöker svara på hur redovisningsinformation

påverkar individers uppfattning av sin egen och andras situation i en social kontext. De försöker också svara på hur individer använder information för att skapa en bild av sin egen verklighet. Verkligheten existerar således inte oberoende av individen utan individer skapar sin egen verklighet genom social interaktion, s k nominalism. Redovisning skapar och påverkar den organisatoriska miljön den är en del av, men den organisatoriska miljön påverkar också på vilket sätt som individer tolkar och använder redovisningsinformation (Naihapet, 1988). Budgeten är ett exempel på ett medel med vars hjälp individer, genom interaktion, skapar och ger mening åt sin sociala verklighet (Covalevski och Dirs-mith, 1988).

Redovisning används av ledningen för att legitimera organisationens mål. Eftersom legitimerings- och redovisningsprocessen innehåller flera deltagare, vilka har olika uppfattningar, blir organisationens mål sällan väldefinierade (Hopper et al., 1987). Tolkande forskare erhåller förståelse och kunskap om den sociala verkligheten genom att studera mänsklig interaktion. Han försöker också finna hur deltagare i olika processer ser på den givna situationen samt hur de försöker förstå sin egen situation (Chua, 1986). Redovisning är således ett subjektivt språk som återskapas och modifieras intersubjektivt (Preston et al., 1992).

Den rationella övertygelse som återfinns inom den traditionella skolan framhävs inte inom den tolkande skolan. En individs agerande kan ur en annan individs perspektiv anses vara irrationellt. Syftet med redovisning i en organisation är att begränsa individers olika inställningar och uppfattningar. Den syftar också till att framställa organisationens mål som väldefinierade (Hopper et al., 1987).

Kunskap om redovisning kan inte uppnås genom ackumulerad historisk data utan måste studeras i sitt specifika sammanhang i tid och rum. Redovisningsfunktionen är unik för varje individ varför historiska analyser inte möjliggör generaliseringar (Puxty, 1993). Tolkande forskare använder kvalitativa undersökningsmetoder (Burell och Morgan, 1979; Chua, 1986). En orsak till att kvantitativa undersökningsmetoder inte lämpar sig är att människan inte agerar enligt ett förutbestämt mönster

som gör henne prognostiserbar. Hon agerar istället efter sin egna vilja, s k voluntarism. De regelbundenheter som krävs för matematiska beräkningar existerar således inte för den tolkande skolan.

Den tolkande skolan tar inte ställning till vems syften redovisning premierar utan anser att flera olika intressen samtidigt kan tjänas (Hopper et al., 1987). Orsaken till att flera intressen kan tjänas är att redovisning används i organisationens olika legitimeringsprocesser där flera intressen möts. Starkare parter i sådana processer kan dock framhäva sina egna intressen, vilket är ett resultat av de politiska och sociala faktorer som dessa individer tagit med sig från sina sociala omgivningar (se Preston et al., 1992).

I och med att verkligheten inte kan beskrivas med hjälp av generella påståenden och teorier, kan forskare inte kontrollera och teoretisera empiriska fenomen. De försöker istället utveckla förståelse för olika idéer och synsätt i syfte att öka människors förståelse för det egna handlandet. Kommunikationen mellan teoretiker och praktiker är därför omfattande, vilket i längden leder till en ökad kunskap om den sociala verkligheten (Chua, 1986).

Den kritiska skolan

Enligt kritiker lever människan i en begränsad värld där regler och restriktioner påverkar hennes handlingsfrihet och där konflikt utgör den främsta drivkraften för utveckling. Restriktioner kan bl a utgöras av makt, resurser, traditioner och positioner och den kritiska skolan vill göra människor medvetna om dessa. Genom ett medvetande kan människor agera mot restriktionerna och på så vis möjliggöra frihet och uppfyllelse av sina egna potentialer, vilka kvävts under restriktionerna (Chua, 1986; Habermas, 1984). Teori är enligt redovisningskritiker till för att skapa insikt om de restriktioner som finns i samhället och främst de restriktioner som redovisningssystem skapar. Kritisk redovisningsforskning syftar således till att upplysa individer om hur redovisningen styr och formar arbetare och organisationer (Chua, 1986). Några teorioberoende fakta som kan bevisa eller motbevisa en teori existerar inte. Fakta

är istället tillfällig och helt beroende av i vilken omgivning de existerar och kan endast finnas genom deltagande i sociala processer. Till en följd härav måste forskaren förstå det språk som används i de sociala processerna för att komma fram till tillförlitliga resultat (Burell och Morgan, 1979). Att studera något oberoende av omgivningen och historien anses vara betydelselöst och för att finna fakta använder kritiker så gott som uteslutande kvalitativa undersökningsmetoder (Chua, 1986).

Den traditionella och den tolkande skolan har enligt kritiker förbisett en mängd variabler vid utvecklingen av sina teorier. Kritikerna anser att de båda skolorna har misslyckats med att kontextualisera redovisningen och har därmed lämnat en del frågor obesvarade (Hopper et al., 1987). Den främsta kritiken riktas mot den traditionella skolan och deras tro på att verkligheten är objektiv. Ytterligare kritik grundar sig i de traditionella forskarnas tro på neutralitet i forskningsprocessen. Val av forskningsobjekt och problemområde påverkas av forskarens egna värderingar och preferenser vilket förkastar tron om neutralitet (Tinker et al., 1982).

Kritiker anser till skillnad från de övriga skolorna, att det pågår en exploatering av vissa samhällsgrupper (Tinker, 1980). Exploateringen tar sin utgångspunkt i ett dominerande politiskt synsätt som baseras på kapitalism. Redovisning är enligt kritiker en av kapitalismens förlängda armar och dess utformning påverkas därför av kapitalismens orättvisor. Redovisning tar sin utgångspunkt i ett marginalistiskt tänkande, vilket leder till att kapitalägarna gynnas och arbetare missgynnas (Tinker, 1980). Redovisning ur ett kritiskt perspektiv ses därmed endast som ett kontrollverktyg som organisationens ledning använder för att försäkra att produktionen sker i enlighet med ledningens regler och därmed till fördel för aktieägarna (Hopper et al., 1987).

Den kritiska skolan förutsätter en konflikt som grundar sig i en kamp mellan kapital och arbete. Kapitalismen representeras av ledningen och ägarna medan arbetarna representerar de exploaterade (Hopper et al., 1987). Konstellationen är ett resultat av samhällets klassindelning och det är främst i samhället som kampen mellan kapital och arbete pågår.

Organisationen kan dock ses som en arena där kampen kan utspelas.

Det är inte endast de sociala spänningarna mellan ledning och arbetare som forskaren önskar finna. Intresse riktas även mot de professionella som har inflytande på redovisningens utformning. Ur ett kritiskt perspektiv ses inte redovisningsprofessionen som en neutral grupp som utvecklas i förhållande till efterfrågan på användbar information. De utgörs istället av ett ärelystet yrkesmonopol som försöker främja sina egna sociala och ekonomiska intressen (Chua, 1986). Redovisningsprofessionen anses stå i maskopi med organisationens ledning för att försvara sina egna revir. Ledningen försöker vinna kampen mellan kapital och arbetare genom att argumentera för att redovisning är en nödvändig faktor för organisationens överlevnad. Genom att professionen utvecklar redovisning till ett svårbegripligt språk som endast ett fåtal förstår, försämras arbetarnas chanser ytterligare (Hopper et al., 1987).

Redovisningskunskap används enligt kritiker för att utöva makt. Genom att t ex sätta upp resultatmål i fabriker och jämföra olika enheter med hjälp av dessa har ett kontrollverktyg skapats som används för att kontrollera arbetarnas beteende och agerande (Hopper et al., 1987). När ledningen sätter upp normer för verksamheten begränsas arbetarnas handlingsfrihet och kreativitet och redovisning används för övervakning och utvärdering av arbetarna (Hopper et al., 1987; Miller och O'Leary, 1990). Kritiker vill avdramatisera redovisningsfunktionen och önskar bevisa att den inte är någon neutral informationsbärare, utan snarare en bärare av olika intressen.

Att redovisning är en bärare av olika intressen bevisar Tinker et al. (1982) genom en analys av värdebegreppets historiska bakgrund. Författarna anser att det marginalistiska värdebegreppet som ligger till grund för redovisning utvecklades i en speciell social kontext vilket omöjliggör att redovisningsinformation är neutral.

Enligt kritiker har redovisning inte framkommit genom successiva förbättringar (Puxty, 1993). Kritiker vill istället studera redovisning i dess sociala kontext och försöka finna de faktorer som gör att redovisning har tagit sin nuvarande form. Stor hänsyn tas till politisk utveck-

ling för att bevisa att redovisningsutvecklingen har politisk snarare än ekonomisk karaktär (Hopper et al., 1987).

Multiparadigmatiska synsätt

Chua (1986) tar avstånd från Burell och Morgans (1979) strikta indelning mellan de olika paradigmen. Chua anser istället att det i flera forskningssituationer kan vara lämpligt att använda delar från samtliga paradigmen för att resultaten skall bli tillförlitliga. Det finns också ett flertal forskare som hävdar att det är viktigt att alltid se forskningsproblem från olika perspektiv samtidigt, s k multiparadigm, eftersom endimensionella synsätt anses ge enkelspåriga och vinklade resultat (Bhimani, 1994; Boland och Pondy, 1983; Boland, 1989; Danzinger, 1978; Hopwood, 1983; Morgan, 1988).

Multiparadigmatiska synsätt kan antingen användas medvetet eller omedvetet. Ett omedvetet användande av multiparadigmatiska synsätt anses ofta vara fult eftersom resultaten, snarare än använd metod, står i centrum. För att medvetna användare skall kunna skiljas från omedvetna är det viktigt att ändamålet och syftet med 'paradigmblandningen' klargörs. Resultaten måste framför allt presenteras tydligt för att läsaren skall kunna analysera respektive skolas inverkan.

Hopwood (1983) anser att redovisningen sedan länge endast studerats ur ett organisatoriskt perspektiv där tekniska förbättringar har dominerat forskningsarbetet. Den kontext där redovisning skall studeras måste utökas till ett vidare samhällligt perspektiv för att en ökad förståelse skall kunna uppnås (Bhimani, 1994; Hopwood, 1983). Liknande idéer presenteras av Chua (1986) som påpekar att de olika skolorna inte är varandra uteslutande, utan istället kompletterande. Utifrån olika problemställningar kan de bästa idéerna från skolorna tillämpas för att en mer heltäckande bild av problemet skall kunna erhållas.

Till skillnad från Chua (1986) och Hopwood (1983), vilka anser att forskningsproblem bör studeras utifrån samtliga tre redovisningstradi-

tioner som ovan beskrivits, använder vissa forskare ett multiparadigm som endast utgår från den traditionella och den tolkande skolans grundidéer (se Boland och Pondy, 1983; Boland, 1989; Danzinger, 1978; Morgan, 1988).

Boland och Pondy (1983) anser att det är illustrativt att studera budgetprocesser utifrån både den traditionella och den tolkande skolan. Den tolkande skolans naturella aspekter måste sättas i relation till den traditionella skolans rationella aspekter och de båda aspekterna skall förstås som varandras kontexter. Boland (1989) anser att verkligheten inte går att studera om objektivism respektive subjektivism används som ytterligheter. Verkligheten skall istället studeras som ett kontinuum av varierande grad subjektivitet och objektivitet. Forskningen skulle enligt Boland (1989) utvecklas mer om de skarpa gränserna mellan den traditionella och den tolkande skolan raderades ut.

Morgan (1988) kritiserar den traditionella redovisningsforskningen för att vara alltför begränsad. Istället för att fortsätta utveckla 'double-entry accounting' in i minsta detalj, borde redovisningsforskningens perspektiv vidgas till att även innefatta den tolkande skolans perspektiv och en 'double-view accounting' skapas. Morgan (1988) poängterar således att redovisningsforskning inte endast skall fokusera på det tekniska förfarandet utan även undersöka hur redovisning uppfattas och används av individer.

Andra försök har även gjorts i syfte att föra de olika skolorna närmare varandra. Gioia och Pitre (1990) utgår från Burell och Morgans paradigmframställning vid försök att skapa ett multiparadigm baserat på 'brobyggen' mellan paradigmen funktionalism, interpretism, radikal strukturalism och radikal humanism. Broarna utgörs av gemensamma variabler mellan paradigmen, såsom strukturer och individer. Broarna leder till att paradigmgränserna suddas ut och handlingsutrymmet för forskarna ökar (Gioia och Pitre, 1990).

Metodologisk utveckling inom företagsekonomisk forskning

Ursprungligen var företagsekonomi ett praktiskt ämne som gick under namnet handelsteknik och innefattade delämnena såsom bokföring och kontorskunskap (Jönsson, 1990). Företagsekonomi har haft svårigheter att hävda sig mot andra akademiska discipliner beroende på sammankopplingen till praktiken. Med hjälp av påverkan från nationalekonomisk mikroteori kom dock företagsekonomi med tiden att inkludera delämnena såsom kalkylering, marknadsföring och administration. Utvecklingen ledde till att företagsekonomi idag består av en mängd fristående och akademiskt erkända ämnen såsom organisationsteori, redovisning, finansiering, distribution och marknadsföring. Dessa ämnen har numera begränsad koppling till den nationalekonomiska mikroteorin.

Utgångspunkten för forskning inom företagsekonomin olika delämnena kan variera beroende på val av forskningsmetod. Forskningstraditionerna inom ämnena kan därför i stor utsträckning skilja sig från varandra. Om en jämförelse görs mellan redovisnings- och organisationsteori förekommer skillnader gällande vilken av de tre metodologiska skolorna som är dominerande. Organisationsteori utgick ursprungligen från den traditionella skolan för att tidigt gå mot mer tolkande och kritisk forskning. Redovisning däremot är ett ämne som endast nyligen har påverkats av tolkande och kritiska forskningstraditioner. Den traditionella skolan utgör alltså den största och den mest använda forskningsmetoden för redovisning.

Den metodologiska utvecklingen inom företagsekonomi är beroende av den syn på organisationer som existerat över tiden (Jönsson, 1990). Under 1960-talet användes främst ett maskinmetaforiskt synsätt på organisationer. Maskinmetaforen kan jämföras med den traditionella skolans ideal, bl a att organisationer betraktas som slutna system där optimum av olika slag går att beräkna. Information finns alltid tillgänglig eftersom kunskap är objektiv och identifierbar. Metoder behöver bara skapas för att finna kunskap.

Under 1970-talet utvecklades den s k organismmetaforen som till skillnad från maskinmetaforen tar hänsyn till organisationens direkta omgivning. I stället för att beräkna vad som är optimalt studerades hur stabilitet med omgivningen kunde uppnås. Forskarna kom fram till att för de som arbetade i organisationerna var verkligheten inte objektiv. Slutsatsen var att individer i en organisation agerar på basis av sin uppfattning av situationen, snarare än den objektivt verkliga situationen. Utgångspunkten togs nu istället i hur individer betraktade organisationens situation för att utveckla kunskap, snarare än skapa teorier om hur optimum kan uppnås. Teorierna blev allt mer komplexa eftersom fler faktorer såsom individer och omgivning togs hänsyn till. Förändring av metaforsyn gav således upphov till nya forskningsmetoder där omgivning och individer sattes i centrum. Den metodologiska utvecklingen påverkades av vad som var aktuella forskningsproblem under respektive tidsperiod. De nya idéerna om organisationer som organismer skapade således den metodologiska grunden för den tolkande skolan. Organisationsmetaforerna anammades på ett tidigt stadium av organisationsforskare. Redovisningsforskning däremot påverkades först av de nya organisationssynsätten i början av 1980-talet (Hopwood, 1983).

Kritiska forskare anser att samhället dras med grundläggande ideologiska fel. Det är därför inte troligt att den kritiska teorin skulle vara en utveckling av den tolkande skolan på samma sätt som den tolkande är en utveckling av den traditionella. Den kritiska teorin kan istället ses som ett resultat av socialt missnöje över samhällets nuvarande utveckling. Som tidigare påpekats tar kritiker även hänsyn till politiska ideologier vilket forskare från de andra skolorna inte gör.

För den enskilde forskaren på 1990-talet krävs det mer eller mindre att ett val mellan de tre metodologiska skolorna görs. Numera är det vanligt, eller rent utav akademiskt mode, bland yngre forskare att utgångspunkt tas i ett tolkande eller kritiskt perspektiv. Vi är dock av den åsikten att en utveckling på det metodologiska planet även bör ske för den individuella forskaren över tiden. Vi anser att det är viktigt att forskaren har en bra teoretisk kunskapsgrund i sitt eget ämne innan en eventuell utveckling

senare kan ske till andra skolor. Utgångspunkten bör därför tas i den traditionella skolans ideal som innebär att kunskap är identifierbar om bara rätt metodik används. Vi anser att det inte finns någon anledning att tolka eller kritisera ett ämne innan goda kunskaper om ämnet har inhämtats och bearbetats. Är inte forskaren ordentligt insatt i ämnets kärna är det svårt att göra sig trovärdig bland andra forskare.

Den individuella forskaren bör därmed utvecklas från den traditionella skolan till den tolkande skolan och eventuellt till den kritiska skolan. Som påpekats tidigare finns det dock forskare som anser att det går bra att använda olika skolor samtidigt bara det klart och tydligt framgår vad respektive skola bidrar med. Vi anser dock att forskaren, förutom i sitt ämne, även måste vara väl insatt i samtliga forskningstraditioner innan multiparadigm används.

Egen forskning

Vår uppsats består av tre delar, en teoretisk och två empiriska. Den teoretiska delen utgörs av en referensram som vi har skapat utifrån källor som berör finansieringsanalysen. Dessa källor utgörs av redovisningslitteratur, både böcker och vetenskapliga artiklar, samt nationella och internationella rekommendationer. Rekommendationerna kan i princip delas upp i två beståndsdelar, finansieringsanalysmodellens 'form' och dess 'text'. Texten utgör rekommendationens skrivna del medan formen är analysens faktiska utseende. Dagens redovisningsrekommendationers text bygger dock inte på en medveten och gemensam begreppsapparat vilket har lett till att begrepp och definitioner av dessa inte används enhetligt. Denna oenighet har i sin tur lett till att förhållandet mellan text och form inte överensstämmer redovisningsrekommendationer emellan.

Utifrån rekommendationernas text och form samt utifrån övrig litteratur på området har vi kunnat konstatera att det i grund och botten är fem faktorer som påverkar finansieringsanalysens utformning. Dessa fakto-

rer kan även i sig variera varför en mängd olika finansieringsanalyser kan konstrueras. En del av dessa finansieringsanalyser används idag i praktiken men flera av dem är rent teoretiska modeller som vi har skapat. De teoretiska modellerna syftar till att visa att de analyser som idag används i praktiken lätt kan förbättras, men också till att visa hur olika finansieringsanalyser utgör teoretiska förbättringar av varandra.

De begrepp som förknippas med finansieringsanalysen och som återfinns i redovisningslitteratur och rekommendationer, används idag inte enhetligt. Begrepp blandas ofta samman eller används med dubbla betydelser. Att jämföra olika länders rekommendationer om finansieringsanalyser kan därför vara svårt. I vår första empiriska del har vi därför gjort en sammanställning av olika rekommendationer, där rekommendationernas särdrag presenteras. Utifrån vår begreppsapparat samt de rekommenderade modellernas form har vi även skapat grunden, och därmed givit förutsättningar, för att göra enhetliga texter rekommendationerna emellan. Med hjälp av dessa kan rekommendationer bättre jämföras och analyseras.

I den andra empiriska delen har vi, utifrån den teoretiska delen, valt ut ett antal av de finansieringsanalysmodeller som teoretiskt är intressanta. Dessa har sedan införts i en utvald organisation med hjälp av deras redovisningssystem för att se vilka kostnader och redovisningsproblem som uppkommer. Som grund för kostnaderna använde vi nedlagd tid. Tiden utgjordes dels av den manuellt nedlagda tiden, s k driftskostnader, dels den tid som krävdes för att tillsammans med berörd personal, d v s i vårt fall redovisningschefen i Lerum, diskutera fram lämpliga lösningar, s k investeringskostnader. En utförligare metoddiskussion vad beträffar denna empiriska del återfinns under avsnitt Metod sid 103.

Den teoretiska delen och de båda empiriska studierna har givit oss en referensram för ämnet som torde vara en god grund för vår fortsatta forskning. Referensramen skulle också kunna ses som vägledande för andra forskare. Om denna följs kan tvetydigheter och missuppfattningar undvikas.

Finansieringsanalysens teoretiska variationer

Inledning

Detta avsnitt utgör den teoretiska delen av uppsatsen som innehåller vårt förslag till en enhetlig begreppsapparat för finansieringsanalysen. Denna begreppsapparat bygger på finansieringsanalysens 'grundstenar', d v s de faktorer som påverkar analysens utformning, samt dess variationer. Faktorerna utgörs av utgångsdata, medelsbegrepp, indelning, justeringar samt netto-/brutto redovisning. Olika sammansättningar av de olika faktorerna samt dess inbördes variationer ger upphov till finansieringsanalysens variationsmöjligheter. Avslutningsvis används vår utvecklade begreppsapparat för att definiera om idag, i litteratur och praxis, använda begrepp såsom indirekt och direkt metod samt cash flow-rapport. Denna teoretiska del utgör även grunden för de två kommande empiriska delarna. Inledningsvis görs en historisk tillbakablick som beskriver finansieringsanalysens utveckling i norm och praxis.

Finansieringsanalysens utveckling i norm och praxis

Vi har främst valt att fokusera denna historiska genomgång på utvecklingen i amerikanskt näringsliv och dess normbildning. Orsaken är den påverkan på bl a Sverige som USA har och har haft, både direkt och indirekt via International Accounting Standards Committee (IASC), vad beträffar praxis och normbildning på området. Även den utveckling som skett i Sverige, sedan finansieringsanalysens introduktion på 1960-talet, behandlas.

*Utveckling i det amerikanska näringslivet*¹

1860-1900

Finansieringsanalysens ursprung går att finna ca 130 år tillbaka i tiden. The Northern Central Railroad kompletterade år 1863 sin ordinarie årsredovisning med en bilaga som visade förändringen i balansposten kassa, samt på vilket sätt denna hade uppkommit. Det var de mest betydelsefulla transaktionerna, storleksmässigt sett, som presenterades. Att komplettera den ordinarie redovisningen med en specificering av kassaförändringen var dock inte endast en amerikansk företeelse. År 1862 publicerade t ex det engelska företaget The Assam Company en rapport som visade förändringarna i kassan och banktillgodohavanden.

År 1881 kompletterade American Bell Telephone Company de tidigare utvecklade rapporterna genom att särskilja kassaförändringen i en operativ del och i en del som baserades på ej vanligt förekommande transaktioner, såsom långfristiga investeringar etc.

Under 1800-talets fortsatta utveckling började organisationer intressera sig för förändringen av ett flertal olika balansposter. År 1893 presenterade The Missouri Pacific Railway Company en rapport som visade förändringen av samtliga balansposter samt hur dessa hade uppkommit. Rapporten kom att benämnas *Statement Showing Resources and their Application*. Det visade sig dock senare att denna rapport inte var intressant eftersom den inte klart visade organisationens kortsiktiga likviditetsförändring. De mest betydelsefulla framstegen på finansieringsanalysområdet gjordes i praxis. Inom akademiska kretsar skulle finansieringsanalysen inte göra entré förrän år 1914.

1900-1910

1900-talets första decennium kom att bli de avgörande åren för finansieringsanalysens utveckling. År 1902 presenterade U.S. Steel Corporation en kompletterande rapport till resultat- och balansräkning som beskrev

¹ Såvida inget annat anges bygger detta avsnitt på Rosen och DeCoster (1969).

förändringen i likvida medel och vad denna förändring bestod i. Det revolutionerande med rapporten var att den, till skillnad från de tidigare, utgick från resultaträkningens nettoresultat som sedan justerades för transaktioner som inte hade någon likviditetspåverkande effekt, såsom t ex avskrivningar.

Utvecklingen av U.S. Steel Corporations rapport fortsatte och år 1903 skedde en viss modifiering av rapporten. Istället för att fokusera på förändringen av likvida medel, visade rapporten förändringen i organisationens kortfristiga tillgångar reducerade med kortfristiga skulder, något som idag går under benämningen rörelsekapital.

I början av 1900-talet hade tre olika finansieringsanalyser utvecklats, vilka i stort skildes åt beträffande sättet likviditetsförändringen presenterades på. Alla praktiker var ense om att rapportens syfte var att på något sätt visa förändringen i organisationens likviditet. Oklarheter låg dock i vilka termer som likviditetsförändringen skulle uttryckas. Tre olika alternativ som förklarade en organisations likviditetsförändring existerade:

- 1 Likvida medel: Kassa och tillgångar som omedelbart kan omsättas till kassa
- 2 Omsättningstillgångar
- 3 Rörelsekapital

Framtiden kom att avgöra vilka alternativ som skulle användas. Det dröjde inte länge förrän alternativ två, d v s omsättningstillgångar, helt var uteslutet för vidare diskussion. Ingen ansåg egentligen att en beskrivning av förändringen i omsättningstillgångar gav en bra bild av en organisations likviditetsförändring.

1910-1925

Under de kommande femton åren som karaktäriserades av krig och ekonomisk instabilitet kom en likviditetsrapport av något slag att bli en nödvändighet, för att möjliggöra uppskattningar av nuvarande och potentiella kunders betalningsförmåga. Diskussionen om finansieringsanalysen kom därför naturligt att öka i intensitet.

Finansieringsanalysens utformning påverkades endast av praktiker före 1910. År 1914 presenterade dock akademikern Seymour Walton en rapport som visade en organisations likviditetsförändring i rörelsekapitaltermer. De åsikter som Walton stod för skulle visa sig få stora konsekvenser för finansieringsanalysens framtid.

Under 1920-talet fortsatte H.A. Finney i Waltons fotspår och förespråkade en modifierad variant av Waltons rörelsekapitalbaserade likviditetsrapport. Rapporten, som senare skulle bli den mest accepterade, skiljde sig obetydligt från den som U.S. Steel Corporation presenterade år 1903. Det tog således nästan tjugo år innan den akademiska världen insåg och accepterade behovet av rapporten.

Finney kunde påverka både studenter och akademiker med hjälp av sin ställning som ansvarig utgivare av *The Journal of Accountancy*. Härigenom kom Finney att ha en stark harmoniserande effekt på finansieringsanalysdebatten. Rapporten visade och beskrev en organisations likviditetsförändring över en viss tidsperiod i rörelsekapitaltermer och majoriteten av såväl akademiker som praktiker förespråkade denna rapport. Några egentliga alternativ till Finneys modell lanserades inte på flera år, vilket kan tolkas som att det rådde en slags tyst acceptans av hans förslag.

1925 - 1950

Mellan 1925 till 1950 skedde ingen utveckling av analysen men Finneys teorier växte sig allt starkare inom den akademiska världen. Perioden förde dock med sig ett nytt begrepp, *funds*, som började användas för att beskriva i vilka termer likviditetsförändringen uttrycktes i. I praktiken användes begreppet som synonym för rörelsekapital eftersom detta var det enda accepterade funds-begreppet. Begreppet funds har senare kommit att ge namn åt själva rapporten. Det amerikanska uttrycket för finansieringsanalys var ursprungligen *funds statement*.

Ett redan etablerat tillvägagångssätt för finansieringsanalysens uppriktande var att utgå från resultaträkningens nettoresultat varifrån justeringar för icke likviditetspåverkande poster gjordes. Paton presenterade

år 1938 ett alternativt tillvägagångssätt som utgick från resultaträkningens omsättning. Paton ville skapa en modell som mer inriktade sig på en organisations operativa verksamhet. Han använde sig därför till stor del av information som redan presenterats i resultaträkningen, varför hans idéer kritiserades för att utgöra en upprepning av denna.

1950 - 1975

Utvecklingen under denna tidsperiod fortgick i stort som tidigare med komplettering och förbättring av den modell som hade sitt ursprung i U.S. Steel Corporation. I början av 1950-talet kom American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) att intressera sig för finansieringsanalysen, vilket resulterade i att AICPA år 1963 publicerade rekommendationen APB 3, *The Statement of Source and Application of Funds* (se AICPA, 1963). Rekommendationen arbetades delvis fram med hjälp av redovisare som tidigare hade ståndpunkter och intressen i frågan, vilket ledde till att den redan etablerade rörelsekapitalbaserade analysen förespråkades. Rekommendationen borde därför ha utarbetats av mer neutral expertis (Rosen och DeCoster, 1969).

APB 3 var inte någon tvingande rekommendation, utan endast ett förslag till hur organisationer kunde gå tillväga om de valt att bifoga en finansieringsanalys till årsredovisningen (AICPA, 1963). Den rekommenderade modellen utgick från att likviditetsförändringar skulle visas i rörelsekapitaltermer och nettoresultatet i resultaträkningen skulle användas som utgångspunkt. Det rekommenderades också att modellen skulle struktureras på ett sådant sätt att in- och utflöden av medel separeras. APB 3 föreslog även en separat presentation av investerings- och finansieringstransaktioner med särskild betydelse för organisationen (AICPA, 1963).

Utvecklingsarbetet fortsatte inom AICPA och år 1971 presenterade de ersättaren till APB 3, APB 19, *The Statements of Changes in Financial Position*. Den främsta skillnaden rekommendationerna emellan var att APB 19 gjorde finansieringsanalysen till en tvingande rapport för organisationer som uppfyllde särskilda krav beträffande omsättning, antal

anställda m m (AICPA, 1971). Finansieringsanalysen kom således år 1971 att få status som en extern redovisningsrapport vid sidan av resultat- och balansräkning.

1975-

Den rådande rekommendationen kom att kritiseras allt mer under slutet av 1970-talet. Kritiken riktades mot en rad faktorer. Rörelsekapitalbegreppets tidigare självklara användning som funds-begrepp ifrågasattes. En önskan om en mer informativ indelning av analysen, baserad på organisationens olika aktiviteter och avgränsade verksamheter, hade också uppkommit. Finansanalytikernas förbund (FEI) visade också med hjälp av en undersökning att de analyser som användes i praktiken i början av 1980-talet hade avsevärt varierande informationsinnehåll. Organisationer hade dessutom börjat ta fram egna modeller som ansågs vara bättre anpassade till den egna verksamheten (FASB, 1987).

Financial Accounting Standards Board (FASB) använde ovan kritik som utgångspunkt när de tog över AICPA:s normskaparroll i början av 1980-talet. FASB:s mål var främst att försöka harmonisera praxis för att möjliggöra jämförelser mellan olika organisationer.

År 1988 publicerade FASB rekommendationen FAS 95, *Cash Flow Statements*. Rekommendationen skilde sig från gällande praxis som mer eller mindre varit accepterad i hundra år. FAS 95 var ett resultat av flera tidigare misslyckanden. Redan 1981 gav FASB ut ett förslag, en s k exposure draft, *Reporting Income, Cash Flow, and Financial Position of Business Enterprises*, vari nya idéer till hur likviditetsförändringar skulle presenteras, lades fram. Gensvaret var svagt och FASB drog tillbaka förslaget. År 1983 publicerade dock FASB en ny exposure draft, *Recognition and Measurement in Financial Statements of Business Enterprises*. Förslaget omarbetades år 1984 och en helt ny modell introducerades. I denna modell skulle likviditetsflöden inte längre beskrivas i rörelsekapitaltermer utan i kasstermer, dvs i ren likviditet. Flöden hänförliga till de olika aktiviteterna drift, investering och finansiering skulle också specificeras (FASB, 1987). Det mest revolutionerande var dock att finansieringsanalysen inte

längre skulle vara kopplad till resultaträkningen. I stället skulle de verkliga in- och utbetalningarna identifieras. I dagsläget förespråkar FASB den modell som baseras på verkliga in- och utbetalningar, men accepterar även den som utgår från resultaträkningen. År 1989 gjorde AICPA en undersökning av 600 amerikanska bolag där det framkom att samtliga bolag presenterade en finansieringsanalys enligt FASB:s rekommendation. Det var dock endast 2,8 % som använde den modell som utgår från in- och utbetalningar (AICPA, 1990).

Utveckling i det svenska näringslivet

I Sverige startade inte utvecklingen på finansieringsanalysområdet förrän i början av 1960-talet. Det är troligt att introduktionen var ett resultat av att AICPA 1963 presenterade rekommendationen APB 3. År 1962 presenterade ett svenskt bolag för första gången en finansieringsanalys som komplement till den ordinära årsredovisningen (FAR, 1994).

Sex år efter det att APB 3 publicerades, uppmärksammade Näringslivets Börskommitté den rådande internationella utvecklingen och gav ut ett förslag till modell (FAR, 1994). Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) kom sedan att rekommendera Näringslivets Börskommittés modell i sin rekommendation nr 10, Finansieringsanalyser.

Som tidigare nämnts innebar inte APB 19 någon skillnad gentemot APB 3, förutom att rekommendationen övergick från att endast vara vägledande till att bli en tvingande rekommendation. I Sverige tog sig detta uttryck i att det i 1975 års aktiebolagslag fastslogs vilka företag som skulle vara tvungna att upprätta en finansieringsanalys. Bolagen skulle enligt lagen redovisa finansierings- och investeringsaktiviteter samt förändringen av rörelsekapital under räkenskapsåret. Under slutet av 1970-talet kritiserades den rådande modellen vilket resulterade i att aktiebolagslagen ändrades år 1980 (FAR, 1994). Kravet på redovisning av rörelsekapitalförändringen avskaffades.

Då de lagliga kraven inte längre var lika strikta, beslutade FAR år 1984 att ge ut en modifierad rekommendation som accepterade att olika definitioner på likvida medel kunde användas som alternativ till rörelsekapitalet. Rekommendationen har även kompletterats under 1990-talet så att den nu även accepterar de modeller som FASB rekommenderar i FAS 95 (se FASB 1987).

Svensk kommunal utveckling

Någon separat utveckling av kommunal finansieringsanalys går inte att finna i Sverige. Kommunal redovisning är starkt influerad av redovisningen i den privata sektorn. Kommunerna i Sverige har därför under de senaste tio åren anpassat sin redovisning till den privata sektorns redovisning. En naturlig följd härav är att även finansieringsanalysen har efterliknats och således inte utvecklats på egen väg. Den modell som Svenska Kommunförbundet (KF) rekommenderar (se FAR, 1992) är nära identisk med den modell som FAR rekommenderade i början av 1970-talet. Vad som skiljer modellerna åt är vissa kommunala särdrag.

Utveckling av finansieringsanalysens begreppsapparat

Under en period av drygt 130 år har en rad olika finansieringsanalysmodeller presenterats, vars skillnader har varit av mer eller mindre betydande art. Skillnaderna har bestått i allt från finansieringsanalysens indelning till vilka termer av likviditetsförändring analysen skall mynna ut i.

Även idag råder det föga enighet på området. Oenighet existerar dels nationellt, d v s flera modeller accepteras och/eller rekommenderas av de nationella redovisningsorganen inom varje land, dels internationellt eftersom olika länder accepterar och rekommenderar olika modeller.

Vi har med hjälp av analyser av rekommendationer samt med hjälp

av litteratur på området, kommit fram till att det i grund och botten är tre huvudfaktorer som påverkar analysens utformning, samt ytterligare två faktorer som varierar med de tre första, d v s totalt fem faktorer.

- 1 Utgångsdata
- 2 Medelsbegrepp
- 3 Indelning
-
- 4 Justeringar
- 5 Redovisning i netto- eller bruttoterm

De fem faktorerna kan ta sig uttryck i två eller flera alternativ, vilket leder till att sexton teoretiskt möjliga modeller kan konstrueras, se Figur 4, sid 63.

Utgångsdata

En finansieringsanalys kan antingen ta sin utgångspunkt i resultaträkningens kostnader och intäkter eller utgå från organisationens verkliga in- och utbetalningar.

Kostnader och intäkter som utgångsdata

En finansieringsanalys som använder kostnader och intäkter som utgångsdata baseras alltid på information som hämtas från resultaträkningen, antingen från en resultatnivå eller från resultaträkningens första rad. Informationen som återfinns i resultaträkningen kan oftast inte användas som den är utan måste justeras för att förändringen av likviditeten skall framgå (se avsnitt Justering för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter, sid 56). Orsaken till att informationen i resultaträkningen inte direkt kan användas är att den är baserad på bokföringsmässiga grunder d v s på kostnader och intäkter istället för kontantmässiga grunder d v s in- och utbetalningar.

In- och utbetalningar som utgångsdata

En finansieringsanalys som utgår från in- och utbetalningar är fristående resultaträkningen. Den baseras istället på en organisations reella penningströmmar, d v s på verkliga in- och utbetalningar.

Det finns en rad argument som talar för och emot huruvida en finansieringsanalys skall baseras på kostnader och intäkter eller in- och utbetalningar. Traditionell redovisning som baseras på bokföringsmässiga grunder, är idag komplex p g a de värderingsregler och rekommendationer som reglerar och styr densamma. Sedan början av 1900-talet har det tillkommit en mängd redovisningsrekommendationer, vilket har inneburit att goda redovisningskunskaper har kommit att krävas för att förstå redovisningsinformation baserad på bokföringsmässiga grunder (Lee, 1974, 1978, 1979; Spacek, 1958; Ross, 1969). För en icke redovisningskunnig person kan det ses som en svår uppgift att tyda traditionella redovisningsrapporter. För dessa personer kan det därför även vara svårt att förstå en finansieringsanalys som använder kostnader och intäkter som utgångsdata. Genom att skapa en rapport som inte är påverkad av periodiseringar, utan som endast bygger på verkliga in- och utbetalningar, erhålls en redovisningsrapport som är mer lättbegriplig (se även Lee 1974, 1978, 1986).

Styrkan hos en finansieringsanalys som baseras på in- och utbetalningar ligger just i rapportens lättbegriplighet. Varje intresserad människa kan relatera en organisations kassaflöde till ett slags 'plånbokstänkande'. En organisations kassaflöde kan jämföras med det flöde av pengar som sker in och ut från den egna plånboken och således kan en finansieringsanalys baserad på in- och utbetalningar jämföras med en privat kassabok. En mindre kunnig läsare kan, när en analys baseras på kostnader och intäkter, ha svårt att skilja på likviditetspåverkande och icke likviditetspåverkande poster och eventuellt tro att t ex en ökning av avskrivningsbeloppet påverkar kassaflödet positivt (Elmgren-Warberg och Ingblad, 1980). Lee och Tweedie (1975) visar att icke professionella redovisares referensram är uppbyggd kring ett kassabokstänkande snarare än runt kostnader och intäkter.

En nackdel med en analys som baseras på in- och utbetalningar är dock att den påstås medföra en rad extra kostnader att upprätta (ASB, 1991; Crichton, 1990; FASB, 1987; IASC, 1993).

De som förespråkar en analys som baseras på kostnader och intäkter anser att denna ger en bra bild av relationen mellan resultat, avskrivningar och kassaflöde då dessa visas i samma rapport. Motståndare hävdar dock att detta endast skapar förvirring och kanske en tro att resultaträkningens icke likviditetspåverkande transaktioner är likviditetspåverkande (Swanson, 1986).

Medelsbegrepp

En finansieringsanalys syftar till att redovisa en organisations investerings- och finansieringsaktiviteter under en räkenskapsperiod med hjälp av analyser av en organisations likviditetsförändring. Det är dock inte likviditetsförändringen i sig som är av största intresse utan snarare hur denna har uppkommit.

Det begrepp som finansieringsanalysens likviditetsförändring beskrivs i benämns vanligtvis medelsbegrepp, och definieras utifrån balansräkningens informationsinnehåll. Den totala förändringen av valt medel, d v s differensen mellan de medel som kommit in i organisationen och de som har strömmat ut, återfinns i finansieringsanalysen.

Serfling (1984) nämner följande sex medelsbegrepp, vars användningsfrekvens genom historien har varierat:

- 1 Penningmedel; kontanter, postcheckar och avista banktillgodohavanden.
- 2 Likvida medel; penningmedel, växlar och checkar i form av kortfristiga penningfordringar.
- 3 Likvida medel minus kortfristiga skulder.
- 4 Likvida medel plus kortfristiga fordringar minus kortfristiga skulder .

- 5 Omsättningstillgångar.
- 6 Omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder, d v s rörelsekapital (RK).

Det första medelsbegreppet är ett renodlat kassabegrepp som endast består av kontanta medel samt olika tillgodohavanden som omedelbart kan tas i bruk.

Kassabegreppet kan dock också användas i en utvidgad form där även hänsyn tas till andra omsättningstillgångar, se punkt två ovan, Likvida medel. Det engelska uttryck som ofta används för begreppet är *cash and cash equivalents*. Begreppets definition kan dock variera något från användare till användare beroende på verksamhet och tillgångsstruktur. Vissa användare inkluderar t ex finansiella papper med kort återstående löptid samt andra tillgångar som snabbt kan realiseras till kassamedel utan någon nämnvärd finansiell risk. Det förekommer också att korta skulder med opåverkbar återbetalningsplan, som t ex övertrassering på banktillgodohavanden, också skall inkluderas i medelsbegreppet (se AASB, 1992; IASC, 1993).

Medelsbegreppen under punkterna 3, 4 och 5 ovan har egentligen aldrig fått något gehör i praxis eller hos de normskapande organen. Staubus (1966) förespråkar dock en s k *Quick asset flow* vilken i princip kan jämföras med en finansieringsanalys med likvida medel minus kortfristiga skulder som valt medelsbegrepp (jämför punkt 3 ovan). Staubus hävdar att medelsbegreppet ger en bra bild av organisationens kortsiktiga betalningsförmåga, d v s relationen mellan befintliga betalningsmedel och organisationens inom kort förfallna skulder.

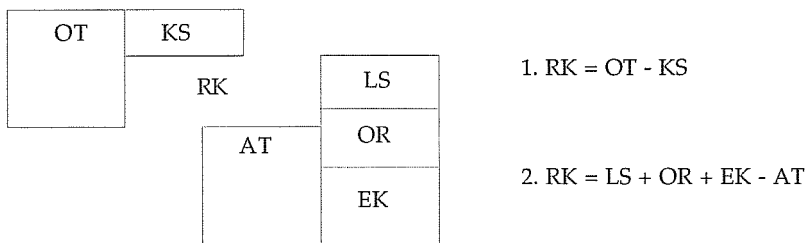
Medelsbegrepp 4 ovan förespråkas av Anton (1962). Han anser att det både är praktiskt och logiskt att definiera medel som likvida medel plus kortfristiga fordringar minus kortfristiga rörelseskulder, eftersom begreppet visar organisationens finansiella relationer med omgivningen.

Det femte medelsbegreppet, omsättningstillgångar, förespråkades under en kort period i början av 1900-talet (Rosen och DeCoster, 1969). Efter 1920 svalnade dock intresset för dessa idéer.

De tre sistnämnda medelsbegreppen har som nämnts inte fått någon genomslagskraft varken hos redovisningsorgan eller i praxis, vilket dock de två begreppen rörelsekapital och likvida medel har fått. (En mer ingående analys av de två medelsbegreppen följer längre fram.) Det är inte själva förändringen av valt medelsbegrepp i sig som är av största intresse, utan snarare hur denna förändring har uppstått. En förändring av valt medelsbegrepp kan därför beräknas på två sätt. Medelsbegreppet rörelsekapital kan antingen beräknas genom att från omsättningstillgångarna (OT) dra ifrån de kortfristiga skulderna (KS), eller genom att från långfristiga skulder (LS), obeskattade reserver (OR) och eget kapital (EK) dra ifrån summa anläggningstillgångar (AT). Det sistnämnda beräkningssättet är det som förklarar hur rörelsekapitalförändringen har uppkommit.

Nedanstående figur visar skillnaden mellan de två olika beräkningssätten av rörelsekapitalet:

Figur 1 Rörelsekapitalet sett från två olika perspektiv ²

Väljs i stället likvida medel som medelsbegrepp ger summa OT exklusive likvida medel och AT reducerat med KS, LS, OR och EK förklaring

² Källa: Sandin, 1993.

till förändringen av likvida medel. Genom att således studera de balansposter som inte ingår i valt medelsbegrepp kan man få en förklaring till hur förändringen har uppstått.

Likvida medel som medelsbegrepp

Internationellt sett har likvida medel, under de senaste femton åren, fått ett allt större stöd som medelsbegrepp i finansieringsanalysen. Sedan år 1987 är det i USA krav på detta medelsbegrepp (FASB, 1987). Den kritik som riktas mot likvida medel rör bl a vilken definition begreppet tillges. Olusegun-Wallace och Collier (1991) hävdar att begreppet likvida medel är subjektivt eftersom definitionen varierar i praxis från att i princip vara bestående av endast kontanta medel, till att även inkludera andra omsättningstillgångar. Denna variation leder enligt oss till svårigheter att jämföra olika organisationers finansieringsanalyser. FASB (1987) hävdar dock att likvida medel är ett konkret och lättbegripligt begrepp som bör användas istället för andra diffusa medelsbegrepp såsom rörelsekapital.

Till skillnad från t ex rörelsekapitalbegreppet ger likvida medel, enligt Lee (1983), en direkt koppling till organisationens likviditet. En finansieringsanalys som beskriver förändringen av likvida medel visar organisationens kortsiktiga betalningsförmåga utan att hänsyn tas till lager och andra svärvärderade tillgångsposter. Begreppet är dessutom lättbegripligt och kan förstås utan betydande redovisningstekniska kunskaper (FASB 1987).

Redovisningsinformation som beskrivs i termer av likvida medel höjer, till skillnad från information som beskrivs i termer av rörelsekapital (i någon form), informationsvärdet i redovisning för den sk marknaden när den presenteras i kombination med resultatinformation (Bowen et al. 1987; Rayburn, 1986; Wilson, 1987). Innebörden kan således tolkas som att en finansieringsanalys med medelsbegrepp rörelsekapital inte ger ökat informationsvärde i kombination med resultatinformation, vilket dock en finansieringsanalys med medelsbegrepp likvida medel gör. Charitou och Ketz (1990, 1991) hävdar att information uttryckt i likvida

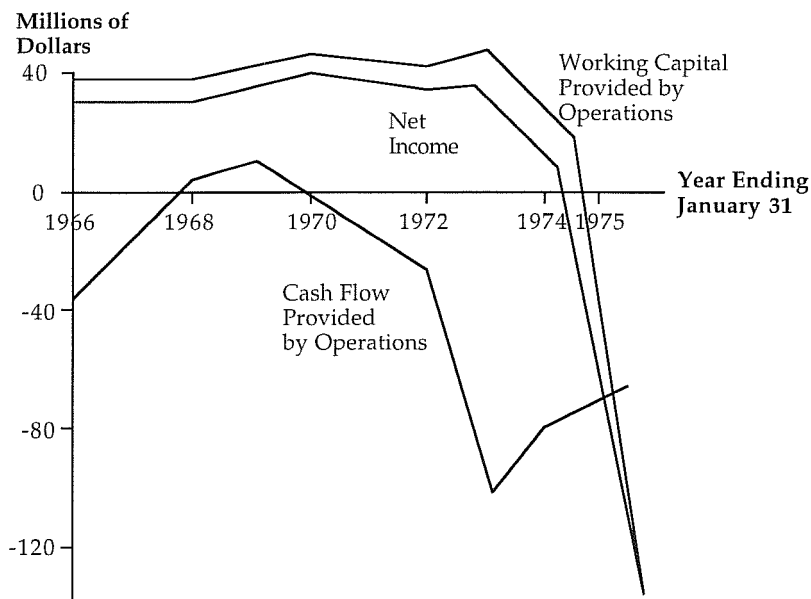
medel statistiskt korrelerar med resultatinformation och är således av kompletterande värde för marknaden.

Information om likvida medel anses dessutom vara en nödvändighet för att investerare skall kunna göra rättvisa bedömningar av organisationers framtidsutsikter (ASB, 1991; Climo, 1976; Epstein och Pava, 1992; FASB, 1987; IASC, 1993; McMonnies, 1988). Detaljerad information om likvida medel kan urskilja välmående organisationer från icke välmående organisationer (Gentry, Newbold och Whitford, 1984, 1985a, 1985b, 1987; Gombola och Ketz, 1983). Largay och Stickney (1980) hävdar i likhet med Gentry et al. (1984, 1985a, 1985b, 1987) och Gombola och Ketz (1983) att information om likvida medel i stor utsträckning skiljer sig från resultatinformation i någon form, när det gäller att förutse organisationers möjlighet att kortsiktigt överleva. Largay och Stickney (1980) bevisar att resultatinformation i någon form i fallet W. T. Grant inte förutsåg organisationens kommande ekonomiska problem och bör därför inte ensamt ligga till grund för ekonomiska bedömningar. På sid 48 återfinns ett diagram som visar hur information om likvida medel istället, på ett tidigt stadie, kunnat förutse W. T. Grants konkurs.

Rörelsekapital som medelsbegrepp

Differensen mellan omsättningstillgångar (inkl. lager) och kortfristiga skulder, d v s rörelsekapitalet, är idag vanligt förekommande som medelsbegrepp i bl a svenska organisationers finansieringsanalyser. Det är ett begrepp som länge har använts i ekonomiska resonemang, vilket troligtvis beror på dess nära koppling till en organisations operativa verksamhet, samt dess pedagogiska fördelar när det gäller att förstå en organisations finansiella strömmar (Rosen och DeCoster, 1969). Den operativa verksamheten, bestående av inköp och försäljning, påverkar kontona kassa, kundfordringar, lager och leverantörsskulder, vilka samtliga ingår i rörelsekapitalbegreppet.

Diagram 1 T. W. Grants konkurs som bevis för kassainformations betydelse för att urskilja konkursmässiga organisationer ³

Rörelsekapitalbegreppet är således ett mått på skillnaden mellan de på kort sikt kommande inflöden av kontanta medel och de på kort sikt kommande utflöden. Begreppet ger således en indikation på organisationens kortsiktiga betalningsförmåga eller likviditet. Vad som talar för rörelsekapital som medelsbegrepp i finansieringsanalysen, är att det visar det naturliga flödet av kontanta medel på kort sikt. Begreppet är också väl inarbetat och vida känt (Kam, 1990).

Till skillnad från andra redovisningsforskare hävdar Apellániz (1994), Arnold et al (1991), Bowen et al (1987) och Percy och Stokes (1992) att redovisningsinformation uttryckt i resultatetermer eller i termer av rörelsekapital dessutom utgör det bästa prognosinstrumentet för framtida kassaflöden. Andra författare har dock ifrågasatt huruvida

³ Källa: Largay och Stickney, 1980.

resultaten är pålitliga eftersom identiska undersökningsmetoder har använts (se Lorek, Schaefer och Willinger, 1993).

En hel del kritik har dock riktats mot rörelsekapitalbegreppet. Balansposterna i begreppet skall utgöra en organisations mest likvida tillgångar och skulder. Dessa poster återfinns i regel i balansräkningens övre del, eftersom balansräkningen ursprungligen syftade till att, uppifrån och ned, rangordna balansposter efter avtagande likviditet. Elling (1984) hävdar dock att balansräkningen inte längre är strukturerad på så sätt att de mest likvida posterna alltid står överst. I ekonomiska kristider kan exempelvis en anläggningstillgång som inte ingår i rörelsekapitalbegreppet vara betydligt mer likvid än omsättningstillgången varulager, som är placerad över anläggningstillgångar i balansräkningen. Varulagret kan tidvis vara svårsålt samtidigt som det finns väl fungerande andrahandsmarknader för vissa anläggningstillgångar. Det är således inte alltid som rörelsekapitalet speglar organisationens kortsiktiga likviditet.

Skillnaden mellan omsättningstillgångar och anläggningstillgångar är inte heller självklar. Internationellt sett finns det flera regler som avgör skillnaden dem emellan, varför oklarheter kan uppstå. Enligt exempelvis Bokföringslagen (1976:125) 13§ förstås med anläggningstillgång, sådan:

„..tillgång, som är avsedd att stadigvarande brukas eller innehas i rörelsen.“... ”Med omsättningstillgång förstås annan tillgång.“

Enligt redovisningspraxis anses omsättningstillgångar också vara sådana tillgångar som kan realiseras till likvida medel inom ett år. Motsvarande regler finns för skulder. Används 'ettårsregeln' borde t ex en så stor del av anläggningstillgångarna som motsvarar kommande års avskrivningar klassificeras som omsättningstillgångar och således påverka rörelsekapitalet i positiv bemärkelse. Det samma gäller för klassificering av skulder. Det belopp som motsvarar kommande års amorteringar på långfristiga lån borde klassificeras som kortfristig skuld och därmed påverka rörelsekapitalet negativt. Vi avser här negativ och posi-

tiv påverkan på rörelsekapitalet i absoluta termer, inte huruvida förändringen skall anses vara negativ eller positiv för organisationens ekonomiska situation i sig.

Frågan är dock vad som är bäst, ett högt eller ett lågt rörelsekapital. Det går inte att ge något generellt svar på frågan. En undersökning måste från fall till fall avgöra vad rörelsekapitalet består i och hur det har uppkommit. Ett stort rörelsekapital kan tyckas vara bra eftersom kortfristiga tillgångar överstiger kortfristiga skulder och därmed är betalningsmöjligheterna, åtminstone på kort sikt, goda. Men hur är det med betalningsförmågan om rörelsekapitalets 'tillgångssida' består av ett svårsålt lager och en liten kassa? Det är inte självklart att ett negativt rörelsekapital är sämre än ett positivt. Sandin (1993) belyser detta med följande exempel:

Exempel 1 Rörelsekapitalet och dess omsättningshastighet

Antag att följande situation råder: OT = 1.500 KS = 1.800

Detta ger ett RK på $(1.500 - 1.800) = -300$.

Antag vidare att genomsnittlig lagrings- och kundkredittid är två månader och genomsnittlig kredittid för skulderna är tre månader. Efter två månader har alla OT, motsvarande 1.500, omvandlats till likvida medel medan endast två tredjedelar av skulderna, d v s $2/3 \times 1.800 = 1.200$, har förfallit till betalning.

Exemplet visar att rörelsekapitalets absoluta belopp inte är av intresse så länge inte hänsyn tas till omsättningshastigheter. Rörelsekapitalets storlek behöver således inte vara direkt kopplad till en organisationens likviditet, vilket även FASB (1987) och Kam (1990) poängterar.

Crichton (1990) hävdar även att rörelsekapitalet är ett subjektivt begrepp som består av poster vars storlekar är beroende av olika värde-

ringsregler och mänskliga värderingar. Crichton nämner värdering av osäkra fordringar, produkter i arbete och lager. Lagervärden kan anses subjektiva p g a att själva inventeringen av lagret görs av människor samt p g a att olika värderingsregler kan användas.

Enligt oss kan även rörelsekapitalbegreppet ses som omodernt med tanke på det *cash management*-tänkande som introducerades på 1980-talet. En uppfattning om att ett så högt rörelsekapital som möjligt alltid är bra kan gå stick i stäv mot grunderna i cash management. Dessa går i princip ut på att ha optimalt lager, minimerade kundfordringar genom att ha så kort kredittid som möjligt och maximerade leverantörsskulder genom att betala dessa så sent som möjligt (Larsson, 1988).

De finansieringsanalyser som har rörelsekapital som medelsbegrepp kompletteras vanligtvis med en specificering av vad rörelsekapitalförändringen består av. Syftet med denna specificering är att identifiera förändringen av likvida medel då enbart rörelsekapitalförändringen i många fall är otillräcklig för t ex likviditetsanalyser.

Indelning

Historiskt sett tycks det inte ha rått något tvivel beträffande vilken rapportindelning som i praxis har ansetts vara bäst lämpad. Fram till 1970-talet var det endast ett indelningssätt som användes i praktiken, vilken urskiljer organisationens tillförda och använda medel (Rosen och DeCoster, 1969). Denna rapportindelning har senare bl a av Elmgren-Warberg (1980) kommit att benämnas s k kontoorienterad indelning. Eftersom vi inte har funnit någon förståelig förklaring till denna benämning har vi valt att använda termen traditionell indelning p g a dess historiska utbredning i praxis.

Under 1970-talet utvecklades dock en annan indelning. Lee (1972) presenterade ett förslag till rapport som syftade till att mer fokusera på organisationens olika aktiviteter och likviditetsflöden inom dessa. Någon direkt påverkan på praxis på 1970-talet fick inte Lees idéer men

de påverkade troligtvis utvecklingen av FASB:s rekommendation FAS 95 *Cash Flow Statements* (se FASB, 1987) som förespråkar en sk sektorindelad finansieringsanalys. Båda indelningstyperna används idag i praktiken.

Traditionell indelning

En finansieringsanalys med en traditionell indelning är indelad i två delar vilka syftar till att redovisa en organisations tillförda och använda medel. Vad som innefattas i respektive del framgår i följande tabell:

Tabell 1 Traditionellt indelad finansieringsanalys

TILLFÖRDA MEDEL

Medel som har tillförts organisationen till följd av att:

- årets operativa verksamhet har genererat pengar.
- anläggningstillgångar såsom fastigheter, maskiner, inventarier och aktier har sålts.
- organisationens utestående långfristiga fordringar (eller delar därav) har inbetalats.
- nyemission har gjorts.
- den långfristiga upplåningen har ökat.

(-) ANVÄNDA MEDEL

Medel har strömmat ut ur organisationen på grund av att:

- investeringar i anläggningstillgångar har gjorts.
- dess långfristiga utlåning har ökat (långfristiga fordringar har ökat).
- amorteringar på långfristiga lån har gjorts.

(=) FÖRÄNDRING MEDEL

Differensen mellan tillförda och använda medel ger räkenskapsårets förändring av valt medel, dvs förändring av totala likvida medel eller rörelsekapital, som visas på finansieringsanalysens nedersta rad. Den traditionella indelningen är dock inte fullständig eftersom den under tillförda medel även redovisar de använda medel som är hänförliga till

organisationens driftsverksamhet. Indelningen renodlar därmed inte organisationens in- och utflöden vilket gör att den tappar en del av sin tydlighet och syftet med den förfelas. Den traditionella indelningen anser vi därför skulle vidareutvecklas genom att flödena bättre renodlas. En renodling skulle uppnås genom att använda medel hänförliga till driften redovisades där de verkligen hör hemma, under använda medel.

Den traditionella indelningen har också kritiserats för att den blandar organisationens olika aktiviteter (Hegstad, 1982). Finansieringsanalysen syftar till att visa investerings- och finansieringsaktiviteter i en organisation. Hegstad anser dock att den traditionella indelningen inte tillräckligt tydligt visar dessa eftersom indelningen i första hand fokuserar på organisationens totala in- och utflöden.

Sektorindelning

En sektorindeldad finansieringsanalys fokuserar på organisationens olika aktiviteter och är indelad i olika sektorer. Varje sektor innehåller en urskiljbar aktivitet. Vanligast förekommande är att dela in sektorerna efter aktiviteterna drift, investering och finansiering. Inom varje sektor redovisas både in- och utflöden (av valt medelsbegrepp) för respektive aktivitet, vilka summeras i delsummer som presenteras för varje sektor.

I driftssektorn redovisas de transaktioner som har påverkat likviditeten och som har anknytning till den huvudsakliga verksamheten, d v s flöden som uppkommer till följd av inköp och försäljning av varor och tjänster, personalkostnader samt ränteintäkter och kostnader etc.

I investeringssektorn redovisas investeringar och desinvesteringar (d v s försäljningar) av olika anläggningstillgångar såsom bl a fastigheter, maskiner, inventarier samt förändring av organisationens långsiktiga aktieinnehav.

Till finansieringssektorn hänförs slutligen de poster som berör passivsidan i balansräkningen, d v s förändringen av skulder och eget kapital. Till denna hänförs således emissioner, upplåning, amortering samt utdelning. Långsiktig utlåning kan dock också hänföras till finansieringssektorn eller ses som en investering.

Det har riktats en del kritik mot sektorindelningen. Kritiken rör främst den klassificering som måste göras för att fördela transaktioner till 'rätt' aktivitet. Det är inte alltid självklart till vilken sektor en viss transaktion skall hänföras, som t ex utdelning. Utdelning kan hänföras till finansieringssektorn och utgör då ett utflöde av medel, vilket kan anses logiskt eftersom utdelning sker till aktieägare som står för en del av den externa upplåningen, d v s finansiering. I praktiken förekommer det dock även att utdelning redovisas i driftssektorn eller i en separat sektor under driften (Swanson, 1986). Vart ränta skall hänföras är heller inte självklart. Tidigare nämndes att räntor placerades i driften. Synpunkter har från olika håll dock framförts om att räntor som betalas skall hänföras till finansieringsaktiviteter eftersom räntor uppkommer p g a långsiktig upplåning. Erhållen ränta kan anses som avkastning på investering och bör därför placeras i investeringssektorn (Nurnberg, 1989). Ett annat s k klassificeringsproblem är huruvida t ex underhåll på en maskin skall hänföras till investeringssektorn, liksom själva maskinen, eller till driftssektorn.

Livnat och Zarowin (1990) bevisar att sektorindelad redovisningsinformation uttryckt i likvida medel har en informationshöjande effekt för marknaden under förutsättning att den presenteras i kombination med resultatinformation.

Jämförelse mellan sektorindelad och traditionellt indelad finansieringsanalys

Vi ser förskjutningen från traditionellt indelade analyser till sektorindelade som ett resultat av att tyngdpunkten i analysens syfte har flyttats. Ursprungligen fokuserade finansieringsanalysen i första hand på organisationens likviditetsförändring. En traditionell indelning visar vilka medel som strömmar in i och ut ur organisationen. Investerings- och finansieringsaktiviteterna kom dock i skymundan. Sektorindelningen däremot uppfyller bättre syftet att visa investerings- och finansieringsaktiviteter, eftersom den just separerar dessa aktiviteter i olika sektorer. Både in- och utflöden återfinns inom dessa sektorer vilket gör att helhetssynen av likviditetsflödet dock försämras något. I figur 2 visas att

den traditionellt indelade finansieringsanalysen i första hand fokuserar på organisationens totala in- och utflöden, medan den sektorindelade analysen istället fokuserar på aktiviteterna.

Figur 2 Skillnaden mellan traditionell och sektorindelad finansieringsanalys ⁴

TRADITIONELLT INDELAD FA		SEKTORINDELAD FA	
Tillförda medel	DRIFT	Drift	IN
	INVEST.		UT
	FINANS.	Investering	IN
(DRIFT)	UT		
Använda medel	INVEST.	Finansiering	IN
	FINANS.		UT

Justeringar

För att finansieringsanalyser som använder kostnader och intäkter som utgångsdata skall kunna beskriva en organisations likviditetsflöde krävs att vissa justeringar av datan görs. Justeringarna är av två kategorier dels s k justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter dels s k justeringar för förändring av rörelsekapitalet exklusive likvida medel.

⁴ Driften i den traditionellt indelade finansieringsanalysen har satts inom parentes eftersom använda medel hänförliga till driften i praktiken redovisas under tillförda medel.

Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter

I resultaträkningen återfinns både likviditetspåverkande- och icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter. Avskrivningar är ett exempel på en icke likviditetspåverkande kostnad och realisationsvinst som uppkommit t ex vid försäljning av en fastighet ett exempel på en icke likviditetspåverkande intäkt. Dessa poster påverkar resultatet men inte likviditeten. Som framgått tidigare är finansieringsanalysens syfte att visa en organisations likviditetsförändring samt hur den har uppkommit. I och med att en analys baserad på kostnader och intäkter utgår från resultaträkningen blir det aktuellt att justeringar görs för kostnader och intäkter som inte är likviditetspåverkande. Vilka dessa justeringar är och hur många de är beror dock på vilken resultatnivå i resultaträkningen som används som utgångspunkt. Används nettoresultatet som utgångspunkt måste justeringar göras för samtliga icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter i resultaträkningen eftersom samtliga har påverkat den aktuella resultatnivån. Används i stället rörelseresultatet som utgångspunkt görs endast justeringar för de icke likviditetspåverkande poster som har påverkat denna resultatnivå.

En icke likviditetspåverkande kostnad påverkar resultatet negativt och måste således 'adderas' tillbaka i finansieringsanalysen för att rena likviditetsflöden skall erhållas. Icke likviditetspåverkande intäkter skall på motsvarande sätt dras från resultatet. Vilken resultatnivå som används som utgångspunkt saknar betydelse för slutsumman i finansieringsanalysen.

En finansieringsanalys behöver dock inte nödvändigtvis vara kopplad till en resultatnivå i resultaträkningen. Den kan istället utgå från resultaträkningens första rad, d v s omsättningen eller verksamhetens intäkter, varifrån likviditetspåverkande intäkter läggs till och likviditetspåverkande kostnader dras ifrån. Genom att utgå från försäljningsintäkter undviks problematiken beträffande justering av icke likviditetspåverkande kostnads- och intäktsposter. Följande exempel, med antagna data, tydliggör problematiken med val av utgångsrad i resultaträkningen och justeringar för icke likviditetspåverkande poster.

Exempel 2 Justeringar p g a val av utgångsrad i resultaträkningen

RR		FA 1	
Försäljningsintäkter	200	Rörelseresultat	30
div. rörelsekostnader	(120)	(+/- icke likv.påver-	
avskrivningar	(50)	kande kostnads- och	
Rörelse resultat	30	intäktsposter som på-	
finansiella intäkter	40	verkat detta resultat)	
Resultat efter finansnetto	70	+ avskrivningar	50
reavinst	50	(+/- övriga likv.på-	
Resultat före boksluts-		verkande poster)	
dispositioner & skatt	120	+ finansiella intäkter	40
ökning SURV	(30)	- skatt	(20)
Resultat före skatt	90		
skatt	(20)	Likv.påverkan i FA	100
Nettoresultat	70		
		FA 3	
FA 2		Nettoresultat	70
Försäljnings intäkter	200	(+/- icke likv.påver-	
div. rörelsekostnader	(120)	kande kostnads- och	
		intäktsposter som på-	
		verkat detta resultat)	
		+ avskrivningar	50
		- reavinst	(50)
		+ ökning SURV	30
+ finansiella intäkter	40	(+/- övriga likv.på-	
- skatt	(20)	verkande poster)	
Likv.påverkan i FA	100	Likv.påverkan i FA	100

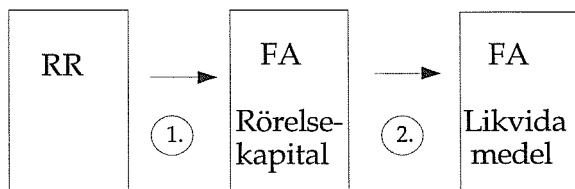
Justeringar för förändring av rörelsekapitalet exklusive likvida medel

I föregående avsnitt gjordes justeringar eftersom resultaträkningen innehåller poster som påverkar resultatet men inte likviditeten. Den andra justeringskategorin har att göra med valet av medelsbegrepp, d v s i vilka termer likviditetsförändringen skall beskrivas. När data hämtas från resultaträkningen är den uttryckt i kostnader och intäkter. Om dessa kostnader och intäkter verkligen har efterföljts av ut- och inbetalningar framgår dock inte i resultaträkningen. Har så inte skett bokas istället kortfristiga skulder och fordringar upp i balansräkningen.

Om finansieringsanalysens medelsbegrepp är likvida medel måste justeringar göras av resultaträkningens poster för den del som inte har efterföljts av in- och utbetalningar. En justering måste då göras för förändringen av kortfristiga skulder, kortfristiga fordringar samt lager, d v s justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel. Önskas däremot en finansieringsanalys med medelsbegrepp rörelsekapital, erfordras inga justeringar eftersom detta begrepp inte tar hänsyn till huruvida betalningar har skett eller ej.

Upprättandet av en finansieringsanalys baserad på kostnader och intäkter, med de två justeringskategorierna, kan sammanfattas med Figur 3 nedan. Först justeras resultaträkningen från icke likviditetspåverkande poster (justering 1). Efter det att hänsyn tagits till investeringar och finansiering erhålls en finansieringsanalys med medelsbegrepp rörelsekapital. För att erhålla en analys som visar förändringen av likvida medel måste ytterligare justeringar göras, justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel (justering 2).

Figur 3 De två justeringskategorierna för en finansieringsanalys som baseras på kostnader och intäkter

1. Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter.
 2. Justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel.
-

Justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel kan göras på tre sätt. Antingen görs justeringen i en totalsumma eller, för sektorindelade analyser, i delsummor i respektive sektor som har orsakat förändringen eller slutligen radvis för de rader som givit upphov till förändringen.

Justering i totalsumma

Vanligtvis görs justering för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel i en totalsumma i analysen. Denna totalsumma redovisas oftast i driftssektorn för sektorindelade analyser och under tillförda medel i traditionellt indelade analyser. Justeringen kan alternativt göras nederst i analysen före förändring av likvida medel. En brist med denna typ av justering är att hela rörelsekapitalförändringen justeras i en totalsumma utan hänsyn till att justeringar hänförliga till investerings- och finansieringsaktiviteter borde urskiljas (Drtina och Largay III, 1985; Monsen och Olson, 1993).

Justering per sektor (för sektorindelade analyser)

För att finansieringsanalysen skall avspegla likviditetsflödet på ett mer rättvisande sätt bör summajusteringen fördelas ut till respektive sektor som har givit upphov till förändringen. Den påverkan på rörelsekapitalet exklusive likvida medel som driften givit upphov till, bör redovisas i driftssektorn och likadant för investeringar och finansiering. Görs inte denna fördelning utan justeringen sker i en totalsumma under driften är det viktigt att ha förståelse för att driftens påverkan på likvida medel, så som det redovisas i analysen, kan bli förvrängd och missvisande.

Justering per rad

Istället för att justera för förändringen av kortfristiga fordringar och skulder samt lager i summor i respektive sektor, kan ytterligare fördelning ske. Genom att justera varje rad i analysen för den förändring av rörelsekapitalet exklusive likvida medel som varje rad givit upphov till, erhålls en analys som redovisar det verkliga likviditetsflödet i varje rad.

Specifikation av rörelsekapitalförändringen

Justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel görs endast för modeller som har likvida medel som medelsbegrepp. Om rörelsekapital används som medelsbegrepp blir dessa justeringar inte aktuella. Däremot förekommer ofta en specificering av vad årets rörelsekapitalförändring består i. Denna specificering kan återfinnas i not eller i direkt anslutning till analysen.

Redovisning i netto- eller bruttotermer

Finansieringsanalysens variationer för modeller som baseras på kostnader och intäkter beror även på huruvida dess poster brutto- eller nettoredo visas. Det rör sig oftast om investerings- och finansieringsaktiviteter men även huruvida räntebetalningar redovisas netto eller brutto.

Huruvida en finansieringsanalys, som utgår från kostnader och intäkter, är brutto- eller nettoredo visad, beror på från vilken nivå i resultaträkningen analysen utgår från. Är utgångspunkten en resultatnivå sker redovisningen ofrånkomligen i nettotermer. Används istället omsättningen eller försäljningsintäkter som utgångspunkt, eller verkliga in- och utbetalningar, kan redovisningen ske i bruttotermer. Eftersom modeller som baseras på in- och utbetalningar redovisar reella flöden finns det ingen anledning att inte använda bruttoredo visning.

Bruttoredo visade flöden ökar rapportens informationsinnehåll, eftersom transaktioner kan döljas och kvittas när nettoredo visning tillämpas. Organisationer med behov av en mängd anläggningstillgångar som ofta förnyas och avyttras har i praktiken många gånger svårt att bruttoredo visa de likviditetsflöden som uppkommer härav. Nettoredo visning är därför i många fall den enda möjligheten.

För finansieringsanalysmodeller som är traditionellt indelade aktualiseras även brutto/netto-diskussionen ur ytterligare ett perspektiv. Vi nämnde i avsnittet Traditionell indelning sid 52 att både tillförda och använda medel hänförliga till driften i praktiken redovisas under till-

förda medel. Indelningen renodlar därmed inte bruttoredovisning av tillförda och använda medel. Den traditionella indelningen har således inslag av nettoredovisning på en övergripande modellnivå. Karaktären på modellen avgörs således av huruvida modellen utgår från en resultatnivå eller från omsättningen. Används en resultatnivå som utgångspunkt är modellen nettoredovisad på både modellnivå och postnivå. Om omsättningen istället används är modellen bruttoredovisad på postnivå men nettoredovisad på modellnivå.

Vanligt förekommande för traditionellt indelade finansieringsanalyser är att sk internt tillförda medel används som utgångspunkt. I not eller dylikt specificeras dock ofta posten. Specifikationen utgör dock inte en del av finansieringsanalysen vilket resulterar i nettoredovisning på postnivå.

Finansieringsanalysens teoretiska variationsmöjligheter

Om hänsyn tas till samtliga faktorer, dess inbördes alternativ samt möjliga kombinationer dem emellan, se Tabell 2, kan en mängd finansieringsanalyser teoretiskt skapas.

Tabell 2 Fem faktorer med vardera inbördes variationer som påverkar finansieringsanalysens utformning

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter alt in- & utbetalningar
Medelsbegrepp:	Likvida medel (LM) alt Rörelsekapital(RK)
Indelning:	Traditionell alt sektorindelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja alt nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej alt ja: i totalsumma, per sektor, per rad
Redovisning i netto el bruttotermer:	Netto alt brutto

Vi har valt att bortse från fyra av de sex medelsbegrepp som inledningsvis presenterades och tar endast hänsyn till likvida medel och rörelsekapital. Begränsningen kan ses som befogad eftersom likvida medel och rörelsekapital används mest frekvent i praktiken.

Nedan kombinationer av ovan faktorer eller deras inbördes variationer är dock varandra uteslutande.

- En finansieringsanalys som har in- och utbetalningar som utgångsdata, kan inte ha rörelsekapital som medelsbegrepp eftersom datan automatiskt uttrycks i likvida medel.

- För en finansieringsanalys som bygger på in- och utbetalningar aktualiseras inte justeringar för icke likviditetspåverkande poster eller justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel.

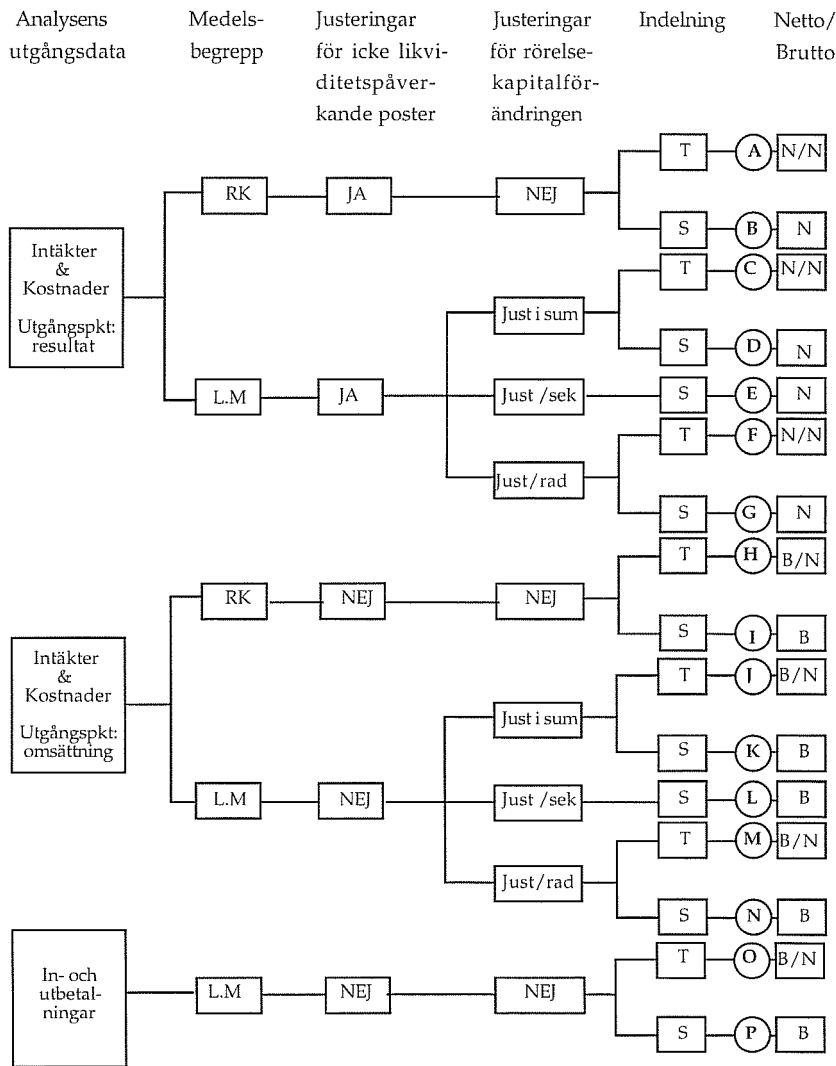
- För en finansieringsanalys med medelsbegrepp rörelsekapital aktualiseras inte justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel.

- En traditionellt indelad finansieringsanalys utesluter bruttoredovisning på modellnivå. På modellnivå har analysen alltid inslag av nettoredovisning, eftersom tillförda- och använda medel hänförliga till driften blandas. Indelningen kan dock även vara bruttoredovisad beroende på hur varje post behandlas. En traditionellt indelad finansieringsanalys kan således antingen vara enbart nettoredovisad eller nettoredovisad på modellnivå och bruttoredovisad på postnivå.

- Genom att ta hänsyn till ovan oförenliga kombinationer, kan sexton teoretiskt olika modeller skapas, vilka redovisas i nedanstående figur. Analyserna återfinns även i Bilagorna A t o m P.

Figur 4

Sexton teoretiskt möjliga finansieringsanalysmodeller

Vanligt använda begrepp definierade utifrån vår begreppsapparat

Hittills har vi försökt strukturera upp finansieringsanalysens variationsmöjligheter med hjälp av deras 'minsta beståndsdelar'. Som synes kan ett flertal olika modeller skapas genom att hänsyn tas till samtliga faktorer som påverkar finansieringsanalysens utformning, samt de alternativ dessa kan variera mellan. Syftet med denna uppdelning har varit att skapa en begreppsapparat som kan användas som utgångspunkt för finansieringsanalysen. Med hjälp av denna kan andra begrepp skapas och definieras vilka sedan enhetligt kan tillämpas. En fördel med en begreppsapparat som presenteras enligt ovan är att den enkelt kan kompletteras och utvidgas. När nya idéer om t ex finansieringsanalysens indelning eller medelsbegrepp aktualiseras kan ytterligare grenar i trädet skapas och begreppsapparaten utvidgas på ett systematiskt sätt.

Indirekt och direkt metod är dock två begrepp som vanligtvis används i praktiken vid diskussioner om finansieringsanalyser. Dessa begrepp är uttryck för de tillvägagångssätt som finansieringsanalysen upprättas på. Vi har dock valt att avsiktligt undvika dessa begrepp hittills, eftersom den metod som används när finansieringsanalysen upprättas aktualiserar flera av de faktorer som ingår i vår begreppsapparat. Metoden utgör således inte en grundsten i vår begreppsapparat, utan en sammansättning av flera faktorer. En annan orsak till att vi valt att inte använda de båda begreppen är att de saknar enhetliga definitioner. De olika redovisningsorganen i världen lägger t ex olika innebörd i begreppen.

Oenigheten om begreppens innebörd har dock sin grund i att en gemensam begreppsapparat för finansieringsanalysen hittills inte har existerat. Med hjälp av den sammanställning som vi ovan har gjort av de olika faktorerna anser vi dock att en begreppsapparat har skapats, utifrån vilken definitioner av olika begrepp och tillvägagångssätt kan göras. Oavsett vilka definitioner som tidigare har använts i praxis för indirekt och direkt metod, presenteras nedan de definitioner som vi vill tillge de båda metoderna. Dessutom ges vår definition av begreppet cash flow-rapport, som är ett begrepp som blivit allt vanligare i USA, samt dess

motpol ordinär finansieringsanalys. Dessa begrepp har att göra med typ av rapport och fokuserar, till skillnad från metoden, på vad som i slutändan presenteras i analysen.

Direkt metod

En finansieringsanalys som baseras på en direkt metod upprättas genom att de verkliga betalningsströmmarna identifieras. Utgångsdata enligt vår begreppsapparat är in- och utbetalningar och eftersom reella betalningsströmmar identifieras är medelsbegreppet likvida medel. Indelningen kan antingen vara traditionell eller i sektorer.

Eftersom den direkta metoden tar utgångspunkt i in- och utbetalningar erfordras inga av de två justeringskategorierna som ingår i vår begreppsapparat. Redovisning i bruttotermier utgör inget hinder, men heller inget krav för metoden. I Figur 4 är det modellerna O och P som enligt oss baseras på en direkt metod.

Indirekt metod

En finansieringsanalys som baseras på en indirekt metod utgår från resultaträkningens kostnader och intäkter. Som utgångspunkt kan antingen en resultatnivå användas, eller resultaträkningens första rad d v s omsättning eller liknande. Både likvida medel och rörelsekapital samt traditionell indelning och sektorindelning kan utgöra medelsbegrepp respektive indelning vid den indirekta metoden.

Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter erfordras när metoden utgår från en resultatnivå som är påverkad av sådana poster och justeringar för förändring av rörelsekapitalet exklusive likvida medel aktualiseras vid medelsbegreppet likvida medel. För analyser vars utgångspunkt är en resultatnivå sker oundvikligen netto-redovisning. Tas istället utgångspunkt i omsättning eller dylikt kan bruttoredovisning tillämpas.

Det centrala med den indirekta metoden är att likviditetsflödet rekonstrueras med hjälp av justeringar av kostnads- och intäktsdata. I Figur 4 ovan är det modellerna A t o m N som baseras på indirekta metoder.

Cash flow-rapport

Cash flow-rapport eller *cash flow statement* har i USA blivit ett samlingsnamn för finansieringsanalyser istället för det tidigare begreppet *funds flow statement*. Cash flow-begreppet används dock endast för finansieringsanalyser som upprättas enligt de senaste rekommendationerna i USA från 1987 (se avsnitt Rekommendation FAS 95 sid 71). Vad som skiljer de nya analyserna från tidigare är att medelsbegreppet uteslutande är likvida medel och indelning sker i sektorer. I USA är det dessa två faktorer som har skapat grunden för cash flow-rapporten som antingen kan upprättas enligt en indirekt eller en direkt metod.

I Sverige används inte begreppet av våra normskapare, men det förekommer i näringslivet. Någon enhetlig definition existerar dock inte vilket beror på att de svenska redovisningsorganen ännu inte har behandlat ämnet (se avsnitten Rekommendation nr 10 sid 87 och Svenska Kommunförbundets (KF) rekommendation sid 92). Att cash flow har att göra med redovisning av likvida medel är därför det enda som är givet.

Eftersom begreppet ännu inte har hunnit brukas och/eller missbrukas i Sverige önskar vi presentera vår definition av begreppet. Definitionen har, liksom övriga begrepp, sin utgångspunkt i vår begreppsapparat och syftar till att tydligt särskiljas från våra traditionella finansieringsanalyser som vi benämner ordinära finansieringsanalyser.

Gemensamt för cash flow-rapporter enligt vår definition är att den exakta förändringen av likvida medel skall framgå i analysens samtliga rader. För analyser som baseras på en indirekt metod kan justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel således inte göras i en totalsumma, utan måste fördelas ut till respektive rad i analysen som givit upphov till förändringen. Samma 'slutprodukt' erhålls utan att justeringar erfordras när en analys baserad på en direkt metod upprättas.

Utifrån vår begreppsapparat kan således utgångsdata antingen vara kostnader och intäkter eller in- och utbetalningar. Används kostnader och intäkter är det dock endast omsättningen el dyl som kan användas som utgångspunkt. Resultatnivåer som utgångspunkt leder till bruttore-

dovisning vilket inte är förenligt med cash flow-rapporter. Indelningen skall ske i sektorer. I Figur 4 ovan är det modellerna N och P som klassificeras som cash flow-rapporter.

Ordinära finansieringsanalyser

Finansieringsanalyser som inte upprättas som cash flow-rapporter klassificeras som ordinära finansieringsanalyser. Hit hör bl a alla analyser som är traditionellt indelade eller har medelsbegrepp rörelsekapital. I Figur 4 klassificeras modell A t o m M samt O som ordinära finansieringsanalyser.

Metod vs rapport

De fyra begreppen kan sammanfattas i ett fyrfältsdiagram där val av metod och typ av rapport utgör de båda variablerna. I Figur 5 är samtliga modeller från Figur 4 inplacerade.

Figur 5 **Metod vs rapport**

		RAPPORT	
		Cash flow-rapport	Ordinär finansieringsanalys
M E T O D	Direkt	P	O
	Indirekt	N	A t.o.m M

Sammanfattning

Med hjälp av studier av rekommendationer och litteratur rörande finansieringsanalyser har vi kunnat konstatera att det i grund och botten är tre huvudfaktorer som påverkar analysens utformning, samt ytterligare två som är beroende av de första tre. Med hjälp av dessa faktorer, samt deras inbördes alternativa variationer, har en strukturerad begreppsapparat skapats vilket tidigare har saknats. Följande fem faktorer skapar grunden för finansieringsanalysens variationer:

Tabell 3 Faktorer som skapar grunden för finansieringsanalysens variationer

1 Utgångsdata:	Kostnader & intäkter alt in- & utbetalningar
2 Medelsbegrepp:	Likvida medel (LM) alt Rörelsekapital(RK)
3 Indelning:	Traditionell alt sektorindelning
4 Justeringar:	
- Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja alt nej
- Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej alt ja: i totalsumma, per sektor, per rad
5 Redovisning i netto el brutto-termer:	Netto alt brutto

Utifrån denna begreppsapparat kan andra begrepp som används i samband med finansieringsanalysen definieras, såsom olika metoder som används etc. Som en följd av att redovisning som ämne har saknat en gemensam begreppsapparat för finansieringsanalysen har begrepp fått skilda innebörder av olika användare. Det gäller framför allt de amerikanska begrepp som översätts och används runt om i världen. Som exempel kan nämnas de båda tillvägagångssätten indirekt och direkt metod som har flera definitioner. Som komplement till vår begrepps-

apparat har vi därför givit våra definitioner på vanligt använda begrepp, med utgångspunkt i begreppsapparaten.

Genom denna teoretiska del har en kunskapsgrund inom ämnet skapats vilket är en förutsättning för de kommande empiriska delarna i uppsatsen, Normer som styr finansieringsanalysen samt Finansieringsanalysens problem och kostnader: ett praktikfall.

Normer som styr finansieringsanalysen

Inledning

En del av de teoretiska modeller som presenterades i föregående avsnitt används i praktiken och rekommenderas av olika redovisningsorgan. En av orsakerna till att vi ville skapa en ny begreppsapparat för finansieringsanalysen i den teoretiska delen, var dock att retoriken i rekommendationerna inte är enhetlig. Retoriken avser den skrivna delen av rekommendationen, dess 'text', till skillnad från själva modellen, dess 'form'.

Oenhetlig retorik orsakad av brist på en gemensam och enhetlig begreppsapparat, har lett till att glapp har uppkommit mellan rekommendationernas text och form. En finansieringsanalysmodell beskrivs med en text av ett redovisningsorgan och med en annan text av ett annat organ, trots att formen är den samma. För att få en objektiv sammanställning av olika redovisningsrekommendationer runt om i världen som berör finansieringsanalysen, har vi valt att presentera rekommendationerna med justeringar och anpassningar till vår begreppsapparat. Genom att ta hänsyn till våra synpunkter skulle rekommendationerna bättre kunna jämföras och dess innebörder tydliggöras.

Vi har valt att analysera och ge ny text åt rekommendationer angående finansieringsanalyser från det amerikanska redovisningsorganet Financial Accounting Standards Board (FASB), det internationella International Accounting Standards Committee (IASC), det engelska Accounting Standards Board (ASB), det australienska Australian Accounting Standards Board (AASB), Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), Svenska Kommunförbundet (KF) samt dess referensgrupp i redovisning, det franska Ordre des Experts Comptables et Comptables Agréés (OECCA), Tyskland samt Europeiska Unionen.

Rekommendation FAS 95, utgiven av Financial Accounting Standards Board (FASB) ⁵

FASB (1987) godtar två sorters analyser som har vissa gemensamma grunddrag. Vad som i huvudsak skiljer dessa åt, är valet av utgångsdata. Den analys som förespråkas är baserad på en direkt metod som överensstämmer med vår definition av begreppet. Analysen utgår således från in- och utbetalningar och är därmed skild från resultaträkningen. FASB accepterar även en analys baserad på en indirekt metod där likviditetsflödet rekonstrueras från resultaträkningens kostnader och intäkter.

Används den rekonstruerade metoden skall denna utgå från resultaträkningens nettoresultat, varpå justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter som påverkat detta resultat skall göras. Båda modellerna utgår från medelsbegreppet likvida medel, s k *cash and cash equivalents*, vilket förutom kassakontot och andra tillgodohavanden i banker och finansinstitut även inkluderar kortfristiga placeringar (max tre månader) som utan nämnvärd risk kan konverteras till kontanta medel.

Eftersom individuella bedömningar måste göras beträffande vilka kortfristiga placeringar som skall ingå i medelsbegreppet, och således påverka kassaflödet i analysen, är det möjligt att manipulera storleken på detta flöde. För att undvika manipulation rekommenderar FASB att en klassificeringspolicy öppet redovisas.

Analyserna är båda sektorindelade och särskiljer flöden hänförliga till drift, investering och finansiering. Före rekommendationen fick sin nuvarande lydelse rådde en viss oenighet om till vilka sektorer bl a räntor och utdelningar skulle hänföras. Majoriteten ansåg att erhållen ränta och utdelning samt utbetald ränta skulle klassificeras som driftsposter och betald utdelning som finansieringspost.

Delar av minoriteten ansåg dock att en annan klassificering skulle brukas. Erhållen ränta och utdelning ansågs vara avkastning på investe-

⁵ Avsnittet bygger på FASB (1987).

ringar (långfristig utlåning eller investering i aktier eller dotterbolag) och borde därför redovisas i investeringssektorn. Betalda räntor och utdelning skulle däremot betraktas som kostnader för finansiell upplåning och därmed redovisas i finansieringssektorn. Trots att båda resonemangen ovan kan anses vara korrekta valde FASB att rekommendera det förstnämnda, troligtvis p g a att de finansieringsanalyser som länge använts i praxis brukade denna klassificering.

Eftersom medelsbegreppet är likvida medel måste justeringar för analyser baserade på en indirekt metod även göras för rörelsekapitalförändringen exklusive likvida medel. FASB rekommenderar att dessa justeringar görs i en totalsumma i driftssektorn.

Enligt FASB skall bruttoredovisning huvudsakligen användas. Netto-redovisning är dock i vissa fall godtagbart, t ex för tillgångar och skulder som snabbt och ofta omsätts. I den modell som baseras på en indirekt metod nettoredovisas driften eftersom nettoresultatet används som utgångspunkt.

Eftersom den analys som baseras på en indirekt metod justerar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel i en totalsumma, utgör den en s k ordinär finansieringsanalys enligt vår definition. I den analys som baseras på en direkt metod och som således utgår från in- och utbetalningar, redovisas det verkliga likviditetsflödet för varje rad i analysen. Således klassificeras denna analys som en cash flow-rapport.

Betydelsefulla transaktioner som förändrar organisationens kapital- och tillgångsstruktur, men som inte påverkar likvida medel, s k *noncash investing and financing activities*, skall enligt FASB redovisas i not eller i direkt anslutning till analysen. Exempel på sådana transaktioner är konvertering av skuld till eget kapital (efterskänkning av skuld), inköp av fastighet genom övertagande av lån, förvärv av dotterbolag med betalning av egna nyemitterade aktier etc.

I Tabell 4 och 5 redovisas FASB:s rekommenderade modeller.

Tabell 4 FASB:s rekommenderade cash flow-rapport baserad på en direkt metod

A. CASH FLOW FROM OPERATING ACTIVITIES	
Cash received from customers	x
Cash paid to suppliers and employees	x
Dividend received from affiliate	x
Interest received	x
Interest paid (net of amount capitalized)	x
Income taxes paid	x
Insurance proceeds received	x
Cash paid to settled lawsuit for patent infringement	x
Net cash provided by operating activities	x
B. CASH FLOW FROM INVESTING ACTIVITIES	
Proceeds from sale of facility	x
Payment received on note for sale of plant	x
Capital expenditures	x
Payment for purchase of Company S, net of cash acquired	x
Net cash used in investing activities	x
C. CASH FLOW FROM FINANCING ACTIVITIES	
Net borrowings under line-of-credit agreement	x
Principal payments under capital lease obligation	x
Proceeds from issuance of long-term debt	x
Proceeds from issuance of common stock	x
Dividends paid	x
Net cash provided by financial activities	x
D. NET INCREASE IN CASH AND CASH EQUIVALENTS	
	x
Sammanfattning:	
Utgångsdata:	In- & utbetalningar
Medelsbegrepp:	Likvida medel (L.M)
Indelning:	Sektorindelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Brutto
Metod:	Direkt
Rapporttyp:	Cash flow-rapport

**Tabell 5 FASB:s rekommenderade ordinära finansieringsanalys
baserad på en indirekt metod**

A. CASH FLOW FROM OPERATING ACTIVITIES	
Net income	X
Adjustments to reconcile net income to net cash provided by operating activities:	
Depreciation and amortization	x
Provision for losses on account receivable	x
Gain on sale of facility	x
Undistributed earnings of affiliate	x
Payment received on installment note receivable for sale on inventory	x
Change in assets and liabilities net of effects from purchase of Company S:	
Increase in accounts receivable	x
Decrease in inventory	x
Increase in prepaid expenses	x
Decrease in accounts payable and accrued expenses	x
Increase in interest and income taxes payable	x
Increase in deferred taxes	x
Increase in other liabilities	x
Total adjustments	x
Net cash provided by operating activities	X
B. CASH FLOW FROM INVESTING ACTIVITIES	
Acquisition of subsidiary x, net of cash acquired	x
Purchase of property, plant and equipment	x
Proceeds from sale of equipment	x
Net cash used in investing activities	X
C. CASH FLOW FROM FINANCING ACTIVITIES	
Proceeds from issuance of share capital	x
Proceeds from long-term borrowings	x
Repayment of long-term borrowings	x
Dividends paid on share capital	x
Net cash used in financial activities	X
Effects of exchange rate changes on cash and cash equivalents	x
D. NET INCREASE IN CASH AND CASH EQUIVALENTS	X

Sammanfattning:

Utgångsdata:

Medelsbegrepp:

Indelning:

Kostnader & intäkter

Likvida medel (L.M)

Sektorindelning

Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Rekommendation IAS 7, utgiven av International Accounting Standards Committee (IASC) ⁶

International Accounting Standards Committee (IASC) godtar, i likhet med FASB, två typer av finansieringsanalyser. Dels en som baseras på en indirekt metod, där likviditetsflödet rekonstrueras från kostnader och intäkter, dels en som baseras på verkliga in- och utbetalningar.

Enligt IASC kan den direkta metoden utföras på två sätt, antingen genom att de verkliga in- och utbetalningarna identifieras eller genom att omsättningen används som utgångspunkt varpå likviditetspåverkande kostnader dras ifrån och likviditetspåverkande intäkter läggs till. Justeringar görs även för periodens förändring av rörelsekapitalet. Enligt oss utgör denna sistnämnda 'direkta' metod en indirekt metod eftersom kostnader och intäkter utgör utgångsdata och likviditetsflödet rekonstrueras. IASC anser däremot att metoden är 'direkt' eftersom driftssektorns samtliga poster bruttoredovisas.

Den finansieringsanalys som enligt IASC baseras på en indirekt metod utgår från resultat före skatt, varpå justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter som påverkat denna resultatnivå görs. En egenhet med denna modell är att resultatet även justeras för periodens räntekostnader på samma sätt som för icke likviditetspåverkande kostnader. Därefter dras periodens verkliga ränteutbetalningar samt betald skatt från resultatet. Genom detta något märkliga tillvägagångssätt utgör modellen, enligt våra definitioner, en blandning av de

⁶ Avsnittet bygger på IASC (1993)

båda metoderna. Men eftersom analysen mestadels baseras på kostnader och intäkter klassificerar vi den som en analys baserad på en indirekt metod.

IASC rekommenderar medelsbegreppet likvida medel. I begreppet ingår kontanta medel och banktillgodohavanden och andra tillgångar som utan nämnvärd risk kan konverteras till kontanta medel. Marknadsplaceringar som har kortare förfallotid än tre månader och som inte påverkas av räntefluktuationer kan inkluderas. Kortfristiga skulder vars betalningsplan inte går att påverka skall också inkluderas. Övertrasseringar på bankkonton som måste återbetalas på anmodan från banken utgör ett exempel på en sådan skuld. IASC poängterar även att det är viktigt att öppet redovisa vilken policy som ligger till grund för vad som inkluderas i medelsbegreppet.

IASC rekommenderar att finansieringsanalysen skall vara indelad i sektorerna drift, investering och finansiering. Ränteinbetalningar och utbetalningar samt erhållen utdelning skall redovisas i driften. Posterna kan dock även redovisas i investerings- eller finansieringssektorn, eftersom dessa kan ses som en kostnad för använt kapital eller som återbäring på investerat kapital. Betald utdelning redovisas i finansieringssektorn eftersom det utgör en kostnad för använt kapital. Betald utdelning kan alternativt redovisas i driftssektorn eftersom investerare då bättre kan avgöra i vilken utsträckning driften genererar medel för utdelning. Enligt IASC borde även periodens skatt fördelas mellan de olika sektorerna, men svårigheten att göra detta har resulterat i att IASC accepterar att betald skatt hänföres till driften.

Eftersom medelsbegreppet är likvida medel måste justeringar göras för periodens rörelsekapitalförändring exklusive likvida medel för analyser som baseras på en indirekt metod. Justeringar för rörelsekapitalförändringen skall göras i en totalsumma i driftssektorn. I rörelsekapitaljusteringen inkluderas inte kortfristiga tillgångar och skulder hänförliga till räntor och skatt eftersom dessa posters verkliga in- och utbetalningar redovisas i analysen.

Finansieringsanalysen skall, om möjligt, redovisas i bruttotermier.

IASC accepterar dock att nettoflöden redovisas för tillgångar och skulder som snabbt och ofta omsätts. För de modeller som baseras på en indirekt metod och som tar utgångspunkt i resultatet före skatt sker dock ofrånkomligen nettoredovisning.

Den analys som baseras på en indirekt metod klassificeras enligt oss som en ordinär finansieringsanalys eftersom justeringen för rörelsekapitalförändringen görs i en totalsumma, medan analysen som baseras på en direkt metod klassificeras som en cash flow-rapport.

Kassaflöden som påverkas av valutakurser skall i finansieringsanalysen tas upp till transaktionsdagens kurs. Orealiserade valutakursvinster och förluster skall enligt IASC framgå i analysen. Eftersom realiserade vinster och förluster inte utgör några egentliga kassaflöden skall de dock redovisas separat i not eller dylikt. Nedan följer IASC:s rekommenderade cash flow-rapport och ordinära finansieringsanalys.

Tabell 6 IASC:s ordinära finansieringsanalysmodell baserad på en indirekt metod

A. CASH FLOW FROM OPERATING ACTIVITIES

Net profit before taxation, and extraordinary item.	X
Adjustments for:	
Depreciation	x
Foreign exchange loss	x
Investment income	x
Interest expense	x
Operating profit before working capital changes	X
Increase in trade and other receivables	x
Decrease in inventories	x
Decrease in trade payables	x
Cash generated from operations	X
Interest paid	x
Income taxes paid	x
Cash flow before extraordinary item	X
Proceeds from earthquake disaster settlement	x
Net cash from operating activities	X

B. CASH FLOW FROM INVESTING ACTIVITIES

Acquisition of subsidiary X, net of cash acquired	x
Purchase of property, plant and equipment	x
Proceeds from sale of equipment	x
Interest received	x
Dividends received	x
Net cash used in investing activities	<u>X</u>

C. CASH FLOW FROM FINANCING ACTIVITIES

Proceeds from issuance of share capital	x
Proceeds from long-term borrowings	x
Payment of finance lease liabilities	x
Dividends paid	x
Net cash used in financing activities	<u>X</u>
NET INCREASE IN CASH AND CASH EQUIVALENTS	<u>X</u>

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Likvida medel (L.M)
Indelning:	Sektorindelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttoterm:	Netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Tabell 7 IASC:s rekommenderade cash flow-rapport baserad på en direkt metod

A. CASH FLOW FROM OPERATING ACTIVITIES	
Cash receipts from customers	x
Cash paid to suppliers and employees	x
Cash generated from operations	X
Interest paid	x
Income taxes paid	x
Cash flow before extraordinary item	X
Proceeds from earthquake settlement	x
Net cash from operating activities	<u>X</u>
B. CASH FLOW FROM INVESTING ACTIVITIES	
Acquisition of subsidiary X, net of cash acquired	x
Purchase of property, plant and equipment	x
Proceeds from sale of equipment	x
Interest received	x
Dividends received	x
Net cash used in investing activities	<u>X</u>
C. CASH FLOW FROM FINANCING ACTIVITIES	
Proceeds from issuance of share capital	x
Proceeds from long-term borrowings	x
Payment of finance lease liabilities	x
Dividends paid	x
Net cash used in financing activities	<u>X</u>
NET INCREASE IN CASH AND CASH EQUIVALENTS	<u>X</u>
Sammanfattning:	
Utgångsdata:	In- & utbetalningar
Medelsbegrepp:	Likvida medel (L.M)
Indelning:	Sektorindelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermer:	Brutto
Metod:	Direkt
Rapporttyp:	Cash flow-rapport

Rekommendation FRS 1, utgiven av Accounting Standards Board (ASB)⁷

Accounting Standards Board (ASB) förespråkar en finansieringsanalys baserad på en indirekt metod trots att de anser att en analys baserad på en direkt metod i många fall är bättre. Fördelarna överväger dock inte de kostnader som en direkt metod medför. Analysen som rekommenderas har således kostnader och intäkter som utgångsdata och första raden i analysen är *Net cash inflow from operating activities*. Vad denna post består av redovisas i not till analysen.

ASB rekommenderar att likvida medel är medelsbegrepp p g a att det är enklare att förstå än rörelsekapitalbegreppet samt p g a att rörelsekapitalbegreppet inte anses vara en bra indikator på en organisations likviditet. De tillgångsposter som ingår i medelsbegreppet är de som på kort sikt (inom tre månader), utan nämnvärd risk, kan omvandlas till en bestämd summa kontanta medel. Eftersom medelsbegreppet är likvida medel erfordras justeringar för förändring av rörelsekapitalet exklusive likvida medel. Dessa justeringar görs i en totalsumma och ingår i posten *Net cash inflow from operating activities*. I not till analysen framgår hur justeringarna har påverkat denna post.

ASB rekommenderar en indelning i olika sektorer. Till skillnad från t ex FASB förespråkar dock ASB fem sektorer; drift, investering, finansiering, avkastning på investeringar och finansiell service, samt skatt. Driftsposter utgörs av transaktioner som kan härledas till organisationens huvudsakliga verksamhet. Investeringssektorn innehåller poster såsom inköp och försäljning av fasta tillgångar och finansieringssektorn består av poster såsom nyemission och amortering. I sektorn avkastning på investeringar och finansiell service, redovisas ränta och aktieutdelning. ASB:s motivering till att särredovisa dessa poster i en separat sektor är att de inte anser att en organisations kapitalstruktur skall redovisas tillsammans med driftens likviditetspåverkan. Skattebetalningar

⁷ Avsnittet bygger på ASB (1991)

utgör en egen sektor beroende på att en fördelning av skatter till de olika aktiviteterna drift, investering och finansiering borde ske men är för problematisk. ASB påpekar att grunden för fördelning av skatten mellan olika aktiviteter annars ofta skulle få göras på allt för subjektiva grunder.

Bruttoredovisning bör användas även om nettoredovisning accepteras av ASB. Den rekommenderade analysen är nettoredovisad eftersom posten 'Net cash inflow from operating activities' är en summering av ett flertal poster. Organisationer som handlar med utländsk valuta och som påverkas av valutakursförändringar måste redovisa dessa i analysen. Vilken kurs som skall användas framgår dock inte i rekommendationen. Betydande transaktioner som påverkar kapital- och tillgångsstrukturen men som inte påverkar likvida medel, s k 'noncash investing and financing transactions', skall redovisas i not eller i direkt anknytning till analysen.

I Tabell 8 följer ASB:s rekommenderade finansieringsanalys som vi klassificerar som en ordinär finansieringsanalys.

Tabell 8 ASB:s ordinära finansieringsanalys baserad på en indirekt metod

Net cash inflow from operating activities	X
Returns on investments and servicing of finance	
Interest received	x
Interest paid	x
Dividends paid	x
Net cash inflow from returns on investments and servicing of finance	X
Taxation	
Corporation tax paid (including advance corporation tax)	x
Tax paid	x
Investing activities	
Payments to acquire intangible fixed assets	x
Payments to acquire tangible fixed assets	x
Receipts from sales of tangible assets	x
Net cash outflow from investing activities	X
Net cash inflow before financing	X

Financing	
Issue of ordinary share capital	x
Repurchase of debenture loan	x
Expense paid in connection with share issues	x
Net cash inflow from financing	<u>X</u>
Increase in cash and cash equivalents	<u>X</u>

Notes to the cash flow statement:

Reconciliation of operating profit to net cash inflow from operating activities	
Operating profit	x
Depreciation charges	x
Loss on sale of tangible assets	x
Increase in stocks	x
Increase in debtors	x
Increase in creditors	x
Net cash inflow from operating activities	<u>X</u>

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Likvida medel (L.M)
Indelning:	Sektorindelning i fem sektorer
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttoterm:	Netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Rekommendation AASB 1026, utgiven av Australian Accounting Standards Board, (AASB) ⁸

Det australiensiska redovisningsorganet Australian Accounting Standards Board, AASB, rekommenderar två finansieringsanalysmodeller som anses vara baserade på direkta metoder. En av metoderna utgår från in- och utbetalningar och är identisk med den som t ex FASB rekommenderar.

Den andra modellen som också anses vara baserad på en direkt metod utgår från kostnader och intäkter med utgångspunkt i nettoresultatet. Nettoresultatet justeras sedan i modellen för icke likviditetspåverkande poster. Att dessa justeringar redovisas i analysen som en del i driften, och inte i not eller dylikt, är orsaken till att modellen anses vara baserad på en direkt metod. Eftersom denna modell utgår från kostnader och intäkter och en rekonstruktion sker av likviditetsflödet är modellen enligt vår definition dock baserad på en indirekt metod.

AASB rekommenderar för övrigt medelsbegreppet likvida medel. Förutom kontanter innefattar medelsbegreppet kortfristiga tillgångar som utan betydande risk kan omvandlas till likvida medel, såsom exempelvis kapitalplaceringar. Till skillnad från andra redovisningsorgan definierar inte AASB vilken förfallotid dessa skall ha. AASB inkluderar även kortfristiga skulder som inte har en fast återbetalningsplan i medelsbegreppet. En sådan skuld kan t ex utgöras av övertrasseringar.

Flöden hänförliga till drift, investering och finansiering redovisas sektorsvis för att informationsvärdet i analysen skall öka. AASB påpekar att det inte är självklart att de poster som återfinns i resultaträkningen skall redovisas i driften. Vissa poster kan hänföras till de andra aktiviteterna. Transaktioner som har ställt till problem för samtliga redovisningsorgan är betalda och mottagna räntor samt utdelning. AASB anser att klassificeringen av dessa poster är valfritt, förutsatt att en klassificeringspolicy öppet redovisas.

För den modell som utgår från resultaträkningens kostnader och

⁸ Avsnittet bygger på AASB (1992)

intäkter måste justeringar göras för rörelsekapitalförändringen exklusive likvida medel. AASB rekommenderar att dessa justeringar görs i en totalsumma i driftssektorn.

Bruttoredovisning rekommenderas men nettoredovisning accepteras för transaktioner som sker ofta och vars ackumulerade värde är högt.

Kassaflöden som påverkats av valutakursförändringar skall redovisas till den kurs som gällde då transaktionen ägde rum. Orealiserade vinster och förluster utgör inget kassaflöde, men skall ändå redovisas vid sidan av analysen i not eller dylikt, för att information skall ges om eventuella effekter på framtida likviditetsflöden. Viktigare transaktioner som inte har någon inverkan på kassaflödet exempelvis leasingavtal skall också redovisas i not, eftersom de påverkar organisationens kapital- och tillgångsstruktur.

I Tabell 9 och 10 visas de rekommenderade finansieringsanalysmodellerna som enligt AASB baseras på direkta metoder. Den första analysen är enligt vår definition en cash flow-rapport baserad på en direkt metod, medan den andra utgör en ordinär finansieringsanalys baserad på en indirekt metod.

Tabell 9 AASB:s ordinära finansieringsanalys baserad på en indirekt metod

Operating profit after income tax	X
Depreciation	x
Amortization	x
Provision for doubtful debts	x
Increase in interest payable	x
Gain on sale of equipment	x
Increase in income taxes payable	x
Increase in deferred taxes payable	x
Changes in assets and liabilities net of effects from purchase of subsidiary X:	
Increase in trade debtors	x
Decrease in inventories	x
Increase in prepaid expense	x
Decrease in trade creditor	x
Decrease in accrued expenses	x
Net cash provided by operating activities	X

Cash flows from investing activities	
Payment for subsidiary X, net of cash acquired	x
Payment for property, plant and equipment	x
Proceeds from sales of equipment	x
Net cash used in investing activities	<u>X</u>
Cash flows from financing activities	
Proceeds from issue of shares	x
Proceeds from borrowings	x
Repayment of borrowings	x
Dividends paid	x
Net cash used in financing activities	<u>X</u>
Net increase (Decrease) in cash held	<u>X</u>
Cash at the beginning of the financial year	<u>X</u>
Effects of exchange rate changes in foreign currencies at the beginning of the financial year	x
Cash at the end of the financial year	<u>X</u>

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Likvida medel (L.M)
Indelning:	Sektorindelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Tabell 10 AASB:s rekommenderade cash flow-rapport baserad på en direkt metod

Cash flow from operating activities	
Receipts from customers	x
Payments to suppliers and employees	x
Dividends received	x
Interest and bill discounts received	x
Interest and other costs of finance paid	x
Income taxes paid	x
Proceeds from court settlement	x
Net cash provided by operating activities	X
Cash flows from investing activities	
Payment for subsidiary X, net of cash acquired	x
Payment for property, plant and equipment	x
Proceeds from sales of equipment	x
Net cash used in investing activities	X
Cash flows from financing activities	
Proceeds from issue of shares	x
Proceeds from borrowings	x
Repayment of borrowings	x
Dividends paid	x
Net cash used in financing activities	X
Net increase (Decrease) in cash held	X
Cash at the beginning of the financial year	X
Effects of exchange rate changes in foreign currencies at the beginning of the financial year	x
Cash at the end of the financial year	X

Sammanfattning:

Utgångsdata:	In- & utbetalningar
Medelsbegrepp:	Likvida medel (L.M)
Indelning:	Sektorindelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Brutto
Metod:	Direkt
Rapporttyp:	Cash flow-rapport

Rekommendation nr 10, utgiven av Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) ⁹

Den finansieringsanalysmodell som FAR ursprungligen rekommenderade, och är en av de modeller de fortfarande rekommenderar, är traditionellt indelad, d v s i tillförda och använda medel och medelsbegreppet är rörelsekapital. Eftersom medelsbegreppet är rörelsekapital blir justeringar för rörelsekapitalförändring exklusive likvida medel inte aktuella. Däremot görs en specificering av rörelsekapitalförändringen efter analysen.

Modellen tar sin utgångspunkt i resultaträkningens kostnader och intäkter. Analysens första post utgörs av Från årets verksamhet internt tillförda medel, vilket enligt FAR kan beräknas på ett av följande två sätt:

Tabell 11 Två sätt enligt FAR att beräkna Från årets verksamhet internt tillförda medel

Alternativ 1.

Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	x
+ Avskrivningar som belastat detta resultat	x
-/+ Realisationsvinster/-förluster på sålda anläggningstillgångar	x
- Skatt	x
+/- Uttag från/insättning på spärkonto för investerings- och liknande fonder	x
Från årets verksamhet internt tillförda medel	X

Alternativ 2.

Rörelsens intäkter	x
- Rörelsens kostnader (exkl. avskrivningar)	x
Rörelseresultat före avskrivningar	x
+ Finansiella intäkter	x
- Finansiella kostnader	x
+/- Extraordinära intäkter/kostnader (exkl. realisationsvinster/-förluster)	x
- Skatt	x
+/- Uttag från/insättning på spärkonto för investerings- och liknande fonder	x
Från årets verksamhet internt tillförda medel	X

⁹ Avsnittet bygger på FAR (1994).

Används det första alternativet måste justeringar göras för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter som har påverkat resultatnivån. Justeringar görs för avskrivningar och realisationsvinster/-förluster. Sådana justeringar blir dock inte aktuella när utgångspunkt tas i rörelsens intäkter enligt alternativ 2, eftersom denna nivå i resultaträkningen inte har påverkats av sådana poster.

Specifikationer av Från årets verksamhet internt tillförda medel, enligt ovan görs inte i själva analysen, utan separat i not eller dylikt. Eftersom modellen är traditionellt indelad är den nettoredovisad på modellnivå. FAR:s inledning med internt tillförda medel leder även till att den är nettoredovisad på postnivå. I alternativet som utgår från rörelsens intäkter erhålls dock i not en specificering av internt tillförda medel i bruttotermer. I Tabell 12 visas FAR:s förslag till finansieringsanalys som klassificeras som en ordinär sådan som baseras på en indirekt metod.

Tabell 12 FAR:s ordinära finansieringsanalys (nr. 1) baserad på en indirekt metod

TILLFÖRDA MEDEL	
Från årets verksamhet internt tillförda medel	x
Försäljning av anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Nyemission (och andra kapitaltillskott från ägare)	x
Ökning av långfristiga skulder	x
Summa Tillförda medel	x
ANVÄNDA MEDEL	
Investeringar i mark, byggnader, maskiner och inventarier	x
Investeringar i aktier och andelar	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Minskning av långfristiga skulder	x
Utdelning till aktieägare (andelsägare)	x
Summa Använda medel	x
FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL (=summa Tillförda medel minus summa Använda medel)	x
Specifikation av rörelsekapitalförändring	
Ökning(+)/minskning(-) av varulager	x
Ökning(+)/minskning(-) av kortfristiga fordringar	x
Ökning(-)/minskning(+)	x
av kortfristiga skulder	x
Ökning(+)/minskning(-) av likvida medel	x
Summa Rörelsekapitalförändring	x

Sammanfattning:	
Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Rörelsekapital (RK)
Indelning:	Traditionell indelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

En hel del kritik riktades dock mot denna modell under 1980-talet för att rörelsekapital användes som medelsbegrepp. Influenser från USA ledde till att FAR år 1984 presenterade en alternativ modell, vars enda skillnad utgjordes av att likvida medel ersatte rörelsekapital som medelsbegrepp.

Eftersom analysen utgår från resultaträkningens kostnader och intäkter och har medelsbegrepp likvida medel måste justeringar för förändring av rörelsekapitalet exklusive likvida medel göras. Justeringarna görs i en totalsumma efter Från årets verksamhet internt tillförda medel. Med samma motivering som ovan är även denna modell nettoredovisad. Modellen klassificeras också som en ordinär finansieringsanalys baserad på en indirekt metod återfinns i Tabell 13.

Tabell 13 FAR:s ordinära finansieringsanalys (nr. 2) baserad på en indirekt metod

TILLFÖRDA MEDEL

Från årets verksamhet internt tillförda medel			x
Förändring av rörelsekapital (exkl likvida medel)			
Ökning(-)/minskning(+) av varulager	x		
Ökning(-)/minskning(+) av kortfristiga fordringar	x		
Ökning(+)/minskning(-) av kortfristiga skulder	x	x	
			x
Försäljning av anläggningstillgångar			x
Minskning av långfristiga fordringar			x
Nyemission (och andra kapitaltillskott från ägare)			x
Ökning av långfristiga skulder		x	
Summa Tillförda medel			x

ANVÄNDA MEDEL

Investeringar i mark, byggnader, maskiner och inventarier			x
Investeringar i aktier och andelar			x
Ökning av långfristiga fordringar			x
Minskning av långfristiga skulder			x
Utdelning till aktieägare (andelsägare)			x
Summa Använda medel			x

FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

(=summa Tillförda medel minus summa Använda medel)			x
--	--	--	---

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Likvida medel (LM)
Indelning:	Traditionell indelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Ett påpekande som FAR gör är att förändringar av kortfristiga skulder och fordringar som är av finansiell karaktär (t ex finansiella placeringar, kortfristiga lån eller nästkommande års amortering av långfristiga lån) alternativt kan exkluderas från posten Förändring av rörelsekapital och

istället redovisas under resterande tillförda respektive använda medel. Det framgår dock inte om posterna skall bruttoredo visas som ökning ar och minskningar under både tillförda och använda medel, eller nettoredo visas i en summa under tillförda medel.

FAR poängterar att medelsbegreppet likvida medel även kan inkludera kortfristiga placeringar som kan omvandlas till kontanter inom rimlig tid (t ex finansväxlar, kortfristiga reverser och liknande).

FAR diskuterar huruvida utdelningar till aktieägare skall redovisas under använda medel eller som minuspost under tillförda medel. FAR rekommenderar det förstnämnda men accepterar även redovisning som en post under internt tillförda medel. Istället för att se utdelning som en betalning för extern finansiering och således redovisa posten under använda medel, kan utdelning ses som en utbetalning som driften måste täcka och således redovisas under internt tillförda medel som negativ post.

Svenska företag har under senare år börjat frånga den traditionellt indelade finansieringsanalysmodellen och tillämpar istället en sektorindelad modell som skiljer på transaktioner hänförliga till drift, investering och finansiering. Influenserna har bl a kommit från internationellt verksamma koncerner med anknytning till länder som påverkats av amerikanska redovisningsregler. FAR bedömer att en sektorindelad finansieringsanalys även är acceptabel och i vissa fall t o m mer lämplig och hänvisar till FASB:s rekommendation på området. FAR accepterar också, i enlighet med FASB, att sådana finansierings- och investeringstransaktioner som ej har påverkat valt medelsbegrepp, t ex p g a att en anläggningstillgång förvärvas genom upptagande av långfristigt lån, ej inkluderas i analysen vid användning av en, enligt FASB rekommenderad, sektorindelad modell. Dessa aktiviteter skall då istället särredovisas i not. Huruvida FAR anser att dessa transaktioner skall tas med i de egna analyserna eller särredovisas i not framgår inte direkt i rekommendationen. Eftersom FAR nämner FASB:s tillvägagångssätt torde detta dock tyda på att liknande transaktioner, trots att de inte direkt påverkar medelsbegreppet, de facto skall ingå i de egna analyserna.

Svenska Kommunförbundets (KF) rekommendation, Redovisningsreglemente för kommuner och landsting, 15 §¹⁰

Finansieringsanalysen skall enligt Svenska Kommunförbundet redovisa tillförda medel, använda medel samt förändringen av rörelsekapital och likvida medel. Medelsbegreppet är rörelsekapital och förändringen av likvida medel framkommer i en specifikation av rörelsekapitalförändringen.

Modellen som KF rekommenderar har stora likheter med den modell som FAR ursprungligen rekommenderade. Vissa kommunala särdrag har dock givit upphov till en del olikheter mellan modellerna. Olikheterna beror på att kommunala resultaträkningar har en annorlunda uppställning. KF rekommenderar följande uppställning vad beträffar resultaträkningar för svenska kommuner:

Tabell 14 Av Svenska Kommunförbundet rekommenderad resultaträkning för svenska kommuner

Verksamhetens intäkter
Verksamhetens kostnader
Verksamhetens nettokostnader
Skatteintäkter
Generella statsbidrag
Finansiella intäkter
Finansiella kostnader
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto
Avskrivningar
Extraordinära intäkter
Extraordinära kostnader
Förändring av eget kapital

Finansieringsanalysen som Kommunförbundet rekommenderar är baserad på en indirekt metod och utgår från posten Resultat efter skatte-

¹⁰ Avsnittet bygger på FAR (1992) och Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet (1990).

intäkter och finansnetto. Hur resultatet har beräknats framgår inte i analysen, varför modellen får karaktär av nettoredovisning. Nettoredovisning av investerings- och finansieringsposter accepteras också.

Varken justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter eller justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel erfordras. Avskrivningar och andra icke likviditetspåverkande poster är placerade under posten Resultat efter skatteintäkter och finansnetto i den kommunala resultaträkningen varför justeringar för dessa poster inte behöver göras. Eftersom medelsbegreppet är rörelsekapital blir justeringar för rörelsekapitalförändringar heller inte aktuella. I Tabell 15 visas KF:s modell som klassificeras som en ordinär finansieringsanalys baserad på en indirekt metod.

Tabell 15 Svenska Kommunförbundets rekommenderade ordinarie finansieringsanalys baserad på en indirekt metod

TILLFÖRDA MEDEL	
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	x
Försäljning av anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Ökning av långfristiga skulder	x
Övriga rörelsekapitalpåverkande extraordinära intäkter	x
Summa Tillförda medel	x
ANVÄNDA MEDEL	
Nettoinvesteringar	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Minskning av långfristiga skulder	x
Övriga rörelsekapitalpåverkande extraordinära kostnader	x
Summa Använda medel	x
FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL (=summa Tillförda medel minus summa Använda medel)	x
SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL	
Ökning(+) eller minskning(-) av förråd	x
Ökning(+) eller minskning(-) av kortfristiga fordringar	x
Minskning(+) eller ökning (-) av kortfristiga skulder	x
Ökning(+) eller minskning(-) av likvida medel	x

Sammanfattning:	
Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Rörelsekapital (RK)
Indelning:	Traditionell indelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej, p g a resultaträkningens struktur
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermer:	Netto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Anvisning nr 6, Schema för finansieringsanalys, från KF:s referensgrupp i redovisning 11

I ett komplement till Kommunförbundets redovisningsrekommendation nr 15 skriver förbundets referensgrupp i redovisning att alternativa finansieringsanalyser kan vara att föredra istället för den modell som rekommenderas av KF. Referensgruppen ifrågasätter att rörelsekapital skall användas som medelsbegrepp i analysen eftersom modeller som baseras på medelsbegreppet likvida medel anses vara mer informativ. Används likvida medel som medelsbegrepp erfordras dock justeringar i analysen för rörelsekapitalförändringen exklusive likvida medel. Istället för att redovisa rörelsekapitalförändringen i dess beståndsdelar, d v s lager, kortfristiga tillgångar och skulder, sker en justering i en totalsumma som benämns Förändring av kapitalbindning. Är denna summa negativ redovisas förändringen under tillförda medel, är den positiv redovisas den under använda medel. Modellen baseras förövrigt på kostnader och intäkter och är kopplad till resultaträkningen via resultat efter skatteintäkter och finansnetto, vilket gör att finansieringsanalysen är nettoredovisad på både modellnivå och postnivå. I Tabell 16 följer en beskrivning av referensgruppens modell för upprättande av

¹¹ Avsnittet bygger på Kommunförbundet och Landstingsförbundet (1990).

finansieringsanalys som utgör ett alternativ till Svenska Kommunförbundets rekommenderade analys. Även denna modell klassificeras som en ordinär finansieringsanalys och baseras på en indirekt metod.

Tabell 16 Referensgruppens alternativa ordinära finansieringsanalys nr 1, baserad på en indirekt metod

TILLFÖRDA MEDEL

Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	x
Försäljning av anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Ökning av långfristiga skulder	x
Förändring av kapitalbindning	x
Summa Tillförda medel	x

ANVÄNDA MEDEL

Nettoinvesteringar	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Minskning av långfristiga skulder	x
Förändring av kapitalbindning	x
Summa Använda medel	x

FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

(=summa Tillförda medel minus summa Använda medel)	x
--	---

SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL

Ökning eller minskning av rörelsekapital	x
--	---

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Likvida medel (LM)
Indelning:	Traditionell indelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej, p g a resultaträkningens struktur
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttotermerna:	Netto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

En annan modell som referensgruppen rekommenderar utgår liksom den första från kostnader och intäkter men tar istället utgångspunkt i verksamhetens intäkter. Modellen är traditionellt indelad och medelsbegreppet är rörelsekapital. På grund av medelsbegreppet krävs inga justeringar för rörelsekapitalförändringen exklusive likvida medel. Däremot görs en specificering av förändringen nederst i analysen. Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter aktualiseras inte heller eftersom verksamhetens intäkter används som utgångspunkt. Genom att resultaträkningens intäkter redovisas under tillförda medel och dess kostnader under använda medel erhålls en modell som till fullo är bruttoredovisad. Nedan följer en beskrivning av referensgruppens alternativa analys som även den klassificeras som en ordinär finansieringsanalys baserad på en indirekt metod.

Tabell 17 Referensgruppens alternativa ordinära finansieringsanalys nr 2, baserad på en indirekt metod

TILLFÖRDA MEDEL

Verksamhetens intäkter	x
Skatteintäkter	x
Generella statsbidrag	x
Finansiella intäkter	x
Försäljning av anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Ökning av långfristiga skulder	x
Summa Tillförda medel	x

ANVÄNDA MEDEL

Verksamhetens kostnader	x
Skatteutjämningsavgift m m	x
Finansiella kostnader	x
Nettoinvesteringar	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Minskning av långfristiga skulder	x
Summa Använda medel	x

FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL

(=summa Tillförda medel minus summa Använda medel)	x
--	---

SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL

Ökning(+) eller minskning(-) av förråd	x
Ökning(+) eller minskning(-) av kortfristiga fordringar	x
Minskning(+) eller ökning (-) av kortfristiga skulder	x
Ökning(+) eller minskning(-) av likvida medel	x

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Rörelsekapital (RK)
Indelning:	Traditionell indelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Brutto/brutto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Tysklands kommande rekommendation ¹²

Tysklands motsvarighet till Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), Institut der Wirtschaftspüfer (IDW) anser att tyska företag bör bifoga en finansieringsanalys som ett komplement till resultat- och balansräkningen. Tyskland saknar dock en fullt utvecklad rekommendation som reglerar finansieringsanalysen, men avsaknaden har dock inte betytt att tyska organisationer avstår från att presentera finansieringsanalyser.

Den främsta likheten mellan de modeller som används i praxis är att modellerna rekonstruerar likviditetsflödet utifrån resultaträkningens kostnader och intäkter. De är traditionellt indelade och baseras främst på medelsbegreppet rörelsekapital. Analyserna är således baserade på indirekta metoder och klassificeras som ordinära finansieringsanalyser.

Under 1990-talet har dock en tysk kommitté, bestående av akademiker och praktiker, bildats med syftet att utveckla en rekommendation som behandlar finansieringsanalysen. I dagsläget finns dock endast rekommendationens grova riktlinjer att tillgå. IAS 7, FRS 1 och FAS 95

¹² Avsnittet bygger på Haller och Jakoby (1994).

används som grund för utvecklingen av den nya rekommendationen och därmed kommer sektorindelade analyser med medelsbegreppet likvida medel att rekommenderas. Sektorerna utgörs av drifts-, investerings- och finansieringssektorer. I likhet med andra rekommendationer poängterar kommittén även betydelsen av att öppet redovisa en klassificeringspolicy för vilka balansposter som ingår i medelsbegreppet likvida medel.

Finansieringsanalysen kan enligt kommittén antingen upprättas enligt en indirekt eller en direkt metod. Baseras analysen på en indirekt metod skall den utgå från resultaträkningens nettoresultat. Något praktiskt förslag från kommittén hur analysen skall se ut har ännu inte presenterats men med hjälp av den fakta vi kunnat finna överensstämmer förslagen med de som bl a FASB och IASC rekommenderar.

Rekommendation utgiven av Ordre des Experts Comptables et Comptables Agréés (OECCA) ¹³

Frankrikes motsvarighet till Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), Ordre des Experts Comptables et Comptables Agréés (OECCA) rekommenderar en finansieringsanalysmodell som baseras på kostnader och intäkter och som utgår från nettoresultatet. Justeringar erfordras därmed för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter. Analysen delas in i sektorerna drift, investering och finansiering och medelsbegreppet är likvida medel. Justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel görs i en totalsumma under driften. Justeringar måste dessutom göras för poster i resultaträkningen som kan klassificeras som antingen investering eller finansiering. Modellen är nettoredovisad eftersom nettoresultatet används som utgångspunkt. Sammanfattningsvis klassificeras den franska analysen som en ordinär finansieringsanalys som baseras på en indirekt metod. I Tabell 18 visas analysen i översatt version.

¹³ Avsnittet bygger på Boussard och Colasse (1992).

Tabell 18 **En ordinär finansieringsanalys baserad på en indirekt metod som rekommenderas av OECCA**

NET CASH FLOW FROM OPERATING ACTIVITIES	
-Net income	X
- Elements without effects on cash or not related to operations (Depreciation, amortization, gains or losses on disposals of assets)	x
- Changes in inventories, clients, suppliers and other items related to operation (change in operating working capital needs)	x
NET CASH FLOW FROM INVESTING ACTIVITIES	
- Acquisition and disposal of fixed assets	x
- Transactions on investments	x
- Changes in accounts related to investing activities	x
NET CASH FLOW FROM FINANCING ACTIVITIES	
- Changes in capital stock	x
- Dividends paid	x
- Issuance and reduction of debt	x
Increase (or decrease) in cash	X

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter
Medelsbegrepp:	Likvida medel (LM)
Indelning:	Sektorindelning
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

EU:s fjärde och sjunde redovisningsdirektiv ¹⁴

Förvånansvärt är att EU överhuvudtaget inte behandlar finansieringsanalysen. Enligt direktiv fyra och sju skall resultat- och balansräkning presenteras årligen. Om nationella regler föreskriver att ytterligare information måste presenteras skall dessa dock följas. För ett flertal länder, med undantag av Tyskland, är det för organisationer som uppfyller särskilda krav, tvång på att upprätta finansieringsanalyser. EU har således valt att inte reglera finansieringsanalysen, utan överläter detta till de nationella redovisningsorganen.

Sammanfattning

De finansieringsanalyser som rekommenderas av de olika redovisningsorganen kan sammanställas i det fyrfältsdiagram som tidigare har presenterats. I figur 6 har vi sorterat in rekommenderade modeller utifrån vår begreppsapparat och klassificerat dem som antingen cash flow-rapporter eller ordinära finansieringsanalyser antingen baserade på indirekta eller direkta metoder. Som synes är det få redovisningsorgan som rekommenderar en cash flow-rapport baserad på en direkt metod. De som rekommenderar en sådan rapport accepterar dock även att ordinära finansieringsanalyser baserade på indirekta metoder används.

Observera att de svenska redovisningsorganen endast rekommenderar den sistnämnda typen. Modell N, som är en cash flow-rapport baserad på en indirekt metod, rekommenderas inte idag av de redovisningsorgan som vi har undersökt. Genom att utveckla flera av de modeller som klassificeras som ordinära finansieringsanalyser skulle cash flow-rapporter baserade på indirekta metoder kunna skapas.

¹⁴ Avsnittet bygger på Official Journal of the European Communities No L. 222/11 (1978) och No L. 193/1 (1983).

Figur 6

Redovisningsorgans rekommenderade finansierings-
 analysmodeller klassificerade utifrån våra definitioner

		RAPPORT	
		Cash flow- rapport	Ordinär finansie- rings- analys
M E T O D	Direkt	- FASB (1) - IASC (1) - AASB (1)	
	Indirekt		- FAR (1+2) - KF + ref.gr. - ASB - FASB (2) - IASC (2) - OECCA - AASB (2)

Finansieringsanalysens problem och kostnader: ett praktikfall

Inledning

Bakgrund och syfte

Som tidigare beskrivits rekommenderar bl a Financial Accounting Standards Board (FASB) att amerikanska företag skall presentera en s k cash flow-rapport som är upprättad med hjälp av en direkt metod. I en amerikansk undersökning från 1990 (se AICPA, 1990), där 600 börsnoterade bolag ingick, framkom det att endast 17 av dessa, d v s 2,8 %, använde denna typ av finansieringsanalys. Resterande bolag presenterade någon typ av ordinär finansieringsanalys baserade på indirekta metoder. I Sverige används cash flow-rapporten baserad på en direkt metod överhuvud taget inte, varken av näringslivet eller av offentliga organisationer.

Orsaken till att svenska organisationer inte presenterar cash flow-rapporter är oklar, men att Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) och Svenska Kommunförbundet (KF) överhuvud taget inte nämner denna typ av rapport i sina rekommendationer uppmuntrar knappast de svenska organisationerna till det. Anledningen till att så få amerikanska organisationer redovisar denna typ av rapport är dock att den påstås vara kostsam att använda (ASB, 1991; Chrichton, 1990; FASB, 1987; IASC, 1993). Rapporten, som syftar till att identifiera reella betalningsströmmar, för dessutom med sig en mängd problem eftersom dagens redovisningssystem bygger på kostnader och intäkter.

Vi har dock inte kunnat finna några vetenskapliga bevis som visar hur stora de eventuella kostnaderna är, om de varierar med olika faktorer (t ex organisationens storlek) eller om det endast är frågan om engångskostnader i form av systeminvesteringar och dylikt.

Syftet med det kommande empiriska avsnittet är därför att försöka

reda ut huruvida kostnadsargumentet stämmer. Att praktiskt införa finansieringsanalyser i en organisation torde ge de bästa svaren på frågorna. Genom empirisk undersökning kan även svar erhållas på vilka eventuella problem som analysen för med sig samt huruvida dagens redovisningssystem är lämpade för att ta fram s k cash flow-rapporter baserade på direkta metoder.

Genom att välja ut ett antal olika finansieringsanalyser, både cash flow-rapporter och ordinära finansieringsanalyser, kan även en jämförelse erhållas mellan de konsekvenser olika analyser för med sig.

Metod

Som första moment valdes ett antal finansieringsanalysmodeller ur de sexton modeller som vi tidigare sammanställt och som presenteras i Figur 4 sid 63. Som grund för urvalet låg ett önskemål om att jämföra analyser som både teoretiskt och praktiskt skiljer sig åt och där skillnader tydligt framgår.

Efter att ha studerat redovisningslitteratur samt kommunala årsredovisningar anpassades modellerna sedan till den kommunala organisationen, med vetskap om att ytterligare anpassningar till försöksorganisationen skulle bli nödvändiga. Vid denna tidpunkt var det fortfarande oklart vilken kommun som skulle bli vår försöksorganisation. Ett flertal kommuner hade visat intresse för vår undersökning, men antalet för oss intressanta kommuner var begränsat med hänsyn till geografiskt läge. Eftersom vi redan före undersökningen förstod att den praktiska delen av undersökningen som skulle förläggas ute i en kommun skulle ta betydande tid i anspråk var vårt mål att välja en närbelägen försöksorganisation. Efter att en kommun först hade tackat ja men sedan nej kom vi i januari 1994 i kontakt med Lerums kommuns redovisningschef Urban Sjögren. Sjögren visade stort intresse och Lerums kommun blev vår försöksorganisation. Tillsammans med Sjögren anpassades de valda finansieringsanalysmodellernas indelning till Lerums kommuns verk-

samhet. I och med dessa justeringar erhöles de slutgiltiga modellerna som kom att ligga till grund för vår undersökning. Det bör dock påpekas att modellernas indelning i sig inte utgör ett primärt problem för vår undersökning, varför vi inte vill göra gällande att vår indelning är den enda och rätta.

Efter det att modellerna var teoretiskt färdigställda påbörjades det praktiska arbetet i kommunen. För att upprätta de olika finansieringsanalysmodellerna har det varit nödvändigt att inhämta kunskap om ekonomisystem och rutiner. Denna kunskap har erhållits i samband med diskussioner med redovisningschefen i Lerums kommun, Urban Sjögren, samt programmerare från WM-data i Göteborg. Vi har även tagit del av skriftlig dokumentation om WM-datas redovisningssystem Prosit/X. Övrig data som varit nödvändig, såsom resultat- och balansräkning samt utdrag från olika förssystem etc, har erhållits från kommunen. Dessutom har allmän litteratur om kommunal redovisning och ekonomisystem studerats.

Förutom de samtal och diskussioner som gjordes med redovisningschefen, utgjordes det praktiska arbetet av sökning efter data i redovisningssystemet samt i rapporter uttagna ur systemet. Eftersom de olika finansieringsanalysmodellerna krävde delvis olika tillvägagångssätt färdigställdes modellerna i tur och ordning. När samtliga modeller hade upprättats gjordes en sammanställning av materialet som utgör grunden för denna avhandling. Sammanlagt tillbringade vi tolv dagar i Lerums kommun.

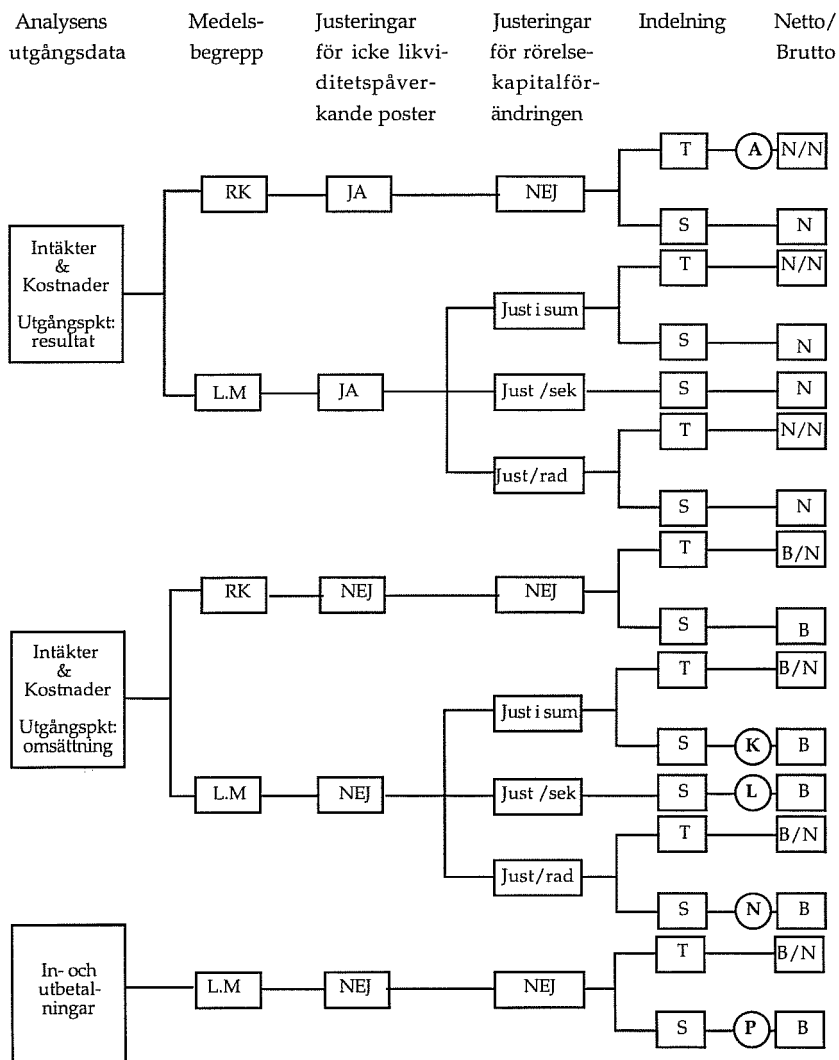
Valet av kommun spelar för vår undersökning mindre roll eftersom vi i första hand är intresserade av att se konsekvenserna av implementeringen i redovisningssystemet. Det är därför snarare valet av redovisningssystem (ekonomisystem) som skulle kunna påverka undersökningens resultat. Genom att förklaringar ges till de problem som uppkommer vid modellernas upprättande anser vi dock att slutsatserna som vi presenterar även kan vara användbara för kommuner med andra redovisningssystem och för företag i den privata sektorn.

De modeller vi har valt att upprätta i kommunen återfinns i Figur 7

under benämningen A, K, L, N samt P. Modell P som är en cash flow-rapport baserad på en direkt metod valdes eftersom bl a FASB rekommenderar dess användning samt p g a att rapporten påstås medföra höga kostnader att införa. Vi har även valt modell A som är en ordinär finansieringsanalys baserad på en indirekt metod och som Lerums kommun för närvarande använder. Denna modell skiljer sig markant från modell P samt är relativt enkel att upprätta med hjälp av befintligt ekonomisystem. Modellerna K och L, vilka båda är ordinära finansieringsanalyser baserade på indirekta metoder och modell N som är en cash flow-rapport baserad på en indirekt metod, valdes p g a att de utgör teoretiska förbättringar av modell A. På vilket sätt modellerna utgör teoretiska förbättringar av varandra kommer senare att framgå.

För att möjliggöra jämförelser mellan data från de olika finansieringsanalysmodellerna var det nödvändigt att inledningsvis undersöka vilken redovisningsperiod som var lämplig att använda. Efter diskussioner med redovisningschefen om tillvägagångssätt för de olika modellerna visade det sig att en av modellerna skulle ta mer tid i anspråk att upprätta än vad vi hade räknat med. För att inte tiden skulle bli det stora problemet bestämde vi oss därför för att upprätta samtliga analyser med data för perioden januari 1994. Januari månad valdes p g a att den, tillsammans med juni och juli, innehåller ett mindre antal transaktioner än övriga månader samt var den enda månad som i början av vår undersökning var sammanställd. Utifrån de slutsatser som vi erhöll från data för januari månad har vi approximerat effekter för hela året.

Figur 7 Finansieringsanalysmodeller vi valt att införa i Lerums kommun

Specifika metodproblem

För att upprätta finansieringsanalyser och cash flow-rapporter baserade på indirekta metoder krävs resultat- och balansräkning för perioden. I samband med årsbokslutet den 31/12 sker dock vissa redovisningstekniska transaktioner i Lerums kommun som måste beaktas. Kostnader och intäkter som uppkommit under året och som inte har efterföljts av in- respektive utbetalningar uppbokas vid bokslutet som kortfristiga skulder och fordringar. När betalning eller inbetalning i nästkommande redovisningsperiod sker ute i kommunens verksamhet, motbokas dock resultatkonton i stället för balanskonton. Orsaken till detta är att redovisningspersonal i verksamheterna inte skall behöva göra olika bokningar beroende på när under året transaktioner bokförs. För att redovisningen skall stämma sker därför direkt i januari månad, på ekonomikontoret, omedelbara ombokningar från berörda balanskonton till resultatkonton. Uppbokade skuldkonton debiteras och kostnadskonton krediteras och analogt krediteras uppbokade tillgångskonton och intäktskonton debiteras. Observera att kostnadskontona krediteras och intäktskontona debiteras, vilket innebär 'positiva' kostnader och 'negativa' intäkter. De kostnader och intäkter som i slutet av januari ännu inte har efterföljts av ut- respektive inbetalningar och som är hänförliga till föregående år kvarstår då som kostnader och intäkter hänförliga till tidigare period. För att inte januari månads resultat skall bli missvisande måste justeringar göras för berörda resultat- och balansposter. Dessa justeringar visas i avsnittet Tillvägagångssätt och undersökningsvariabler, sid 122.

Övriga metodproblem samt tillvägagångssätt för respektive finansieringsanalys och cash flow-rapport behandlas separat i samband med presentation av de olika modellerna.

Kommunala redovisningsnormer

I och med den nya kommunallagen från 1991 (SFS 1991:900) (började gälla 1/1 1992) skall samtliga kommuner och landsting följa ett enligt

Svenska Kommunförbundet (KF) och Landstingsförbundet utvecklat redovisningsreglemente. Reglementet härstammar ursprungligen från 1986 och har sedan dess kompletterats med hänsyn till kommentarer gjorda av den s k Referensgruppen i redovisning (Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet, 1990).

Syftet med detta reglemente är att i så stor utsträckning som möjligt åstadkomma en enklare och mer enhetlig redovisning i kommuner och landsting. Med undantag av kommuners och landstings s k särarter, bl a deras allmännyttiga karaktär, deras finansiering via skatter och bidrag samt deras lagstadgade existens, och de konsekvenser dessa särarter får på redovisningen, tar Redovisningsreglementet fasta på den 'goda redovisningssed' som gäller för privat företagande (Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet, 1990). I förarbetena till kommunallagen framgår att lagstiftaren inte anser att den kommunala särarten är av sådan omfattning att en särskild kommunal definition på god redovisningssed skulle behövas. Den särart som råder måste dock beaktas.

Den goda redovisningssed som privat företagande följer bygger på redovisning enligt bokföringsmässiga grunder. Utgifter och inkomster utgör här grunden för bokföringen och redovisningen, vilka vid bokslut periodiseras för att uttryckas i periodens kostnader och intäkter.

Enligt redovisningsreglementets 10 §, REGL 10 §, skall för varje räkenskapsår årsbokslut, som sammanfattas i en årsredovisning innehållande driftredovisning, investeringsredovisning, resultaträkning, finansieringsanalys samt balansräkning upprättas (Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet, 1990).

Enligt REGL 12 § skall driftredovisningen

"...redovisa utfall i förhållande till fastställd driftbudget. Redovisningen skall gälla kommunens verksamhet och ekonomi. Driftredovisningen skall sammanfattas per program/huvudverksamhetsområde och nämndvis."

REGL 13 § stadgar att

”Investeringsredovisningen skall ge en samlad bild av kommunens investeringsverksamhet. Den skall lämna information om pågående och färdigställda investeringsobjekt i förhållande till fattade beslut. Utfallet skall redovisas objektsvis för större objekt och specificeras på program/huvudverksamhetsområden.”

Resultaträkningen skall enligt REGL 14 §

”...redovisa samtliga intäkter och kostnader och hur det egna kapitalet förändrats under året.”

Enligt 15 § skall finansieringsanalysen

”...redovisa tillförda medel, använda medel och förändring av rörelsekapital och likvida medel.”

Både för finansieringsanalysen och resultaträkningen rekommenderas särskilda scheman för uppställning. En beskrivning av dessa följer i avsnitten Resultaträkningen, sid 110 samt Finansieringsanalysen, sid 112.

REGL 16 § stadgar att

”Balansräkningen skall i sammandrag redovisa kommunens samtliga tillgångar och skulder samt eget kapital på balansdagen. Ställda pantar och ansvarsförbindelser skall tas upp inom linjen.”

För denna avhandling är det finansieringsanalysens struktur som är av primärt intresse, men eftersom resultaträkningens uppställning bl a påverkar finansieringsanalysens justeringar har vi även valt att beskriva resultaträkningen utförligare.

Resultaträkningen

Som framgår av ovan är det redovisningsreglementets 14 § som reglerar den kommunala resultaträkningens innehåll och uppställning. I Tabell 19 redovisas det schema som rekommenderas av KF.

Tabell 19 Resultaträkning rekommenderad av Svenska Kommunförbundet

RESULTATRÄKNING

Verksamhetens intäkter
Verksamhetens kostnader
Verksamhetens nettokostnad
Skatteintäkter
Generella statsbidrag
Finansiella intäkter
Finansiella kostnader
**Resultat efter skatteintäkter
och finansnetto**
Avskrivning
Extraordinära intäkter
Extraordinära kostnader
Förändring av eget kapital

- Verksamhetens intäkter består bl a av försäljningsintäkter samt ersättningar för lämnade tjänster. Elimineringar görs för interna transaktioner mellan kommunens olika verksamheter.

- Verksamhetens kostnader består, liksom intäkterna, endast av externa poster. Kostnaderna enligt driftsredovisningens slutsumma justeras således för interna transaktioner samt för finansiella kostnader som inkluderats. Beräkningen med justeringar skall visas i not.

- Skatteintäkter avser främst kommunalskatt samt sjömansskatt och

hundskatt. I enlighet med försiktighetsprincipen redovisas skatten enligt kontantprincipen och någon exakt periodisering för intäkterna sker därmed inte.

- Generella statsbidrag utgörs av statliga bidrag som inte är 'öronmärkta' samt det utjämningsbidrag som erhålls eller den avgift som betalas.

- Finansiella intäkter och kostnader består av ränteintäkter och räntekostnader samt övriga finansiella poster som inte har fördelats till de olika verksamhetsområdena och således inte ingår i verksamhetens intäkter eller kostnader.

- Avskrivningar enligt rekommenderad avskrivningsplan görs på kommunens investeringsprojekt enligt kommunförbundets rekommendationer.

- Extraordinära poster utgörs av poster som inte ingår i kommunens normala verksamhet och som är av väsentlig storlek. Här redovisas realisationsvinster och realisationsförluster vid försäljning av anläggningstillgångar, engångsnedskrivningar, ägartillskott samt influtna belopp på tidigare nedskrivna fordringar m m.

Förutom ovan nämnda intäkts- och kostnadsposter består den kommunala resultaträkningen av tre resultatnivåer; verksamhetens nettokostnad, resultat efter skatteintäkter och finansnetto samt förändring av eget kapital.

- Verksamhetens nettokostnad består av skillnaden mellan verksamhetens intäkter och kostnader. Resultatnivån ger en samlad bild av verksamheternas nettokostnader och finansieringsbehov.

- Resultat efter skatteintäkter och finansnetto, utgör resultatet för kom-

munens ordinarie driftverksamhet. Denna resultatnivå används som utgångspunkt för den kommunala finansieringsanalysen.

- Förändring av eget kapital utgör resultaträkningens sista post och motsvaras av privata organisationers nettoresultat. Posten utgör en förbindelse mellan resultaträkning och balansräkning.

Finansieringsanalysen

Redovisningsreglementets 15 § rekommenderar det schema för finansieringsanalysen som visas i Tabell 20.

Tabell 20 **Finansieringsanalys rekommenderad av Svenska Kommunförbundet**

TILLFÖRDA MEDEL

Resultat efter skatteintäkter
och finansnetto

Försäljning av anläggningstillgångar

Minskning av långfristiga fordringar

Ökning av långfristiga skulder

Övriga rörelsekapitalpåverkande
extraordinära intäkter

SUMMA TILLFÖRDA MEDEL

ANVÄNDA MEDEL

Nettoinvesteringar

Ökning av långfristiga fordringar

Minskning av långfristiga skulder

Övriga rörelsekapitalpåverkande
extraordinära kostnader

SUMMA ANVÄNDA MEDEL

**FÖRÄNDRING AV
RÖRELSEKAPITALET**

(S:a tillförda minus använda medel)

Under 'tillförda medel' redovisas samtliga transaktioner som bidragit till att rörelsekapitalet har ökat. Resultatet efter skatteintäkter och finansnetto inkluderar dock poster från resultaträkningen som påverkar rörelsekapitalet negativt. Posterna utgörs av de kostnader som ingår i angivet resultat, d v s verksamhetens kostnader, eventuella skatteutjämningsavgifter och finansiella kostnader. Resultatet efter skatteintäkter och finansnetto är således en nettopost bestående av dels poster som påverkar rörelsekapitalet positivt, dels sådana som påverkar negativt.

Under använda medel redovisas resterande transaktioner som påverkar rörelsekapitalet negativt. Nettoinvesteringar är dock också en nettopost och utgörs av kommunens investeringsutgifter med avdrag för statliga och kommunala investeringsbidrag. Dessa investeringsbidrag påverkar inte kommunens resultat utan reducerar endast investeringens bokförda värde i balansräkningen.

Övriga rörelsekapitalpåverkande extraordinära intäkter och kostnader i finansieringsanalysen utgörs av rörelsekapitalpåverkande intäkter och kostnader i resultaträkningen som redovisas nedanför resultat efter skatteintäkter och finansnetto. Avskrivningar och övriga extraordinära kostnader och intäkter tas således inte med i analysen.

I not eller i direkt anslutning till analysen skall rörelsekapitalförändringen specificeras. Rörelsekapitalet utgör skillnaden mellan summa omsättningstillgångar och summa kortfristiga skulder och förändringen utgörs av skillnaden mellan tillförda medel och använda medel. Enligt REGL 15 § skall specifikationen ske enligt följande:

Tabell 21 Specifikation av RK-förändringen, rekommenderad av Svenska Kommunförbundet

SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITALET

Ökning eller minskning av förråd
Ökning eller minskning av kortfristiga fordringar
Minskning eller ökning av kortfristiga skulder
Ökning eller minskning av likvida medel

En ökning av tillgångarna eller en minskning av skulderna leder till plusposter i specifikationen, medan en minskning av tillgångarna eller ökning av skulderna leder till minusposter. Finansieringsanalysen som Kommunförbundet rekommenderar kan sammanfattas med hjälp av de fem faktorer som presenterades i avsnittet Finansieringsanalysens teoretiska variationer.

1 Utgångsdata

Den kommunala finansieringsanalysen är baserad på kostnader och intäkter och utgår från Resultat efter skatteintäkter och finansnetto.

2 Medelsbegrepp

Medelsbegreppet är rörelsekapital och består av skillnaden mellan kortfristiga tillgångar och kortfristiga skulder. Begreppet speglar kommunens likviditet med hänsynstagande till att en del av tillgångarna och skulderna inom kort kommer att påverka likviditeten. Enligt REGL 15 § skall även förändringen av likvida medel redovisas, vilken framgår i specifikationen av rörelsekapitalförändringen.

3 Indelning

Analysen är traditionellt indelad i tillförda och använda medel och skiljer således inte på aktiviteterna drift, investering och finansiering.

4 Justeringar

A. Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter görs om utgångsposten i finansieringsanalysen, här Resultatet efter skatteintäkter och finansnetto, är påverkad av kostnader och intäkter som inte är likviditetspåverkande (såsom avskrivningar, realisationsvinster/förluster etc). I den kommunala resultaträkningen redovisas samtliga icke likviditetspåverkande poster nedanför denna resultatnivå, varför sådana justeringar i finansieringsanalysen aldrig blir aktuella.

B. Justeringar för förändring av rörelsekapitalet exklusive likvida medel görs endast för att erhålla en analys med medelsbegrepp likvida medel,

varför inte heller denna justeringskategori aktualiseras. En specificering av rörelsekapitalförändringen görs dock i not eftersom Kommunförbundet även rekommenderar att förändringen av likvida medel skall framgå.

5 Redovisning i netto- eller bruttotermer

Analysen är traditionellt indelad och eftersom utgångspunkt för analysen tas i Resultat efter skatteintäkter och finansnetto, redovisas delar av använda medel under tillförda medel. Analysen är således nettoredovisad på modellnivå och eftersom raderna i analysen består av sammanslagningar av flera poster är analysen också nettoredovisad på postnivå.

Sammanfattningsvis är således finansieringsanalysen baserad på en indirekt metod där likviditetsflödet, i form av förändring av rörelsekapitalet, rekonstrueras från kostnader och intäkter. Eftersom medelsbegreppet är rörelsekapital klassificeras analysen som en ordinär finansieringsanalys.

Allmänt om Lerums kommun ¹⁵

Lerums kommun har ca 35.000 invånare och är belägen drygt tre mil öster om Göteborg. Kommunen, som är relativt ung, bildades 1969 då Lerum, Floda och Gråbo slogs samman till en storkommun.

Omkring 2.000 personer (motsvarande 1.700 årsarbetare) är anställda inom den kommunala förvaltningen som förutom kommunfullmäktige och kommunstyrelse består av nio nämnder; byggnadsnämnd, teknisk nämnd, kulturnämnd, barn- och ungdomsnämnd, utbildningsnämnd, socialnämnd, vård- och omsorgsnämnd, miljö- och hälsönämnd samt räddningsnämnd.

Kommunstyrelsen ansvarar för samordning av den kommunala verksamheten som är indelad i kommunledning, kommunkansli, personal-

¹⁵ Avsnittet bygger på Lerum kommuns årsredovisningar från 1991 till 1993.

kontor, stadsbyggnadskontor samt ekonomikontor. Ekonomikontorets uppgift är att biträda kommunledning och förvaltningar med ekonomisk planering, redovisning och uppföljning, kassahantering och leverantörsbetalningar, fakturering, inköpssamordning samt finansiering. Ekonomikontoret ansvarar även för drift och utveckling av kommunens datasystem.

År 1992 togs ett nytt ekonomisystem i bruk i kommunen. Under 1993 har stora resurser lagts ned på att få ett väl fungerande system med väl fungerande rutiner, vid sidan av införandet av en rad nya försystem, system för anläggningsregister, internfakturering, kundreskontra och inkassoverksamhet.

Ekonomikontoret är också anlitad som redovisningsbyrå för kommunens, till ca 90 % ägda, energibolag Lerums Energi AB (LEAB), samt har i uppdrag att utveckla ett redovisningssystem för det helägda Älvsborgs Läns kommunala exploaterings AB (ÄLKAB) som handhar mark- och exploateringsprojekt för bostäder och näringsliv. I kommunkoncernen ingår även den helägda stiftelsen Lerumbostäder, vars verksamhet omfattar byggnation och förvaltning av bl a bostadshus.

Lerums redovisning

I Lerums kommun följs god redovisningssed enligt kommunallagens definition samt ovan angivna paragrafer i redovisningsreglementet. Lerum presenterar de redovisningsrapporter som Kommunförbundet rekommenderar. Uppställningarna är dock något förändrade men håller sig inom de regler som KF fastslagit. Skillnaderna rör främst tillägg av poster i rapporterna. Kommande uppgifter om Lerums redovisning bygger främst på 1993 års årsredovisning. Andra principer eller redovisningssätt har under tidigare år förekommit. Nedan följer en beskrivning av Lerums resultaträkning.

Lerums resultaträkning

Tabell 22 Lerums resultaträkning i 1993 års årsredovisning

RESULTATRÄKNING	Boksl. 19X1	Boksl. 19X2	Budget 19X3	Boksl.19X3
Verksamhetens intäkter				
Verksamhetens kostnader				
Verksamhetens nettokostnad				
Skatteintäkter				
Statlig skatteutjämning/ Generella statsbidragsintäkter				
Finansiella intäkter				
Finansiella kostnader				
Valutakursdifferens				
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto				
Avskrivning enligt plan				
Förändring pensionsskuld				
Extraordinära intäkter				
Extraordinära kostnader				
Förändring av eget kapital				

Till skillnad från den resultaträkning som KF rekommenderar redovisar Lerum valutakursdifferenser samt förändring av pensionsskuld separat i analysen.

- Valutakursdifferenser uppkommer när vinster eller förluster görs p g a variationer i valutakurser. I resultaträkningen kan både realiserade och orealiserade valutakursdifferenser förekomma.

- Förändringen pensionsskuld består av skillnaden mellan årets ingående och utgående skuld, d v s endast den del av pensionskostnaden som inte har betalats ut under året. Det belopp som har betalats ut under året ingår istället i verksamhetens kostnader. Övriga poster i rapporten överensstämmer med Kommunförbundets rekommendation.

För att få en bra jämförbarhet mellan olika år samt mellan budgeterat resultat och verkligt resultat, redovisar Lerums kommun resultaträkningar för tre år samt gällande års resultatbudget i samma rapport.

Lerums finansieringsanalys

Lerums kommun följer redovisningsreglementets 15 § beträffande finansieringsanalysens uppställning. Viss modifiering av posternas benämningar har dock gjorts. För att erhålla god jämförbarhet mellan olika år presenterar Lerum en finansieringsanalys som visar aktuellt år med budget samt föregående två års data, se Tabell 23.

Tabell 23 Lerums finansieringsanalys i 1993 års årsredovisning

FINANSIERINGSANALYS Boksl. 19X1 Boksl. 19X2 Budget19X3 Boksl. 19X3

TILLFÖRDA MEDEL

Resultat efter skatteintäkter
och finansnetto

Försälj. anläggningstillgångar

Minskn. långfr. fordringar

Ökning långfr. skulder

Extraordinära rörelse-
påverkande intäkter

SUMMA TILLFÖRDA MEDEL

ANVÄNDA MEDEL

Nettoinvesteringar

Ökning långfr. fordringar

Minskn. långfr. skulder

Extraordinära rörelse-
påverkande kostnader

SUMMA ANVÄNDA MEDEL

**FÖRÄNDRING AV
RÖRELSEKAPITALET**

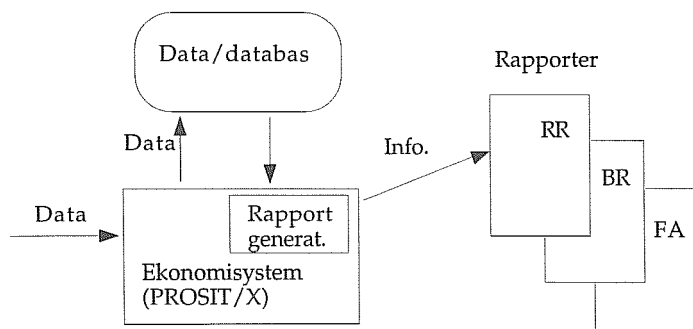
(S:a tillförda minus använda medel)

Till skillnad från Svenska Kommunförbundets rekommendation har Lerum valt att specificera förändringen av rörelsekapitalet i en annorlunda uppställning där förändringen av likvida medel redovisas överst i stället för nederst.

Kortfattat om Lerums ekonomisystem

1992 påbörjades införandet av ett nytt ekonomisystem i Lerums kommun. Tillsammans med WM-data installerades Prosit/X som i grund och botten är ett standardiserat ekonomisystem som omfattar moduler för redovisning med kund- och leverantörsreskontra, anläggningsredovisning, budgetering, fakturering och interndebitering. Prosit är ett sk tabellstyrt standardsystem vilket innebär att systemet, som innehåller en mängd standardiserade funktioner, i viss mån kan anpassas till användarens specifika behov och önskemål. Med ekonomisystemets hjälp kan bl a en mängd standardiserade rapporter tagas fram, såsom försäljningsstatistik, olika kontosalderingar, resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys. Användaren kan även konstruera skräddarsydda rapporter. Ett ekonomisystem och dess rapportgenerator kan beskrivas som ett verktyg med vars hjälp data hämtas och struktureras till information i rapporter eller dylikt.

Figur 8 Ekonomisystemet, ett verktyg att skapa rapporter med

Huruvida önskvärda rapporter går att upprätta avgörs till stor del av rapportgeneratorns kapacitet och arbets sätt. Den finansieringsanalys som Lerum använder idag upprättas enkelt med hjälp av standardiserade rutiner. Huruvida det går att upprätta andra typer av finansieringsanalyser och cash flow-rapporter behandlas bl a i kommande avsnitt.

Införande av olika finansieringsanalysmodeller

Inledning

Detta avsnitt syftar till att visa hur det praktiskt går till att upprätta ett antal olika finansieringsanalyser och cash flow-rapporter med hjälp av Lerums redovisningssystem, samt visa vilka problem och kostnader som dessa ger upphov till. Först följer tre ordinära finansieringsanalyser som upprättas enligt indirekta metoder. Därefter följer två cash flow-rapporter varav den ena upprättas enligt en indirekt metod och den andra enligt en direkt. Modellernas struktur har framtagits i samråd med Lerums Kommuns redovisningschef för att passa Lerums verksamhet. För andra organisationer kan eventuellt andra indelningar vara lämpligare.

Modell A som är traditionellt indelad följer den modell som Lerum använder. Övriga modeller är sektorindelade och är således strukturerade annorlunda. Under driften i de sektorindelade modellerna särskiljes intäkter/inbetalningar från kostnader/utbetalningar. Under intäkter/inbetalningar valde vi att särredovisa skatter, skatteutjämningsbidrag, räntor samt övriga intäkter/inbetalningar. Skatter valdes eftersom denna post utgör kommunens i särklass största inkomstkälla. Skatteutjämningsbidragen kan variera stort mellan olika år och har därför valts att separeras från skatterna. Trots att räntorna är av relativt obetydlig storlek har vi valt att särredovisa dessa eftersom finansiella poster av tradition är intressanta. Posten övriga intäkter/inbetalningar innehåller

resterande driftsposter såsom verksamhetsintäkter/inbetalningar, hyror, el etc. För organisationer där någon eller några av dessa poster är av betydande storlek eller på annat sätt viktiga skulle en särredovisning av dessa vara lämplig.

Under kostnader/utbetalningar i analyserna valde vi att särredovisa skatteavgifter, räntor, personal samt övriga kostnader/utbetalningar. Skatteavgifter och räntor valdes att särredovisas med samma motivering som för skatteutjämningsbidrag och ränteintäkter/inbetalningar. Av organisationens kostnader utgör personal den i särklass största posten. Övriga kostnader/utbetalningar såsom leasing, transporter samt diverse avgifter har valts att redovisas tillsammans. I likhet med organisationens övriga intäkter/inbetalningar skulle även övriga kostnader/utbetalningar kunna särredovisas ytterligare.

För organisationens investeringsverksamhet särredovisas endast inköp av anläggningstillgångar samt försäljning av dito. En mer utförlig specificering av olika investeringsposter skulle dock vara möjlig. Som exempel kan investeringsverksamheten delas upp i t ex maskiner och inventarier, aktier och andelar etc som bl a gjorts i Bilagorna A-P. Ett annat alternativ skulle kunna vara att dela in investeringsverksamheten i investeringar t ex hänförliga till vatten- och väganläggningar samt mark och byggnader etc. Ytterligare ett alternativ skulle kunna vara att strikt följa den uppdelning av investeringar som görs i den kommunala investeringsredovisningen som regleras i redovisningsreglementets 13 § (se Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet, 1993). Efter diskussioner och samråd med redovisningschefen konstaterades att en specificering av investeringsverksamheten i och för sig skulle vara intressant men "...allt kan inte redovisas i en finansieringsanalys." För att inte analysen skulle bli för detaljrik och därmed svår att förstå, valde vi att inte särredovisa olika investeringslag.

Finansieringsverksamheten valdes att specificeras brutto i posterna upplåning, och utlåning samt netto för övrig finansiering. Att kunna avläsa organisationens upplåning är ett av finansieringsanalysens syften. Utlåning, som även skulle kunna klassificeras som investering, har

vi valt att redovisa i finansieringsverksamheten för att tydligt visa skillnaden mellan in- och utlåning. Att bruttoredovisa dessa poster ökar informationsinnehållet i analysen. Övrig finansiering innehåller ett flertal poster som för kommunal verksamhet saknar större betydelse. Denna post valdes därför att nettoredovisas.

Tillvägagångssätt och undersökningsvariabler

För varje finansieringsanalys och cash flow-rapport kommer följande beskrivas:

- Metod
- Problem
- Kostnader
- Sammanfattning och analys

Under metod presenteras det praktiska införandet av analyserna. I avsnittet beskrivs således praktiskt tillvägagångssätt samt nödvändiga system- och redovisningstekniska aspekter. Tillvägagångssättet beskrivs utförligt genom att varje rad i finansieringsanalysen definieras utifrån kommunens kontoplan. I och med att varje rads innehåll redovisas med hjälp av konton underlättas förståelsen för tillvägagångssättet.

Vi har valt att inte beskriva analysernas redovisningsmässiga variationer och istället lagt tyngdpunkten på de redovisningstekniska aspekterna för upprättandet av finansieringsanalyserna. För förklaring av analysernas variationer hänvisas till avsnittet Finansieringsanalysens teoretiska variationer.

De problem som införandet av analyserna för med sig beskrivs under problemavsnitten. Problemen delas in i två kategorier, dels klassificeringsproblem dels tekniska redovisningsproblem. Klassificeringsproblem berör finansieringsanalysens indelning och är främst aktuella vid de sk sektorindelade analyserna. Klassificeringsproblem kan också

uppkomma vid bedömning om huruvida poster är av långfristig eller kortfristig karaktär. Till tekniska redovisningsproblem hänförs systemmässiga aspekter samt praktiska bokföringsproblem.

I kostnadsavsnitten analyseras de kostnader som de olika analyserna ger upphov till när de upprättas, s k driftskostnader, samt de eventuella investeringskostnader som krävs. Driftskostnaderna består främst av den tid analysen tar att upprätta. Investeringskostnaderna är påverkade av den tid som måste läggas ned på förberedelser samt förståelse av system etc, men också av kostnader för systemförändringar o dyl. Slutligen görs sammanfattningar och analyser av de olika modellerna där även övriga aspekter beaktas.

Som påpekats tidigare syftar finansieringsanalysen bl a till att redovisa en organisations likviditetsflöde under en given period. Flödet kan antingen visas genom att organisationens reella betalningsflöde identifieras, med hjälp av en s k direkt metod, eller genom att flödet rekonstrueras via kostnads- och intäktsdata, s k indirekt metod. Det rekonstruerade flödet kan ses som en approximation av det reella flödet. Hur väl dessa flöden stämmer överens med varandra är beroende av val av medelsbegrepp samt var i analysen eventuella justeringar för förändring av rörelsekapitalet exklusive likvida medel görs. Hur väl det rekonstruerade flödet stämmer överens med det verkliga är också ett mått på analysens precision i data. Finansieringsanalysmodell A, K och L är baserade på indirekta metoder och klassificeras som ordinära finansieringsanalyser eftersom de inte redovisar ett exakt likviditetsflöde för varje rad i analysen. Analys N och P däremot redovisar exakta likviditetsflöden och klassificeras därför som cash flow-rapporter. Modell N är dock baserad på en indirekt metod medan P är baserad på en direkt.

Innan vi beskriver de olika analyserna med tillvägagångssätt, problem och kostnader etc skall de redovisningstekniska problemen som beskrevs i avsnittet Specifika metodproblem, mer utförligt beskrivas.

Till följd av att januari månad används som redovisningsperiod uppkommer för de analyser som baseras på en indirekt metod ett gemensamt redovisningstekniskt problem. Som nämndes i avsnittet Specifika

metodproblem, sker i början av januari månad vissa redovisningstekniska transaktioner för att underlätta den dagliga redovisningen ute i kommunens verksamhetsområden. För att inte finansieringsanalyserna i januari månad skall påverkas av dessa redovisningstekniska transaktioner, måste berörda balans- och resultatkonton justeras. De återläggningar som gjorts från balanskonton till resultatkonton måste därför återigen bokas upp som balansposter. Nedanstående transaktioner har beaktats, vilka inte framgår i resultat- och balansräkning för perioden.

- Vid bokslutet 931231 bokades en kortfristig ränteskuld för ett reverslån upp på konto 2340 p g a att under året uppkomna räntekostnader (konto 8141) på 834.600 kr inte hade betalats. 940101 ombokades denna skuld till kostnadskontot med anledning som tidigare beskrivits. Betalningen hade dock inte heller skett 940131 vilket innebar att (den 'positiva') räntekostnaden för 1993 fortfarande kvarstod sista januari. Beloppet måste därför återigen manuellt bokas upp som skuld och avbokas kostnadskontot. Följande transaktion sker: debet (ökning) Räntekostnader; kredit (ökning) Kortfristiga skulder (Upplupna räntekostnader); belopp 834.600 kr.

- Vid bokslutet bokades även en skuld på 2.792.557 kr upp på konto 2390, Övriga interimsskulder p g a att en motsvarande kostnad som bokats upp på diverse kostnadskonton i kontoklass 4, 6 och 7 (vilka vi har hänfört till Övriga kostnader) inte hade betalats. 940101 ombokades hela skulden åter till respektive kostnadskonton och eftersom betalning inte heller hade skett 940131 måste skulden återigen manuellt bokas upp. Följande justering sker: debet (ökning) kostnadskonton; kredit (ökning) Kortfristiga skulder (Övriga interimsskulder); belopp 2.792.557 kr.

- En fordring bokades även upp vid bokslutet på konto 1308, på 5.974.049 kr. Denna överfördes på gängse vis till intäktskonton i klass 3 i januari och konterades på debetsidan, d v s som 'negativa' intäkter. Eftersom fordringen återstod 940131 krävdes följande justering: kredit (ökning) intäktskonto i klass 3 samt debet (ökning) kortfristiga for-

dringar (Övriga inkomstrester) på ovan angivna belopp.

- En fordring bokades även upp vid bokslutet på konto 1309, Övriga utgiftsförskott, på 19.847.980 kr orsakat av en förutbetalad kostnad. Denna överfördes till diverse kostnadskonton i klass 4, 5, 6 och 7 i januari och konterades på debetsidan, d v s som ökning av kostnader. Eftersom kostnaden inte heller under januariperioden uppstod måste den förutbetalda kostnaden återigen läggas upp som en fordran. 940131 krävdes därför följande justering: kredit (minskning) kostnadskonto i klass 4, 5, 6 och 7 samt debet (ökning) kortfristiga fordringar (Övriga utgiftsförskott) på ovan angivna belopp.

Erforderliga justeringar sammanfattas i nedanstående tabell.

Tabell 24 Justeringar för redovisningstekniska transaktioner gjorda i samband med bokslutet 931231

(Tkr)	Data från RR	Justering	Data till FA
Övriga intäkter (konto 3000-3899, 8390)	+ 6.651	+ 5.974	+ 12.625
Räntekostnader (konto 8140-8169, 8190-8199)	+ 138	- 835	- 697
Övriga kostnader (konto 4000-4899, 6000-7999, 8490)	- 38.476	- 2.793 + 19.848	- 21.420
	Data från BR	Justering	Data till FA
Förändring OT (Konto 1100-1599)	- 42.653	+ 5.974 + 19.848	- 16.831
Förändring KS (konto 2100-2699)	- 23. 624	+ 835 + 2.793	- 19.997

Data i den högra kolumnen (Data till FA) har tillsammans med övrig data i resultat- och balansräkning legat till grund för upprättandet av de ordinära finansieringsanalyserna som baseras på indirekta metoder, d v s modell A, K och L samt för modell N, cash flow-rapporten som baseras på en indirekt metod. Nedan beskrivs först de ordinära finansieringsanalyserna A, K och L.

Införande av ordinära finansieringsanalyser

Finansieringsanalysmodell A

Modell A är den modell som Svenska Kommunförbundet rekommenderar (se FAR, 1992) och vi har valt att inleda med denna modell eftersom Lerum förnärvarande använder denna. Analysen har kostnader och intäkter som utgångsdata och är kopplad till en resultatnivå som inte är påverkad av icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter. Eftersom medelsbegreppet dessutom är rörelsekapital behövs ingen av de två justeringskategorierna utföras. Indelningen är traditionell och redovisning sker netto både på modellnivå och postnivå. Modellen återfinns i nedanstående tabell där varje rad är numrerad för att kommande hänvisningar skall underlättas. Inom parentes redovisas verklig data i tkr.

Tabell 25 Finansieringsanalysmodell A

TILLFÖRDA MEDEL

Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	(9.934)	1
Försälj. anläggningstillgångar	(0)	2
Minsk. långfr. fordringar	(0)	3
Ökning långfr. skulder	(0)	4
Extraord. rörelsekapital-påverkande intäkter	(0)	5
SUMMA TILLFÖRDA MEDEL	(9.934)	6

ANVÄNDA MEDEL		
Nettoinvesteringar	(-1.260)	7
Ökn. långfristiga fordr.	(0)	8
Minskn. långfr. skulder	(-585)	9
Extraord. rörelsekapital- påverkande kostnader	(-4)	10
SUMMA ANVÄNDA MEDEL	(-1.849)	11
FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITALET		
(Sa tillförda minus använda medel)	(8.085)	12

Metod

Eftersom Lerum använder modell A, existerar det befintliga rutiner för att upprätta analysen. Analysen upprättas genom att rutiner i redovisningssystemet används. Varje rad i finansieringsanalysen namnges samt varifrån data skall hämtas i redovisningssystemet. Tillvägagångssättet beskrivs rad för rad nedan. Berörda konton återfinns i Bilaga 5.

Rad	Tillvägagångssätt
1	Resultat efter skatteintäkter och finansnetto summeras från berörda resultatkonton, d v s konto 3000-8199 exklusive 8040-8049, 8070-8089 samt 8180. Justeringar av personalkonton i klass 5 är dock nödvändiga då analysen upprättas för januari månad, eftersom upparbetning av egna investeringar tar egen personal i anspråk, se vidare rad 7 nedan.
2	Posten Försäljning anläggningstillgångar summeras från ett avräkningskonto för försäljning av anläggningstillgångar (konto 1450). På detta konto bokförs försäljningsvärdet reducerat med eventuella försäljningsomkostnader.
3	Förändringen av långfristiga fordringar redovisas här om förändringen utgör en minskning och under rad 8 om den utgör en ökning. Förändringen utgörs av skillnaden mellan berörda

- balansposters ingående och utgående balanser för perioden. Berörda tillgångskonton är 1651 - 1690.
- 4 Förändringen av långfristiga skulder redovisas här om förändringen utgör en ökning och under rad 9 om den utgör en minskning. På motsvarande sätt som för långfristiga fordringar beräknas förändringen genom skillnaden mellan ingående och utgående balanser för berörda konton under perioden. Berörda skuldkonton är 2730-2799.
- 5 Extraordinära rörelsekapitalpåverkande intäkter summeras från resultatkonto 8390. Konto 8310, vinst vid avyttring av anläggningstillgångar skall inte medräknas eftersom denna post inte är rörelsekapitalpåverkande.
- 6 Summa 1-5.
- 7 Nettoinvesteringar avläses från konto 1621-1630, 1810, 1820, 1830, 1840, 1850, 1910, 1918, 1920-1980 och 1990. Nettoinvesteringar utgörs av investeringens värde reducerat med eventuella investeringsbidrag. Differensen redovisas som investeringars anskaffningsvärden.

Eftersom vi upprättar analysen för januari månad uppkommer det dock problem. Samtliga under året upparbetade och anskaffade investeringar bokförs med projektkod och balansförs inte förrän på bokslutsdagen, varför investeringar hänförliga till januari månad inte kan avläsas på balanskontona ovan. Egna investeringsprojekt som tar interna resurser i anspråk såsom material, hyror av egna lokaler och maskiner etc kostnadsförs heller inte i och med att projektkod bokförs. För att identifiera samtliga investeringar för januari månad måste därför sökning ske via projektnummer.

Personalkostnader utgör dock ett undantag. Om egen personal används för interna projekt kostnadsförs resursen som vanligt utan projektkod. I stället upprättar varje anställd en timrapport där nedlagd tid i olika projekt framgår. Härigenom kan sedan personalkostnaderna allokeras till olika projekt.

Resultatet blir att personalkostnader som ingår i investeringsprojekt både kostnadsförs och projektkodas. För att dessa personalkostnader i finansieringsanalysen inte skall redovisas dubbelt måste en justering ske av personalkostnaderna som ingår i rad 1, Resultat efter skatteintäkter och finansnetto, ovan. Denna justering sker med hjälp av konto 7494, Eget arbete investering, som dock före årsbokslutet måste simuleras fram.

8 Se 3.

9 Se 4.

10 Extraordinära rörelsekapitalpåverkande kostnader summeras från konto 8400-8490, exklusive konto 8410, Extraordinär kostnad för förlust vid avyttring av anläggningstillgång. Denna kostnad är inte rörelsekapitalpåverkande och skall således inte medräknas.

11 Summa 7-10.

12 Differensen mellan 6 och 11.

Problem

Några tekniska redovisningsproblem uppkommer inte vid upprättande av finansieringsanalysmodell A. För att analysen skall 'gå ihop' är det dock viktigt att samtliga förändringar på berörda balans- och resultatkonton beaktas. Utelämnas vissa konton kommer en differens uppstå mellan periodens förändring av rörelsekapitalet i finansieringsanalysen och förändringen av rörelsekapitalkontona i balansräkningen. För att erhålla jämförbarhet mellan olika perioders analyser är det också viktigt att den klassificering som görs mellan kortfristiga och långfristiga fordringar och skulder är enhetlig och bestående. Eftersom varje rad i finansieringsanalysen definieras utifrån särskilda konton eller kontoförändringar är det ansvarig redovisningspersonal som kan påverka jämförbarheten. I och med att analysen är traditionellt indelad uppstår inte klassificeringsproblem som berör uppdelningen mellan drifts-, investerings- eller finansieringsverksamheter.

Kostnader

En person som är insatt i systemet och kan rutinerna sammanställer finansieringsanalys A med hjälp av datarutiner. De s k driftskostnaderna för att ta fram analysen är således ringa och består endast av de näst intill försumbara arbetskraftskostnaderna. En kostnad som dock inte får utelämnas, men som för oss är svår att uppskatta, är den del av system- och systemutvecklingskostnaderna som ursprungligen lagts ned för att göra tillvägagångssättet möjligt. Denna s k investeringskostnad har vi dock ingen möjlighet att uppskatta.

Sammanfattning och analys

Att upprätta den finansieringsanalys som Lerums kommun idag använder är enkelt. Den tar lite tid i anspråk och medför inga direkta problem. För att analysen skall stämma krävs dock relativt goda redovisningskunskaper som t ex förståelse för sambanden mellan de olika redovisningsrapporterna. Då analysen är av sådant slag som inte kräver redovisningsmässiga justeringar är tekniken också relativt enkel att förstå.

Nackdelen med analysen är dock att den inte är särskilt informativ. Brister som den har är bl a att den saknar verksamhetsindelning i sektorer, flöden nettoredovisas och medelsbegreppet är rörelsekapital. En specificering av rörelsekapitalförändringen i not skulle dock öka informationsvärdet eftersom även förändringen av likvida medel framkommer. En sådan specificering görs av Lerums kommun.

Finansieringsanalysmodell K

Som nästa finansieringsanalysmodell har vi valt att upprätta modell K som liksom A är baserad på en indirekt metod men som utgår från posten skatteintäkter i resultaträkningen (se Tabell 26, med beräknad data inom parentes i tkr). Medelsbegreppet är, till skillnad från modell A, likvida medel vilket innebär att analysen således mynnar ut i periodens förändring av likvida medel. Justeringar måste därför göras för periodens rörelsekapitalförändring exklusive likvida medel och görs i en

Tabell 26 Finansieringsanalysmodell K

DRIFT		
Intäkter		
Skatteintäkter	(52.382)	1
Skatteutjämningsbidrag	(8.192)	2
Ränteintäkter	(4)	3
Övriga intäkter	(12.625)	4
S:a intäkter	(73.203)	5
Kostnader		
Skatteavgifter	(-2.157)	6
Räntekostnader	(-697)	7
Personalkostnader	(-38.998)	8
Övriga kostnader	(-21.421)	9
S:a kostnader	(-63.273)	10
DRIFTSNETTO	<u>(9.930)</u>	11
INVESTERINGAR		
Inköp, upparbetning AT	(-1.260)	12
Försäljning AT	(0)	13
INVESTERINGSNETTO	<u>(-1.260)</u>	14
FINANSIERING		
Upplåning		
Långfrist. upplåning	(0)	15
Amortering långfr. lån	(-585)	16
Utlåning		
Långfr. utlåning	(0)	17
Återbet. långfr. utlån.	(0)	18
Övrig finansiering		
Övrig finans.	(0)	19
FINANSIERINGSNETTO	<u>(-585)</u>	20
Justering för förändring av rörelsekapitalet exkl. likvida medel		
Förändring OT exkl. likvida medel	(16.831)	22
Förändring KS	(-19.997)	23
FÖRÄNDRING LIKVIDA MEDEL	<u>(4.919)</u>	24

totalsumma nederst i analysen. Eftersom posten skatteintäkter inte är påverkad av några icke likviditetspåverkande kostnader eller intäkter behöver inga justeringar för sådana poster göras. Modellen är sektorindelad och bruttoredovisning används. Praktiskt skiljer sig modell K från A i och med att nya klassificeringar p g a sektorindelningen, samt justeringar för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel, måste göras. I och med att modellen bruttoredovisas krävs dessutom en utförlig uppdelning av driftens beståndsdelar.

Metod

Tillvägagångssättet för att upprätta modell K är snarlikt A:s, dock med den skillnaden att K är mer specificerad samt att justeringsposter redovisas. De befintliga rutinerna för att upprätta rapporter används där varje rad i analysen definieras samt vilka konton som skall summeras. Posterna under driften hämtas från resultatkonton, investeringsposter från tillgångskonton och finansieringsposter från skuldkonton, med undantag från långfristig utlåning som bokförs på tillgångskonton. Justeringsposterna avläses på berörda balanskonton. Nedan följer tillvägagångssättet för analysen rad för rad.

Rad	Tillvägagångssätt
1	I posten Skatteintäkter inkluderas generella bidrag. Skatten avräknas från konto 8000-8019 och bidragen från 3900-3999.
2	Skatteutjämningsbidrag summeras från konto 8020-8039.
3	Ränteintäkter från 8050-8069.
4	Övriga intäkter utgörs av summan från konto 3000-3899 och 8390.
5	S:a intäkter utgörs av summa rad 1-4.
6	Skatteavgifterna summeras från konto 8110-8139.
7	Räntekostnader från konto 8140-8169 och 8190-8199.
8	Personalkostnader, konto 5000-5999.
9	Övriga kostnader summeras från konto 4000-4899, 6000-7999 samt 8490.

- 10 S:a kostnader utgörs av summa rad 6-9.
- 11 Summa driftsnetto utgörs av differensen mellan S:a intäkter och S:a kostnader, d v s skillnaden mellan rad 5 och 10.
- 12 Inköp, upparbetning anläggningstillgångar avläses från konto 1621-1630, 1810, 1820, 1830, 1840, 1850, 1905, 1910, 1920, 1930, 1940-1980 och 1990, reducerat med eventuella investeringsbidrag som återfinnes under konto 1918, 1928 och 1938.

Eftersom vi upprättar analysen för januari månad sker istället en sökning via projektkoder, se rad 7 för modell A, sid 128. För att möjliggöra bruttoredovisning hänförs samtliga projektkodtransaktioner som konterats på debetsidan till denna rad. Kredittransaktionerna hänförs till rad 13 nedan.

- 13 Försäljning av AT summeras från avräkningskonto för försäljning av anläggningstillgångar, konto 1450. På detta konto bokförs försäljningsvärdet reducerat med eventuella försäljningsomkostnader. Upprättas analysen för januari månad krävs sökning via projektkod, se rad 12.

- 14 Investeringsnetto utgörs av differensen mellan rad 12 och 13.

- 15 & 16 Långfristig upplåning återfinnes under konto 2700-2799. Hur stor den totala upplåningen respektive amorteringen brutto uppgår till går dock ej att direkt utläsa, eftersom både upplåning och amortering redovisas på samma konton. För att en specificering av amorteringar under rad 16 skall bli möjlig måste amorteringar på något sätt sorteras ut. Två tillvägagångssätt är möjliga:

1. Upplåning bokförs på kontonas creditsida och amortering på debetsidan. Genom att summera de olika sidorna och föra in kreditbeloppet under rad 15 och debetbeloppet under rad 16 erhålls önskad uppdelning. Denna metod medför dock vissa brister, bl a att återbokningar och rättelser som gjorts p g a fel bokningar etc räknas med som både upplåning och amortering, när de i själva verket syftar till att eliminera varandra.

2. Alternativt kan berörda konton listas så att samtliga debet-

och kredittransaktioner under perioden visas. Därefter justeras rättelser o dyl bort så att endast de verkliga upplåningarna och amorteringarna återstår.

- 17 & 18 Långfristig utlåning återfinns under konto 1651-1690. På samma sätt som för långfristig upplåning kan utlåning och återbetalning av givna lån direkt bruttoredo visas. En nettoavräkning sker på berörda konton vilket innebär att motsvarande tillvägagångssätt som för långfristiga lån måste ske för att särskilja återbetalning från utlåning.
- 19 Övrig finansiering återfinnes under konto 8040-8049, 8070-8099 samt 8180.
- 20 Finansnetto utgörs av summa rad 15, 17 och 19 med avdrag för 16 och 18.
- 21 Förändring av rörelsekapital utgörs av summa driftsnetto, investeringsnetto och finansnetto, d v s rad 11, 14 och 20.
- 22 Förändringen av omsättningstillgångar (OT) utgörs av skillnaden mellan ingående och utgående balans på konto 1100-1599.
- 23 Förändringen av kortfristiga skulder (KS) utgörs av skillnaden mellan ingående och utgående balans på konto 2100-2699.
- 24 Förändring av likvida medel erhålles genom summa rad 21, 22 och 23.

Problem

Eftersom modell K är sektorindelad är klassificeringsproblem oundvikliga. Det existerar alltid olika uppfattningar beträffande var i analysen vissa poster skall placeras. Som exempel kan nämnas huruvida räntekostnader och ränteintäkter skall redovisas i driftssektorn eller i finansieringssektorn? Om utlåning skall redovisas som en investerings- eller finansieringspost? Om utlåning klassificeras som finansiering, vad skall då ingå i posten utlåning? Vi valde att hänföra räntor till driften i enlighet med rådande praxis. Utlåning har klassificerats som en finansieringspost för att möjliggöra tydligare jämförelser med posten upplåning.

Till skillnad från modell A existerar även tekniska redovisningsproblem för modell K. Lerums kommun bokför både långfristig upplåning och amortering på långfristiga lån på samma konton (konto 2700-2799). Detsamma gäller för långfristig utlåning och återbetalning av långfristig utlåning (konto 1651-1690). I modell K separeras dock dessa. Genom att summera debet och kreditsidor för sig kan dock bruttoredovisning av posterna ske, d v s redovisning av både upplåning och amortering samt utlåning och återbetalning. Tillvägagångssättet kan dock bidra till att värdena 'blåses upp' eftersom återjusteringar och rättade felbokningar justeras med motkonteringar på motsatt sida av kontot. Genom att manuellt söka reda på sådana 'falska' poster kan detta problem elimineras. En enklare lösning för framtiden är dock att separera upplåning och amortering, utlåning och återbetalning samt övriga poster som önskas bruttoredovisas genom att bokföra respektive transaktioner på olika konton (jämför t ex inköp maskiner och avskrivningar av dito). Exempelvis används konto 2750 för upptagning av långfristiga utlandslån och 2759 för amortering, i stället för att både upplåning och amortering bokförs på konto 2750.

Kostnader

Investeringskostnaden för modell K är så gott som identisk med modell A:s, eftersom samma tillvägagångssätt med hjälp av datorn används för de båda modellerna. En skillnad jämfört med modell A är dock den manuella justering av debet och kredittransaktioner som krävs för att möjliggöra bruttoredovisade flöden. Nedlagd tid som krävs och som påverkar analysens driftskostnader varierar med antalet transaktioner på kontona, vilket innebär att arbetet kan bli tidsödande och driftskostnaderna höga om transaktionsantalet är stort. I Lerum bruttoredovisas inte upplåning och utlåning, men eftersom transaktionsantalet för januari månad var ringa medförde en specificering av kontona endast marginell påverkan på driftskostnaderna. Vi upprättade modell K på ca en timma. Hade bruttoredovisning på olika konton enligt tillvägagångssättet ovan använts i Lerums kommun hade extraarbetet som specificerades

ringen medför eliminerats och någon skillnad jämfört med modell A hade inte existerat.

Sammanfattning och analys

Finansieringsanalysen enligt modell K är enkel att upprätta. Med datorns hjälp sammanställs analysen på kort tid utan direkta redovisningsproblem. Klassificeringsproblem kan dock förekomma, vilka i och för sig inte påverkar analysens driftskostnader i någon större utsträckning. Genom att bruttoredovisa upplåning och utlåning med hjälp av redovisning på flera konton kan även de redovisningstekniska problemen elimineras. För övrigt ger analysen en bra bild av organisationens ordinarie verksamhet, investeringar och finansiering.

Finansieringsanalysmodell L

Modell L är snarlik modell K, med den skillnaden att justering för rörelsekapitalförändringen exklusive likvida medel görs i en summa under den aktivitet som orsakat förändringen och inte i en totalsumma nederst i analysen. Den del av förändringen som orsakats av driftsaktiviteter justeras således i driften, den del som orsakats av investeringsaktiviteter i investeringssektorn och den del som orsakats av finansiering i finansieringssektorn. Modell L ger därmed en mer rättvisande bild av hur de olika sektorerna har påverkat likviditeten jämfört med modell K. I nedanstående tabell redovisas modell L med beräknad data i tkr inom parentes.

Tabell 27 Finansieringsanalysmodell L

DRIFT

Intäkter

Skatteintäkter	(52.382)	1
Skatteutjämningsbidrag	(8.192)	2
Ränteintäkter	(4)	3
Övriga intäkter	(12.625)	4
S:a intäkter	(73.203)	5

Kostnader		
Skatteavgifter	(-2.157)	6
Räntekostnader	(-697)	7
Personalkostnader	(-38.998)	8
Övriga kostnader	(-21.421)	9
S:a kostnader	(-63.273)	10
Justering för förändring av RK exkl. likv. medel orsakat av driften		
Förändring OT exkl. likvida medel	(16.831)	11
Förändring KS	(-17.605)	12
DRIFTSNETTO	(9.156)	13
INVESTERINGAR		
Inköp, upparbetning AT	(-1.260)	14
Försäljning AT	(0)	15
Justering för förändring av RK exkl. likv. medel orsakat av investeringar		
Förändring OT exkl. likvida medel	(0)	16
Förändring KS	(-2.392)	17
INVESTERINGSNETTO	(-3.652)	18
FINANSIERING		
Upplåning		
Långfrist. upplåning	(0)	19
Amortering långfr. lån	(-585)	20
Utlåning		
Långfr. utlåning	(0)	21
Återbet. långfr. utlån.	(0)	22
Övrig finansiering		
Övrig finans.	(0)	23
Justering för förändring av RK exkl. likv. medel orsakat av finansiering		
Förändring OT exkl. likvida medel	(0)	24
Förändring KS	(0)	25
FINANSIERINGSNETTO	(-585)	26
FÖRÄNDRING LIKVIDA MEDEL	(4.919)	27

Metod

Tillvägagångssättet för modell L skiljer sig från modell K endast med avseende på var i analysen justeringar för rörelsekapitalförändringen skall redovisas. I modell L fördelas justeringsposterna till respektive sektor. Ytterligare data jämfört med den som framtagits för modell K angående förändringen av omsättningstillgångar och kortfristiga skulder måste därför erhållas, data som urskiljer kortfristiga tillgångar och skulder hänförliga till investeringar, finansiering och driften.

Rad	Tillvägagångssätt
1	I posten Skatteintäkter inkluderas generella bidrag. Skatten avräknas från konto 8000-8019 och bidragen från 3900-3999.
2	Skatteutjämningsbidrag summeras från konto 8020-8039.
3	Ränteintäkter från 8050-8069.
4	Övriga intäkter utgörs av summan från konto 3000-3899 och 8390.
5	S:a intäkter utgörs av summa rad 1-4.
6	Skatteavgifterna summeras från konto 8110-8139.
7	Räntekostnader från konto 8140-8169 och 8190-8199.
8	Personalkostnader, konto 5000-5999.
9	Övriga kostnader summeras från konto 4000-4899, 6000-7999 samt 8490.
10	S:a kostnader utgörs av summa rad 6-9.
11	Se nedan
12	Se nedan
13	Summa driftsnetto utgörs av skillnaden mellan rad 5 och 10 med justering för rad 11 och 12.
14	Inköp, upparbetning anläggningstillgångar avläses från konto 1621-1630, 1810, 1820, 1830, 1840, 1850, 1905, 1910, 1920, 1930, 1940-1980 och 1990, reducerat med eventuella investeringsbidrag som återfinnes under konto 1918, 1928 och 1938.

Eftersom vi upprättar analysen för januari månad sker istället en sökning via projektkoder, se rad 7 för modell A, sid

128. För att möjliggöra bruttoredovisning hänförs samtliga projektkodtransaktioner som konterats på debetsidan till denna rad. Kredittransaktionerna hänförs till rad 15 nedan.
- 15 Försäljning av AT summeras från avräkningskonto för försäljning av anläggningstillgångar, konto 1450. På detta konto bokförs försäljningsvärdet reducerat med eventuella försäljning somkostnader. Upprättas analysen för januari månad krävs sökning via projektkod, se rad 12.
- 16 Se nedan
- 17 Se nedan
- 18 Investeringsnetto utgörs av differensen mellan rad 14 och 15 med justering för rad 16 och 17.
- 19 & 20 Långfristig upplåning återfinnes under konto 2700-2799. Hur stor den totala upplåningen respektive amorteringen brutto uppgår till går dock ej att direkt utläsa, eftersom både upplåning och amortering redovisas på samma konton. För att en specificering av amorteringar under rad 16 skall bli möjlig måste amorteringar på något sätt sorteras ut. Två tillvägagångssätt är möjliga:
1. Upplåning bokförs på kontonas kreditsida och amortering på debetsidan. Genom att summera de olika sidorna och föra in kreditbeloppet under rad 19 och debetbeloppet under rad 20 erhålls önskad uppdelning. Denna metod medför dock vissa brister, bl a att återbokningar och rättelser som gjorts p g a fel bokningar etc räknas med som både upplåning och amortering, när de i själva verket syftar till att eliminera varandra.
 2. Alternativt kan berörda konton listas så att samtliga debet- och kredittransaktioner under perioden visas. Därefter justeras rättelser o dyl bort så att endast de verkliga upplåningarna och amorteringarna återstår.
- 21 & 22 Långfristig utlåning återfinns under konto 1651-1690. På samma sätt som för långfristig upplåning kan utlåning och

- återbetalning av givna lån direkt bruttoredovisas. En nettoav-
räkning sker på berörda konton vilket innebär att motsva-
rande tillvägagångssätt som för långfristiga lån måste ske för
att särskilja återbetalning från utlåning.
- 23 Övrig finansiering återfinnes under konto 8040-8049, 8070-
8099 samt 8180.
- 24 Se nedan
- 25 Se nedan
- 26 Finansnetto utgörs av summa rad 19, 21 och 23 med avdrag
för 20 och 22 samt justering för rörelsekapitalförändringen i 24
och 25.
- 27 Förändring av likvida medel erhålles genom summa rad 13,
18 och 26.

11 & 12, 16 & 17 och 24 & 25

Vi har valt att presentera tillvägagångssätten för rörelsekapitaljuste-
ringarna gemensamt här istället för separat under respektive rad ovan.
Vi anser att tillvägagångssättet härmed bättre visas samt att upprep-
ningar undviks.

För att möjliggöra justeringar under respektive sektor krävs data som
särskiljer kortfristiga tillgångar och skulder hänförliga till drift, investe-
ring och finansiering. Investeringar kan urskiljas genom att samtliga
investeringar, både upparbetade och anskaffade, kodas med projektkod.
Finansiering kan urskiljas med hjälp av kontonummer. Resterande
balansposter är hänförliga till driften. Ekonomisystemets rapportgenera-
tor möjliggör dock inte en automatisk sortering av berörda kontoföränd-
ringar under perioden. Ett manuellt tillvägagångssätt är därför den enda
lösningen, där datorns möjlighet att visa samtliga verifikationer samt
saldon på konton används. Berörda tillgångskonton är 1100-1599 och
berörda skuldkonton är 2100-2699.

En möjlig manuell lösning är att specificera och sortera samtliga
transaktioner som gjorts på ovan angivna konton efter drift, investering
och finansiering. Denna lösning är dock oerhört tidskrävande om anta-

let transaktioner är stort. Genom att utnyttja ekonomisystemet och dess rutiner kan dock en betydligt enklare lösning användas, en lösning som vi valde och som beskrivs nedan.

Berörda skuldposter kan indelas i tre kategorier; leverantörsskulder (konto 2100-2199), skatt- och interimsskulder (konto 2200-2599) samt diverse kortfristiga skulder (2600-2699). De två sistnämnda kategorierna skuldkonton utgör inga problem eftersom de är specifika skuldkonton som endast påverkas av den ordinarie verksamheten och således hänförlig till driftssektorn, med undantag för konto 2642, Periodisering amorteringar, som är hänförlig till finansieringssektorn. Leverantörsskulderna måste däremot närmare studeras eftersom dessa skulder kan uppkomma för samtliga aktiviteter.

I stället för att undersöka varje transaktion som skett på leverantörsskuldkontona kan ingående balanser (föregående periods utgående balanser) och utgående balanser för periodens samtliga leverantörsskulder listas med hjälp av leverantörsreskontran (se Bilaga 4). Via verifikationsnummer kan sedan den fullständiga konteringen till varje återstående skuld spåras med hjälp av dator eller verifikationspärmar. Skulder som är hänförliga till investeringsaktiviteter kan sedan sorteras ut eftersom dessa har konterade projektnummer i kodsträngen. Skulder hänförliga till finansiering sorteras ut med hjälp av kontonummer (konto 1651-1690, 2700-2799, 8040, 8046, 8070-8099 samt 8180). Att något av dessa kontonummer skulle återfinnas som motkonto till leverantörsskulder måste dock ses som en ovanlighet, eftersom sådana betalningar sällan sker via leverantörsfakturor. Resterande skulder är hänförliga till driftssektorn. Genom att för varje aktivitets ingående balansskulder dra ifrån utgående balansskulder, erhålles förändringen av leverantörsskulderna under perioden för varje aktivitet.

De kortfristiga tillgångarna som rörelsekapitalet består av delas in efter kortfristiga kapitalplaceringar (konto 1130-1190), kundfordringar (1200-1299), förutbetalda kostnader och upplupna intäkter (1300-1399), diverse kortfristiga fordringar (1400-1499) samt lager & förråd (1500-1599). Förändringarna på dessa konton måste på samma sätt som för de

kortfristiga skulderna beräknas och hänförs till de olika aktiviteterna drift, investering och finansiering. De fordringar och tillgångar som inte är hänförliga till driften är dock få och kan enkelt sorteras ut med hjälp av kontonas namn. Till investeringssektorn hör endast konto 1450, Avräkning försäljning av anläggningstillgångar, och till finansieringssektorn hör inget konto.

Konto 1212, Fakturering, medför dock problem. Förändringen på kontot kan teoretiskt vara påverkad av samtliga aktiviteter och måste därför vidare analyseras för att göra en urskiljning möjlig, på samma sätt som för leverantörsskulderna. I Lerums kommun faktureras dock investerings- och finansieringsinbetalningar endast i undantagsfall och dessa är i så fall kända av ansvarig redovisningspersonal. I stället för att gå igenom varje transaktion för att finna eventuella investerings- och finansieringsposter via verifikationsnummer, diskuterades problemet med redovisningschefen och därigenom kunde den enda investeringstransaktionen som berört faktureringskontot under perioden identifieras.

Problem

De klassificeringsproblem som modell L ger upphov till är de samma som för modell K, d v s klassificering mellan sektorerna drift, investering och finansiering för t ex poster som räntor och utlåning. För modell L tillkommer dock även klassificeringsproblem när periodens rörelsekapitalförändring skall fördelas till de aktiviteter som givit upphov till den. De tekniska redovisningsproblem som uppkommer när modell L upprättas utgörs, i likhet med modell K, av svårigheten att bruttoredovisa posterna upplåning och utlåning. Ett annat stort problem med modellen är dock att den är relativt tidskrävande att upprätta. Att manuellt undersöka transaktioner och finna de fullständiga konteringarna via verifikationsnummer, för att sedan hänföra dem till olika sektorer, tar tid. Tidsaspekten har dock inte klassificerats som en egen problemkategori utan hänförs istället till kostnadsdiskussionen nedan.

Kostnader

P g a modellens krav på manuella insatser ökar tidsåtgången väsentligt jämfört med de tidigare modellerna. Tidsåtgången för att gå igenom och klassificera samtliga leverantörsskuldposter, både ingående och utgående, är beroende av antalet skuldposter som återstår vid periodens början och slut. Antalet skuldposter som återstår borde i sin tur vara beroende av antalet transaktioner som ger upphov till leverantörsskulder och således även till organisationens verksamhet och storlek. Dessa faktorer påverkar således analysens driftskostnader.

Lerums kommun hade i december månad ca 6.000 kvarvarande leverantörsskuldposter och i januari ca 2.000 stycken. Vi begränsade oss till att endast beakta skulder överstigande 1.000 kronor inklusive moms, varpå ca 5.000 leverantörsposter sammanlagt kvarstod. Sökning via verifikationsnummer och klassificering tog ca tolv timmar i anspråk för två personer, d v s sammanlagt 24 timmar eller 3 arbetsdagar. Dessa timmar utgör grunden för att beräkna driftskostnaderna. Hade inte dator använts som hjälpmedel, utan sökning hade skett via fakturapärmar, hade tidsåtgången mångdubblats.

Utöver driftskostnaderna tillkommer även investeringskostnader för att erhålla nödvändig kunskap om system, finna och diskutera lämpliga lösningar samt utreda problem som uppkommer under arbetets gång. Sammanlagt tog detta en arbetsdag för två personer, d v s ytterligare två dagar. Större delen av tiden måste dock klassificeras som 'lärotid' och borde därför inte uppkomma för personer som är väl insatta i organisationens redovisningssystem och rutiner. Den ursprungliga investeringskostnaden för redovisningssystemet måste även beaktas men kan enligt oss liksom för modell A och K inte uppskattas.

Vår förenkling med hjälp av antaganden och användning av kunskaper vad beträffar specificering av konto 1212, Fakturering, gjorde att vi sparade tid. För organisationer med ett större antal faktureringsposter för investerings- och finansieringsbetalningar torde vårt tillvägagångssätt inte vara lämpligt. Ytterligare tid för att manuellt söka igenom kvarvarande kundfordringar, både ingående och utgående, måste tilläggas.

Tilläggets storlek är beroende av antal transaktioner som måste undersökas och följer, analogt med skulderna, beräkningarna ovan.

Sammanfattning och analys

Modell L kan ses som en utveckling av modell K där förändringarna av rörelsekapitalet fördelas ut till den aktivitet som orsakat dessa. Modell L ger därmed en mer rättvisande bild av hur de olika aktiviteterna har påverkat likvida medel under perioden. Modellen är dock tidskrävande och arbetsam och kräver att vissa antaganden och förenklingar vidtages.

Införande av cash flow-rapporter

Vad som skiljer s k ordinära finansieringsanalyser från cash flow-rapporter är att i de senare redovisas den exakta förändringen av likvida medel för varje rad i analysen. I modell L redovisas förändringen av likvida medel exakt endast sektorsvis och i modell K endast i slutsumman (förändring likvida medel). I modell A redovisas förändringen av likvida medel överhuvudtaget inte eftersom medelsbegreppet utgörs av rörelsekapital.

Cash flow-rapporter kan upprättas med hjälp av en direkt metod där in- och utbetalningar identifieras och som automatiskt ger den exakta likviditetsförändringen för varje rad i analysen (modell P). Alternativt upprättas analysen med hjälp av en indirekt metod där justeringar för rörelsekapitalförändringen exklusive likvida medel görs för varje rad i analysen (modell N). Tillvägagångssätten för modell N och P skiljer sig således markant åt, men slutprodukten av de båda är densamma, dvs den exakta förändringen av likvida medel redovisas för varje rad i analysen.

Finansieringsanalysmodell N

Finansieringsanalysmodell L som tidigare beskrivits kan utvecklas genom att de förändringar av rörelsekapitalet exklusive likvida medel

som hänförs till de olika aktiviteterna ytterligare fördelas. Genom att justera varje rad i analysen för den rörelsekapitalförändring denna har givit upphov till, erhålles en cash flow-rapport där det rekonstruerade betalningsflödet för varje rad i analysen stämmer med verkligt betalningsflöde, se Tabell 28.

Tabell 28 Finansieringsanalysmodell N

DRIFT		
Intäkter		
Skatteintäkter	(52.382)	1
Skatteutjämningsbidrag	(8.192)	2
Ränteintäkter	(4)	3
Övriga intäkter	(31.598)	4
S:a intäkter	(92.176)	5
Kostnader		
Skatteavgifter	(-2.157)	6
Räntekostnader	(-697)	7
Personalkostnader	(-38.847)	8
Övriga kostnader	(-41.319)	9
S:a kostnader	(-83.020)	10
DRIFTSNETTO	(9.156)	11
INVESTERINGAR		
Inköp, uppärbetning AT	(-3.652)	12
Försäljning AT	(0)	13
INVESTERINGSNETTO	(-3.652)	14
FINANSIERING		
Upplåning		
Långfrist. upplåning	(0)	15
Amortering långfr. lån	(-585)	16
Utlåning		
Långfr. utlåning	(0)	17
Återbet. långfr. utlån.	(0)	18
Övrig finansiering		
Övrig finans.	(0)	19
FINANSIERINGSNETTO	(-585)	20
FÖRÄNDRING LIKVIDA MEDEL	(4.919)	21

I modell K överensstämmer endast nedersta raden i analysen, Förändring likvida medel, med verkligt kassaflöde. I modell L endast nedersta raden i varje sektor och nu i modell N överensstämmer kassaflödet för varje rad i analysen med verkligt flöde. Observera att justeringarna inte redovisas separat i modellen i Tabell 28 utan ingår i respektive post. Hur dessa justeringar görs redovisas senare.

Metod

Att upprätta en finansieringsanalys där justeringar görs för respektive rad skiljer sig i princip inte från tillvägagångssättet för modell L. Justeringarna som är hänförliga till driften skall dock fördelas ut till respektive rad i driftssektorn o s v. En ytterligare fördelning av rörelsekapitalförändringen i en finansieringsanalys där justeringar görs för varje rad medför visst extraarbete jämfört med modell L. De kortfristiga skuld- och tillgångskontona som ingår i rörelsekapitalet och som via kontonamn klassificeras som antingen drift, investering eller finansiering måste genomgå ytterligare specificering. Tillvägagångssättet framgår nedan. Justeringar för samtliga rader presenteras dock i Tabell 29.

Rad	Tillvägagångssätt
1	I posten Skatteintäkter inkluderas generella bidrag. Skatten avräknas från konto 8000-8019 och bidragen från 3900-3999.
2	Skatteutjämningsbidrag summeras från konto 8020-8039.
3	Ränteintäkter från 8050-8069.
4	Övriga intäkter utgörs av summan från konto 3000-3899 och 8390.
5	S:a intäkter utgörs av summa rad 1-4.
6	Skatteavgifterna summeras från konto 8110-8139.
7	Räntekostnader från konto 8140-8169 och 8190-8199.
8	Personalkostnader, konto 5000-5999.
9	Övriga kostnader summeras från konto 4000-4899, 6000-7999 samt 8490.
10	S:a kostnader utgörs av summa rad 6-9.

- 11 Summa driftsnetto utgörs av differensen mellan S:a intäkter och S:a kostnader, d v s skillnaden mellan rad 5 och 10.
- 12 Inköp, uppbyggnad anläggningstillgångar avläses från konto 1621-1630, 1810, 1820, 1830, 1840, 1850, 1905, 1910, 1920, 1930, 1940-1980 och 1990, reducerat med eventuella investeringsbidrag som återfinnes under konto 1918, 1928 och 1938.
- Eftersom vi upprättar analysen för januari månad sker istället en sökning via projektkoder, se rad 7 för modell A, sid 128. För att möjliggöra bruttoredovisning hänförs samtliga projektkodtransaktioner som konterats på debetsidan till denna rad. Kredittransaktionerna hänförs till rad 13 nedan.
- 13 Försäljning av AT summeras från avräkningskonto för försäljning av anläggningstillgångar, konto 1450. På detta konto bokförs försäljningsvärdet reducerat med eventuella försäljningskostnader. Upprättas analysen för januari månad krävs sökning via projektkod, se rad 12.
- 14 Investeringsnetto utgörs av differensen mellan rad 12 och 13.
- 15 & 16 Långfristig upplåning återfinnes under konto 2700-2799. Hur stor den totala upplåningen respektive amorteringen brutto uppgår till går dock ej att direkt utläsa, eftersom både upplåning och amortering redovisas på samma konton. För att en specificering av amorteringar under rad 16 skall bli möjlig måste amorteringar på något sätt sorteras ut. Två tillvägagångssätt är möjliga:
1. Upplåning bokförs på kontonas creditsida och amortering på debetsidan. Genom att summera de olika sidorna och föra in kreditbeloppet under rad 15 och debetbeloppet under rad 16 erhålls önskade uppdelning. Denna metod medför dock vissa brister, bl a att återbokningar och rättelser som gjorts p g a felbokningar etc räknas med som både upplåning och amortering, när de i själva verket syftar till att eliminera varandra.
 2. Alternativt kan berörda konton listas så att samtliga debet- och kredittransaktioner under perioden visas. Därefter justeras

rättelser o dyl bort så att endast de verkliga upplåningarna och amorteringarna återstår.

- 17 & 18 Långfristig utlåning återfinns under konto 1651-1690. På samma sätt som för långfristig upplåning kan utlåning och återbetalning av givna lån direkt bruttoredovisas. En nettoavräkning sker på berörda konton vilket innebär att motsvarande tillvägagångssätt som för långfristiga lån måste ske för att särskilja återbetalning från utlåning.
- 19 Övrig finansiering återfinnes under konto 8040-8049, 8070-8099 samt 8180.
- 20 Finansnetto utgörs av summa rad 15, 17 och 19 med avdrag för 16 och 18.
- 21 Förändring av likvida medel utgörs av summa driftsnetto, investeringsnetto och finansnetto, d v s rad 11, 14 och 20.

I nedanstående tabell framgår vilka skuld- och tillgångskonton som ingår i rörelsekapitalet och var (jämför radnummer i Tabell 28) i finansieringsanalysen justeringar för dess förändring görs.

Tabell 29 Rörelsekapitalkonton fördelade till respektive rad i finansieringsanalysen

Rad	Konto
1	1280
2	-
3	1306
4	Resterande OT-konton från 1130-1599 exkl. konto 1450 samt de delar av konto 1212 som är hänförliga till investering och finansiering.
6	-
7	1304, 2340 samt delar av 2110-2199.
8	1418, 1419, 2310-2339, 2510, 2520, 2590

9	1309, 1390 + Resterande KS-konton exkl. konto 2642 samt de delar av konto 2110-2199 som är hänförliga till andra poster i driften, investering eller finansiering.
12	Delar av konto 2110-2199
13	1450, delar av 1212
15	-
16	2642 + delar av konto 2110-2199
17	-
18	-
19	-

Ytterligare specificering av leverantörsskuldkontona (2110-2199) medför inga större förändringar jämfört med tillvägagångssättet för modell L. Viss del av driftens leverantörsskulder kan dock vara hänförliga till räntekostnader. Eftersom personalkostnader och skatteavgifter inte betalas via leverantörsfakturer tillhör resterande del därför Övriga kostnader. Specificeringen av leverantörsskuldkontona sker på samma sätt som för modell L, via verifikationsnummer.

Faktureringskonto 1212 kan i undantagsfall bestå av fordringar hänförliga till investeringar. Eftersom varken Skatteintäkter, Skatteutjämningsbidrag eller Ränteintäkter faktureras, är återstående del av kontot hänförligt till Övriga intäkter. Tillvägagångssättet för Faktureringen skiljer sig således inte från tillvägagångssättet för modell L.

I Tabell 30 presenteras modell N med data i tre kolumner. Den första kolumnen utgörs av data som inte har justerats för rörelsekapitalförändringen. I kolumn nummer två redovisas justeringar hänförliga till de olika raderna i analysen och i den sista kolumnen redovisas modell N.

Problem

I likhet med modell L krävs god kännedom om system och rutiner för att modellen skall kunna upprättas. Förutom att en noggrannare klassificering måste göras av de tillgångar och skulder som ingår i rörelsekapitalet är klassificeringsproblemen och de tekniska redovisningsproblemen de samma som för modell L.

Tabell 30 Finansieringsanalysmodell N med beräknad data

	Icke RK- just. data	Justering (+/-)	Modell N
DRIFT			
Intäkter			
Skatteintäkter	52.382	0	52.382
Skatteutjämningsbidrag	8.192	0	8.192
Ränteintäkter	4	0	0
Övriga intäkter	12.625	18.973	31.598
S:a intäkter	73.203	18.973	92.176
Kostnader			
Skatteavgifter	-2.157	0	-2.157
Räntekostnader	-697	0	-697
Personalkostnader	-38.998	151	-38.847
Övriga kostnader	-21.421	-19.898	-41.319
S:a kostnader	-63.273	-19.747	- 83.020
DRIFTSNETTO	9.930	-774	9.156
INVESTERINGAR			
Inköp, upparbetning AT	-1.260	-2.392	-3.652
Försäljning AT	0	0	0
INVESTERINGSNETTO	-1.260	-2.392	-3.652
FINANSIERING			
Upplåning			
Långfrist. upplåning	0	0	0
Amortering långfr. lån	-585	0	-585
Utlåning			
Långfr. utlåning	0	0	0
Återbet. långfr. utlån.	0	0	0
Övrig finansiering			
Övrig finans.	0	0	0
FINANSIERINGSNETTO	-585	0	-585
FÖRÄNDRING LIKVIDA MEDEL	8.085	-3.166	4.919

Kostnader

Driftskostnaderna för att upprätta en analys där justeringar skall göras för varje rad är så gott som identiska med kostnaderna för den analys där justeringarna görs i summor i respektive sektor. Trots att transaktionerna ytterligare måste klassificeras för att fördelas till respektive rad i analysen ökar driftskostnaderna marginellt eftersom samma antal verifikationer ändå måste undersökas. Grunden för driftskostnaderna utgör för modell N, liksom för modell L, tre arbetsdagar (jmf transaktionsantal etc för modell L). Utöver driftskostnaderna tillkommer även investeringskostnader som också är så gott som identiska med de för modell L. Som investeringskostnader för modell N tillkommer dock viss extratid för att klassificera och hänföra rörelsekapitalets tillgångar och skulder till respektive rad. Ytterligare ett par timmar krävdes för detta arbete. Modell N kräver sammanfattningsvis drygt två arbetsdagar i investeringstid för att möjliggöra dess upprättande. Den ursprungliga investeringskostnaden för redovisningssystemet måste dock liksom för övriga modeller beaktas men kan av oss inte uppskattas.

Sammanfattning och analys

På samma sätt som modell L är en utveckling av modell K, är modell N en utveckling av modell L. Modell N ger en mer rättvisande bild av hur varje rad i finansieringsanalysen har påverkat förändringen av likvida medel och klassificeras därför som en cash flow-rapport. I likhet med modell L är analysen dock tidskrävande att upprätta samt kräver en del investeringstid.

Finansieringsanalysmodell P, Manuell lösning

Finansieringsanalysmodellerna A, K, L och N har antingen helt eller delvis upprättats med hjälp av befintliga datarutiner i Lerums kommun. I dagsläget medger dock inte ekonomisystemet att en cash flow-rapport baserad på en direkt metod upprättas med hjälp av dessa rutiner. Orsaken härtill är att ekonomisystemet inte klarar att sortera samtliga in- och utbetalningar i olika sektorer. Att särskilja de totala in- och utbetal-

ningarna går bra men att fördela dem mellan drift, investering och finansiering är inte fullt möjligt.

Som fördelningsgrund för in- och utbetalningarna i analysen måste resultat- och balanskonton användas. Genom att koppla in- och utbetalningar hänförliga till driften till intäkts- och kostnadskonton, samt betalningar hänförliga till investeringar och finansiering till olika tillgångs- och skuldkonton, kan en fördelning göras. I grund och botten är det dock denna koppling i systemet som är svår att spåra för in- och utbetalningar som sker via kundreskontran (KR) och leverantörsreskontran (LR). För andra s k direktinbetalningar och direktutbetalningar uppstår inga problem eftersom resultat- respektive balanskonton motkonteras i samma bokning. För inbetalningar via KR och utbetalningar via LR sker dock konteringen i tre steg vilket gör att någon direkt koppling mellan betalning och resultatkonto inte existerar. De tre konteringsstegen framgår i exemplet i Tabell 31 nedan, där kontering av en hyresfaktura visas.

Tabell 31 Konteringsgången för leverantörsbetalningar ¹⁶

Inkommen faktura	Kontering
1 Ankomstregistrering:	Kredit: 2110, Lev.skuld Debet: 1390, Ej konterade lev.fakturor
2 Kostnadskontering:	Kredit: 1390, Ej konterade lev.fakturor Debet: 6010, Hyra
3 Betalning:	Debet: 2110, Lev.skuld Kredit: 1091, Utbet. LR till Pg, ej kassabokf. Debet: 1091, Utbet. LR till Pg, ej kassabokf. Kredit: 1060, Koncernkonto

¹⁶ Bokningen på kostnadskontot 6010 och betalningen från 1060 sker inte i samma kontering, varför en koppling dem emellan saknas. Verifikationsnummer sammanlänkar dock de tre konteringarna.

Hade hyran betalats direkt utan faktura hade kostnadskontot 6010 debiterats och 1060 krediterats i samma kontering. Direkta in- och utbetalningar kan därför enkelt härledas till sina ursprung och med hjälp av datorn listas och sorteras.

Dagens rapportgenerator möjliggör inte att en automatisk sortering, med hjälp av verifikationsnummer, sker i datorn. Med manuella rutiner kan dock betalning via LR och KR paras ihop med resultatkonton genom verifikationsnummer och på så sätt sorteras till de olika aktiviteterna. Det manuella arbetet kan antingen göras med hjälp av datorn och datalistor eller med hjälp av fakturapärmar. I detta avsnitt beskrivs en manuell lösning och nästa avsnitt förslag till systemlösningar som kan leda till att analysen automatiskt kan upprättas.

Finansieringsanalysmodell P är den modell som bl a rekommenderas av det amerikanska redovisningsorganet Financial Accounting Standards Board (FASB) och av International Accounting Standards Committee (IASC). Modellen är baserad på en direkt metod och utgår från verkliga betalningar. Den analys som vi har upprättat i Lerum utgår från skattebetalningar. Analysen är sektorindelad, har medelsbegrepp likvida medel och bruttoredovisar flöden i största möjliga mån. Eftersom analysen baseras på en direkt metod aktualiseras aldrig några justeringar, varken för icke likviditetspåverkande poster eller för förändringen av rörelsekapitalet exklusive likvida medel. Analysen visas i Tabell 32.

Metod

Lerums befintliga redovisningsrutiner och rapportgenerator möjliggör inte att cash flow-rapporter baserade på direkta metoder automatiskt upprättas. För att upprätta analysen krävs därför ett omfattande manuellt arbete där analys och sortering av data från datalistor utgör huvudarbetet. Det manuella arbetet går ut på att identifiera in- och utbetalningar samt hänföra dessa till analysens olika rader. In- och utbetalningar listas enkelt ur redovisningssystemet, medan sortering av dessa för med sig problem. Tillvägagångssättet kommer nedan att beskrivas i

tre delmoment, vilka kan ses som tre naturliga steg i upprättandet av analysen.

Tabell 32 Finansieringsanalysmodell P

DRIFT	
Inbetalningar	
Skatteinbetalningar	x
Skatteutjämningsbidrag	x
Ränteinbetalningar	x
Övriga inbetalningar	x
S:a inbetalningar	x
Utbetalningar	
Skatteavgifter	x
Ränteutbetalningar	x
Utbetalningar till personal	x
Övriga utbetalningar	x
S:a utbetalningar	x
DRIFTSNETTO	x
INVESTERINGAR	
Inköp, upparbetning AT	x
Försäljning AT	x
INVESTERINGSNETTO	x
FINANSIERING	
Upplåning	
Långfrist. upplåning	x
Amortering långfr. lån	x
Utlåning	
Långfr. utlåning	x
Återbet. långfr. utlån.	x
Övrig finansiering	
Övrig finans.	x
FINANSIERINGSNETTO	x
FÖRÄNDRING	
LIKVIDA MEDEL	x

Till att börja med listades samtliga in- och utbetalningar som gjorts till och från Lerums kommun under perioden. I Bilaga 1, RE24, återfinns samtliga inbetalningar och i Bilaga 2, RE25, samtliga utbetalningar. I RE25 framgår även hur mycket som utbetalats via leverantörsreskontran (LR) och i RE24 hur mycket som har betalats in via kundreskontran (KR). De kontanta in- och utbetalningarna under perioden är relativt få och kan lätt analyseras och klassificeras manuellt. Betalningarna via LR och KR är däremot betydligt fler varför en genomgång och klassificering av dessa är både tidskrävande och arbetsam. En summering av samtliga in- och utbetalningar utgör det första delmomentet där förändringen av likvida medel utgörs av skillnaden mellan totala in- och utbetalningar, se nedanstående tabell med beräknad data i tkr inom parentes.

Tabell 33 Förändringen av likvida medel erhållen från RE24 och RE25

Summa inbetalningar (från RE24)	(96.029)
- <u>Summa utbetalningar (från RE25)</u>	<u>(-91.092)</u>
= Förändring av likvida medel	(4.937)

Nästkommande moment utgörs av en mer detaljrik specificering av de kontanta in- och utbetalningarna i RE24 och RE25 per aktiviteterna drift, investering och finansiering. Till skillnad från betalningar som gjorts via LR och inbetalningar via KR framgår motkonteringarna för direktbetalningar i RE24 och RE25. Med hjälp av motkonteringar kan specificeringen av direktbetalningarna till de olika aktiviteterna utföras. Vi har valt att inte specificera ut- och inbetalningar via LR och KR i detta skede, utan de hänförs till övriga utbetalningar och inbetalningar under driften i nedanstående tabell. Beräknad data presenteras inom parentes. Specificeringen görs istället i delmoment tre.

Tabell 34 Förändringen av likvida medel erhållen genom specificering av RE24 och RE25

DRIFT	
Skatteinbetalningar	(52.339)
+ Skatteutjämningsbidrag	(8.192)
+ Ränteinbetalningar	(0)
+ Övriga inbetalningar	(35.498)
- Skatteavgifter	(-2.157)
- Ränteutbetalningar	(-665)
- Utbetalningar till personal	(-36.178)
- Övriga utbetalningar	(-51.584)
INVESTERINGAR	
- Utbetalningar	(0)
+ Inbetalningar	(0)
FINANSIERING	
+ Inbetalningar	(0)
- <u>Utbetalningar</u>	<u>(-508)</u>
= Förändring av Likvida medel	(4.937)

Delmoment tre utgörs av en uppdelning av ut- och inbetalningarna som har gjorts under perioden via LR och KR. Fakturakonteringen sker, till skillnad från direktbetalningar, i de tre stegen ankomstregistrering, kostnads- respektive intäktsregistrering samt registrering för ut- respektive inbetalning (se Tabell 31). Eftersom denna trestegskontering inte medger någon direkt koppling mellan kostnadskonteringen och utbetalningen respektive intäkten och inbetalningen måste denna uppdelning ske manuellt. Uppdelningen sker genom att samtliga betalningar som skett dag för dag via LR (se Bilaga 3) och KR listas. Utifrån dessa listor kan de fullständiga konteringarna via verifikationsnummer identifieras med hjälp av dator eller fakturapärmar. Genom att sedan undersöka konteringarnas kostnads- respektive intäktskonton samt eventuell projektkod

kan ut- och inbetalningar via LR och KR hänförliga till investeringar, finansiering och drift sorteras ut. Ut- och inbetalningar som är hänförliga till investeringar har projektkoder mellan 6000-9999 och ut- och inbetalningar hänförlig till finansiering har kontonummer 2700-2799 samt 1651-1690. Räntebetalningar hänförliga till driften som sker via faktura har kontonummer 8140-8169. Eftersom Skatteavgifter och utbetalningar till och för personal inte sker via faktura och således inte via LR utgör resterande betalningar Övriga betalningar. Ränteinbetalningar via KR har kontonummer 8050-8069. Resterande inbetalningar är hänförliga till Övriga inbetalningar. I Tabell 35 framgår exakt vilka kostnads- och intäktskonton som är kopplade till respektive rad i finansieringsanalysen. Observera att samma konton ligger till grund för övriga modeller, fast i modell P används kontona som grund för att kunna hänföra in- och utbetalningar till de olika raderna i analysen. I tabellens två högra kolumner framgår varifrån vi har funnit data om betalningar, antingen från KR och LR och/eller från RE24 och RE25.

Problem

Det största klassificeringsproblemet för analyser som baseras på en direkt metod är att organisationens verkliga in- och utbetalningar skall sorteras efter en struktur som är uppbyggd efter kostnads- och intäktslag. För s k direktinbetalningar och direktutbetalningar medför sorteringen inte några problem eftersom konteringen i redovisningssystemet endast sker i ett led. För betalningar via LR och KR sker dock konteringen i tre steg. För att erhålla en koppling krävs därför sökning via verifikationsnummer. Att manuellt söka efter transaktioner och sortera ut vissa är tidskrävande och arbetsamt. Det enda tekniska redovisningsproblemet är således att med hjälp av verifikationsnummer erhålla en koppling mellan in- och utbetalningar samt intäkter och kostnader.

Tabell 35 Kontospecificering per rad samt från vilken rapport data erhålles

	Konto	KR/LR	RE24/RE25
DRIFT			
Inbetalningar	-		
Skatteinbetalningar	8000-8019, 3900-3999		RE24
Skatteutjämningsbidrag	8020-8039		RE24
Ränteinbetalningar	8050-8069		RE24
Övriga inbetalningar	3000-3899, 8390	KR	RE24
S:a inbetalningar	-		
Utbetalningar	-		
Skatteavgifter	8110-8139		RE24 (-)
Ränteutbetalningar	8140-8169, 8190-8199	LR	RE25
Utbetalningar till personal	5000-5999		RE25
Övriga utbetalningar	4000-4899, 6000-7999, 8490	LR	RE25
S:a utbetalningar	-		
DRIFTSNETTO	-		
INVESTERINGAR			
Inköp, uppbyggnad	Projektkod 6000-9999	LR	
Försäljning	Projektkod 6000-9999	KR	
INVESTERINGSNETTO	-		
FINANSIERING			
Upplåning	-		
Långfrist. upplåning	2700-2799		RE24
Amortering långfr. lån	2700-2799	LR	RE25
Utlåning	-		
Långfr. utlåning	1651-1690		RE25
Återbet. långfr. utlån.	1651-1690	KR	RE24
Övrig finansiering	-		
Övrig finans.	8040-8049, 8070-8099, 8180	LR/KR	RE24/25
FINANSIERINGSNETTO	-		
FÖRÄNDRING LIKVIDA MEDEL			

Kostnader

Driftskostnaderna för att manuellt upprätta en cash flow-rapport base-

rad på en direkt metod är beroende av antalet utbetalningar som görs via LR samt antalet erhållna betalningar som faktureras via KR. Det är den manuella genomgången av dessa transaktioner som är tidskrävande. I Lerums kommun valde vi att presentera analysen för perioden 31/12 1993 - 31/1 1994, d v s för en månad. Orsaken till detta var att det visade sig vara tidskrävande att upprätta analysen för ett helt år i kommunen. Vi har dock jämfört transaktionsmängden för olika månader och på så sätt kunnat approximera tidsåtgången och kostnaderna för att upprätta analysen för ett helt räkenskapsår. I januari månad gjordes 4.500 betalningar via LR, varav vi har undersökt de 3.000 som överstiger 1.000 kr inklusive moms. Motsvarande antal för kundreskontran (KR) är 750 och 500 transaktioner som understiger 1.000 kr.

Att undersöka betalningar som gjorts via leverantörsreskontran för januari månad i syfte att sortera ut betalningar hänförliga till respektive rad inom investerings-, finansierings- och driftssektorerna tog ca 12 timmar för två personer, d v s sammanlagt 24 timmar. Motsvarande genomgång av inbetalningar som gjorts till kommunen via utskickade fakturor hade också behövts göras. Med hjälp av redovisningschefen kunde vi dock konstatera att inga inbetalningar förutom till Övriga inbetalningar hade skett via fakturering. Vi lade därför inte ned de ca 4 timmar som vi uppskattade att det skulle ha tagit i anspråk, med hänsyn taget till antalet transaktioner. Nedlagd tid för att förstå ekonomisystem och rutiner samt diskutera lämpliga lösningar kan uppskattas till ca 10 timmar, som får ses som investeringstid/investeringskostnad. Dessa timmar bör dock inte återkomma utan får anses vara inlärningstid.

Januari månad har, tillsammans med juni och juli, uppskattningsvis ca hälften så många betalningar via LR och inbetalningar via KR som övriga månader. Att göra analysen för ett räkenskapsår skulle således ta minst $(12 \times 3) + (24 \times 9) = 252$ timmar, vilket motsvarar ca 6 veckors heltidsarbete för två personer.

Sammanfattning och analys

I Lerums kommun, där betalningskonteringen är skild från kostnads-

konteringen i LR samt inbetalningskonteringen skild från intäktskonteringen i KR är det både arbetsamt och tidskrävande att upprätta en cash flow-rapport baserad på en direkt metod. I grund och botten är det antalet transaktioner som sker under perioden via LR och KR som avgör hur stor arbetsinsats som krävs. I Lerum sker många transaktioner via KR och LR vilket bidrar till den tidsinsats som krävs för att manuellt upprätta analysen.

Fördelen med modellen är dock att den visar organisationens verkliga betalningsflöden under perioden, där det för varje rad i analysen framgår hur de likvida medlen har påverkats. Ytterligare en fördel med analysen är att redovisningstekniska justeringar inte erfordras, vilket underlättar förståelsen av analysen. Eftersom justeringar inte erfordras undviks också problemet med sammanblandning av likviditetspåverkande och icke likviditetspåverkande poster.

Finansieringsanalysmodell P, Systemlösning

Som framgår i föregående avsnitt krävs det en betydande tidsinsats för att upprätta en finansieringsanalys baserad på en direkt metod med manuella rutiner. Önskvärt vore därför att någon form av datalösning skulle vara möjlig.

I samband med ett möte i maj 1994 mellan Användargruppen för Prosit/x, där bl a Urban Sjögren ingår, och WM-data, framkom det dock, efter önskemål om utredning från bl a oss och Sjögren, att Prosit/x:s standardrapportgenerator i dagsläget inte klarar av att upprätta en cash flow-rapport baserad på en direkt metod. Orsaken härtill är att rapportgeneratoren inte automatiskt kan koppla samman betalningar och kontonummer. Denna standardrapportgenerator används idag av Lerum.

För att möjliggöra att en cash flow-rapport som baseras på en direkt metod upprättas automatiskt krävs således någon slags förändring av system eller rutiner. I detta avsnitt kommer möjliga lösningar att behandlas. Lösningarna kommer dock inte, till skillnad från tidigare beskrivna analyser, att vara empiriskt testade. De baseras istället på samtal med expertis från WM-data samt med redovisningschefen i

Lerums kommun. Som en följd av tillvägagångssättet kommer våra svar och slutsatser inte vara lika specifika som tidigare. Eftersom uppskattningar ligger till grund för våra slutsatser, istället för empiriska bevis, kommer diskussioner att föras i mer generella termer och eftersom vi inte praktiskt inför kommande lösningar/analyser finns det heller ingen möjlighet att följa strukturen som har använts i tidigare avsnitt. Tillvägagångssätt och praktiska problem vid upprättandet av analysen berörs därför inte av förklarliga skäl. Strukturen på avsnittet kommer att vara baserad på olika lösningsalternativ där tonvikt läggs på att beskriva generella lösningar samt på kostnadsdiskussionen. Oavsett om analysen upprättas manuellt eller automatiskt med hjälp av datarutiner kvarstår dock de klassificeringsproblem som beskrivs för modell P, Manuell lösning.

Efter det att Användargruppen för Prosit/X och WM-data hade sitt möte i maj angående systemets befintliga rapportgenerators kapacitet, fann vi det intressant att se vad som ytterligare kunde göras för att systemet automatiskt skulle kunna ta fram finansieringsanalysmodell P. Vi kontaktade därför WM-data för att ytterligare utreda frågan.

WM-data hävdade att problemet inte var olösbart. I princip kan alla problem lösas om bara relevant information finns tillgänglig i systemet, samt om användaren/beställaren är villig att betala nedlagda kostnader. Eftersom både betalningar och resultatkonton bokförs, finns relevant information i systemet. Problemet som återstår är då bara att finna en lösning för att kunna använda denna information.

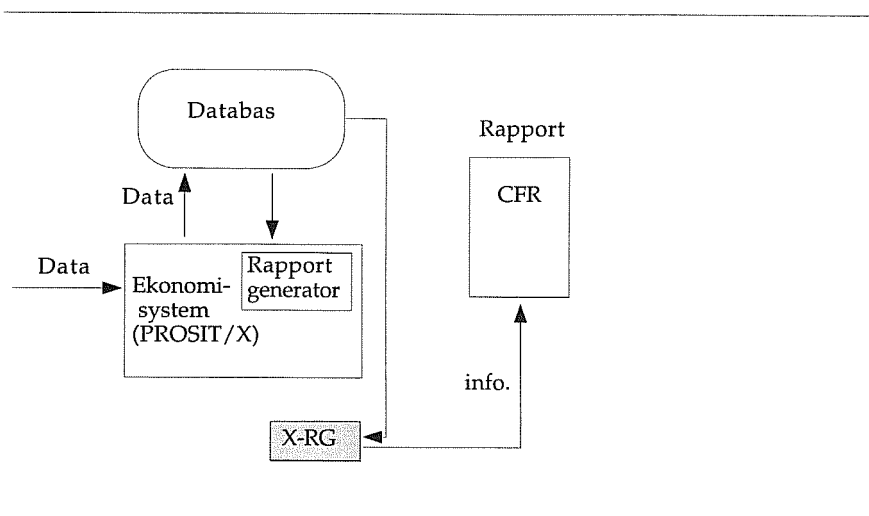
Några exakta lösningar på vårt problem erhöles dock inte, vilket varken förvånade eller bekymrade oss. Syftet med diskussionen med WM-data var inte att lösa de problem WM-data själv skulle behöva åtskillig tid till. Diskussionen gick istället ut på att komma fram till generella datamässiga lösningar samt vilka konsekvenser dessa skulle medföra. Med generella lösningar avses lösningar som kan beskrivas med hjälp av schematiska figurer. Hur ekonomisystemet arbetar vid respektive lösning hör dock inte till vårt ämne och vi lämnar dessa problem till personer med relevant bakgrund att lösa, d v s systemerare o dyl.

Systemets rapportgenerator är en s k applikationsrapportgenerator som arbetar efter givna rutiner. Applikationsrapportgeneratoren är programmerad för att kunna utföra en viss repertoar som har arbetats fram för att tillgodose dagens redovisningsbehov. På g a att endast standardfunktioner kan användas är rapportgeneratoren användarvänlig. Den kan därför enkelt användas av ekonomer med hjälp av standardrutiner istället för att komplicerade datakomandon erfordras. En sådan här standardrapportgenerator har därför av naturliga skäl sina begränsningar. Efter det att diskussioner hade skett med personal på WM-data kunde två generella lösningsalternativ läggas fram.

Lösningalternativ 1

Att utvidga befintlig rapportgenerator framkom som första alternativ för att bemästra problemet. Vid sidan av den befintliga applikationsrapportgeneratoren skulle en extra, icke Prosit-specifik, rapportgenerator (X-RG) kunna sättas in, se Figur 9 nedan.

Figur 9 **En extra rapportgenerator som möjliggör cash flow-rapporten**

Med hjälp av denna extra rapportgenerator, som inte har några begränsningar i form av standardrutiner, skulle sedan en cash flow-rapport baserad på en direkt metod kunna skapas. Goda datakunskaper krävs dock för att handskas med rapportgeneratorer som inte är av applikationstyp. Att införa en extra rapportgenerator vid sidan av applikationsrapportgeneratoren i syfte att kunna upprätta en cash flow-rapport baserad på en direkt metod är dock också dyrt. Dataleverantören behöver lägga ned mycket tid för att utforma och anpassa den nya rapportgeneratoren till organisationens nuvarande system.

Om en organisation står inför valet att byta eller införa ett redovisningssystem, finns dock den möjligheten att helt utesluta applikationsrapportgeneratoren och endast använda en rapportgenerator som kan programmeras och användas för att skraddarsy samtliga rapporter. Det är dock få organisationer som anser att denna möjlighet är nödvändig eller ekonomiskt försvarbar med tanke på att billigare standardrapportgeneratorer finns. Dessutom krävs det goda datakunskaper för att använda en rapportgenerator som inte är av applikationstyp. Syftet med applikationsrapportgeneratorer är just att ekonomer själva skall kunna ta fram rapporter utan hjälp från datapersonal och genom massproduktion av system med standardfunktioner kan kostnaden för användaren minska. Vilka möjligheter rapportgeneratoren ger till att skraddarsy rapporter är således relaterade till både systemkostnaden och dataexperters arbetsinsatser vid upprättandet av rapporterna.

Lösningalternativ 2

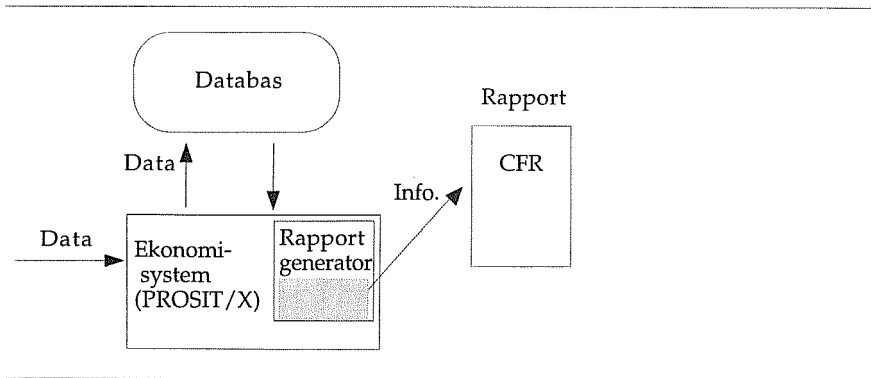
En alternativ lösning är att utvidga den befintliga applikationsrapportgeneratoren med en standardfunktion som möjliggör att nämnda cash flow-rapport kan upprättas, se Figur 10 nedan. Fördelen med denna lösning är att även denna funktion enkelt kan användas utan avancerade datakunskaper på samma sätt som för den ordinarie applikationsrapportgenerators funktioner.

Enligt WM-data skulle denna funktion omedelbart arbetas fram och kompletteras till applikationsrapportgeneratoren så fort en påtaglig efter-

frågan kan skönjas. Men eftersom de ursprungligen amerikanska idéerna om att redovisa cash flow i sektorindelade rapporter ännu inte har kommit till Sverige ligger WM-data och andra systemleverantörer lågt.

Orsaken till att en efterfrågan av systemfunktionen inte existerar är med all sannolikhet en följd av att de svenska redovisningsorganen, Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) och Svenska Kommunförbundet (KF), överhuvudtaget inte berör denna typ av finansieringsanalys i sina redovisningsrekommendationer.

Figur 10 En utvidgad befintlig applikationsrapportgenerator som möjliggör rapporten

Att införa alternativ 1, d v s att investera i en extra rapportgenerator som vid sidan av den befintliga applikationsrapportgeneratorm tar fram cash flow-rapporter, medför höga investeringskostnader. Att specialdesigna system är idag dyrt i förhållande till standardsystem. Att mer precisera kostnaden var dock enligt WM-data inte möjligt. Noggranna undersökningar och beräkningar för varje enskild organisation krävs och var i vårt fall inte möjligt. Vad vi däremot kan konstatera är att driftskostnaderna, d v s kostnaderna för att upprätta analysen, helt skulle elimineras eftersom systemförändringen medför att systemet automatiskt tar fram analysen. De 500 timmar som krävdes för att manuellt upprätta analysen skulle således inte behövas.

Att införa alternativ 2 skulle ge en ungefärlig likvärdig kostnadsbild som alternativ 1, givet att endast en användare efterfrågar funktionen. Därmed skulle de höga investeringskostnaderna kvarstå men i gengäld i princip obefintliga driftskostnader. Om efterfrågan på funktionen skulle öka, t ex som en följd av att analysen rekommenderades av KF och FAR, skulle dock investeringskostnaden fördelas till samtliga användare. De extra investeringskostnaderna skulle då, enligt WM-data, endast vara marginella jämfört med kostnaden för det totala redovisningssystemet.

Jämförelser mellan de olika modellerna

Finansieringsanalysmodell P upprättas med hjälp av en direkt metod där verkliga inbetalningar och utbetalningar utgör utgångsdata. Modellerna A, K, L och N baseras på indirekta metoder där kostnader och intäkter utgör utgångsdata. Dessa modeller syftar dock också till att, utifrån kostnader och intäkter, rekonstruera det verkliga betalningsflödet. Vad som skiljer modellerna baserade på indirekta metoder åt är dock var i analysen justeringar för rörelsekapitalförändringen görs, med undantag av modell A som har en annan indelning samt rörelsekapital istället för likvida medel som medelsbegrepp. I Tabell 37 nedan jämförs modellerna K, L, N samt P innehållande verklig data från Lerums kommun för att visa hur bra approximationer modell K, L samt N är av det reella betalningsflödet. Teoretiskt skall totalsumman, Förändring av likvida medel, vara identisk för samtliga modeller. För modell K är det endast denna totalsumma som överensstämmer med det verkliga flödet. Genom att i modell L fördela rörelsekapitalförändringen till respektive sektor erhålles en modell där likviditetsflödet per sektor stämmer med det verkligt likviditetsflödet som varje aktivitet gett upphov till. I modell N görs slutligen justeringar för rörelsekapitalförändringen för varje rad i analysen som gett upphov till den och därmed erhålls en sk cash flow-rapport baserad på en indirekt metod som teoretiskt överensstämmer med den direkta metodens verkliga likviditetsflöde.

Modell A presenteras separat i Tabell 36 av den anledningen att modellens indelning skiljer sig jämfört med övriga modeller. Eftersom modell A även har rörelsekapital som medelsbegrepp blir inte heller en jämförelse av modellernas totalsummor möjlig. Vi har dock valt att presentera modell A av den anledningen att vi önskar påvisa den skillnad som analyser med olika medelsbegrepp ger.

Tabell 36 Finansieringsanalysmodell A presenterad med verklig data från Lerum

TILLFÖRDA MEDEL	
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	(9.934)
Försälj. anläggningstillgångar	(0)
Minskn. långfr. fordringar	(0)
Ökning långfr. skulder	(0)
Extraord. rörelsekapital-påverkande intäkter	(0)
SUMMA TILLFÖRDA MEDEL	(9.934)
ANVÄNDA MEDEL	
Nettoinvesteringar	(-1.260)
Ökn. långfristiga fordr.	(0)
Minskn. långfr. skulder	(-585)
Extraord. rörelsekapital-påverkande kostnader	(-4)
SUMMA ANVÄNDA MEDEL	(-1.849)
FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITALET	(8.085)
(Sa tillförda minus använda medel)	

Slutsumman i modell A, Förändring av rörelsekapitalet, beräknas genom differensen av summa tillförda och summa använda medel. I Lerums kommun är denna summa 8.085 tkr och utgör ett mått på periodens likviditetsförändring. Slutsumman kan alternativt jämföras med

slutsummorna för modell K, L, N och P som beskriver likviditetsförändringen i termer av likvida medel. Jämförelsen utgör ett bra bevis på att slutsummorna för analyser med olika medelsbegrepp kan variera kraftigt. Den gemensamma faktorn för alla finansieringsanalyser är dock att slutsumman utgör något mått på likviditetsförändring.

Tabell 37 **Modell K, L, N samt P presenterade med verklig data från Lerum**

	INDIREKT			DIREKT	
	K	L	N		
DRIFT				DRIFT	
Intäkter				Inbetalningar	
Skatteintäkter	52.382	52.382	52.382	Skatteinbet.	52.339
Skatteutjbidr.	8.192	8.192	8.192	Skatteutjbidr.	8.192
Ränteintäkter	4	4	4	Ränteinbet.	0
Övriga intäkter	12.625	12.625	31.598	Övriga inbet.	35.498
S:a intäkter	73.203	73.203	92.176	S:a inbetalningar	96.029
Kostnader				Utbetalningar	
Skatteavgifter	-2.157	-2.157	-2.157	Skatteavgifter	-2.157
Räntekostnader	-697	-697	-697	Ränteutbet.	-696
Personalkostnader	-38.998	-38.998	-38.847	Utbet. till pers.	36.178
Övriga kostnader	-21.421	-21.421	-41.319	Övriga utbet.	-47.824
S:a kostnader	-63.273	-63.273	-83.021	S:a utbetalningar	-86.190
Justering för förändr. av rörelsekapital orsakat av driften					
Förändr. OT exkl. kassa	-----	+16.831	-----		
Förändr. KS	-----	-17.605	-----		
Summa Just	-----	-774	-----		
DRIFTSNETTO	9.930	9.156	9.155	DRIFTSNETTO	9.174
INVESTERINGS- VERKSAMHET				INVESTERINGS- VERKSAMHET	
Inköp, upparb. AT	-1.260	-1.260	-3.652	Inköp, upparb. AT	-3.652
Försäljning AT	0	0	0	Försäljning AT	0

**Justering för förändr.
av rörelsekapital
orsakat av investerings-
verksamheten**

Förändr. OT exkl. kassa	-----	0	-----
Förändr. KS	-----	-2.392	-----
Summa Just	-----	-2.392	-----

INVEST.NETTO	-1.260	-3.652	-3.652	INVEST.NETTO	-3.652
FINANSIERINGS- VERKSAMHET				FINANSIERINGS- VERKSAMHET	
Upplåning				Upplåning	
Lång upplåning	0	0	0	Lång upplåning	0
Amort. långa lån	-585	-585	-585	Amort. långa lån	-585
Utlåning				Utlåning	
Lång utlåning	0	0	0	Lång utlåning	0
Återbet. lång utlån.	0	0	0	Återbet. lång utlån.	0
Övrig finansiering				Övrig finansiering	
Övrig finansiering	0	0	0	Övrig finansiering	0

**Justering för förändr.
av rörelsekapital
orsakat av finans.
verksamheten**

Förändr. OT exkl. kassa	-----	0	-----
Förändr. KS	-----	0	-----
Summa Just	-----	0	-----

FINANSNETTO	-585	-585	-585	FINANSNETTO	-585
-------------	------	------	------	-------------	------

**Justering för förändr.
av rörelsekapital**

Förändr. OT exkl. kassa	+16.831	-----	-----
Förändr. KS	-19.997	-----	-----
Summa Just	-3.166	-----	-----

FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL	4.919	4.919	4.919	FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL	4.937
--	--------------	--------------	--------------	--	--------------

Sammanfattning

Sammanfattning av problem

Modell	Problem
A	<p>Klassificeringsproblem:</p> <ul style="list-style-type: none">- Varje rad i analysen skall innehållsmässigt specificeras med kontonummer.- Klassificering mellan drift, investering och finansiering görs ej varför klassificeringsproblem härav ej uppstår. <p>Tekniska redovisningsproblem:</p> <ul style="list-style-type: none">- Existerar inte eftersom befintliga datarutiner finns.
K	<p>Klassificeringsproblem:</p> <ul style="list-style-type: none">- Klassificering mellan drift, investering och finansiering för de poster som inte ingår i rörelsekapitalet, såsom utlåning (investering eller finansiering) samt räntor (drift eller finansiering) måste göras. <p>Tekniska redovisningsproblem:</p> <ul style="list-style-type: none">- Brutto redovisning av investerings- och finansieringstransaktioner, såsom särskiljning av upplåning och amortering istället för nettoupplåning krävs.- För analyser som upprättas före det att bokslut har gjorts (i vårt fall för januari månad) kan den totala investeringsvolymen inte utläsas via balanskonton. Summering får istället ske via projektkoder. Justeringar måste även göras för transaktioner som är redovisade både som investeringar och drift, såsom t ex personalkostnader.
L	<p>Klassificeringsproblem:</p> <ul style="list-style-type: none">- Samma som för K samt:- Manuell uppdelning av rörelsekapitalförändringen i

aktiviteterna drift, investering och finansiering, eftersom ekonomisystemet inte automatiskt klarar detta.

a. Tidskrävande att gå igenom återstående skulder i leverantörsreskontran samt fordringar i kundreskontran för 31/12 1993 och 31/1 1994 (alt. 31/12 1994).

b. Klassificering efter aktiviteter av övriga kortfristiga skulder och omsättningstillgångar som ingår i rörelsekapitalet.

Tekniska redovisningsproblem:

- Samma som för K.

N

Klassificeringsproblem:

- Samma som för K och L samt:

- Manuell uppdelning av rörelsekapitalförändringen per rad i analysen.

a. Tidskrävande att gå igenom återstående skulder i leverantörsreskontran samt fordringar i kundreskontran för 31/12 1993 och 31/1 1994 (alt. 31/12 1994).

b. Klassificering per rad av övriga kortfristiga skulder och omsättningstillgångar som ingår i rörelsekapitalet.

Tekniska redovisningsproblem:

- Samma som för K och L.

P

Klassificeringsproblem:

- Klassificering av inbetalningar och utbetalningar efter aktiviteterna drift, investering och finansiering.

Tekniska redovisningsproblem:

- Eftersom direkt koppling saknas mellan utbetalning och kostnad för transaktioner via LR samt inbetalning och intäkt för transaktioner via KR måste en manuell genom-

gång av samtliga in- och utbetalningar via LR och KR göras. En bra lösning måste utarbetas.

Sammanfattning av kostnader

Redovisningsorganen FASB och IASC rekommenderar att en cash flow-rapport baserad på en direkt metod bör användas. Trots detta är denna typ av rapport obefintlig i svensk redovisning. Att modellen inte används har dock sin grund i att varken FAR eller KF rekommenderar denna modell. De rekommenderar istället varianter av modell A (se avsnitten Rekommendation nr 10, sid 87 samt Svenska Kommunförbundets (KF) rekommendation, sid 92). En orsak till cash-flow rapporter baserade på den direkta metoden även i USA används i ringa omfattning är att den anses medföra höga kostnader att upprätta. För att undersöka huruvida argumentet stämmer samt sätta eventuella kostnader i relation till vad ordinära finansieringsanalyser baserade på en indirekt metod tar i anspråk, har vi upprättat olika modeller i Lerums kommun. Nedan följer en sammanfattning av våra resultat där vi skiljer på drifts- och investeringskostnader.

Modell

Kostnader

A

Driftskostnader:

- Modellen upprättas med hjälp av befintliga rutiner i redovisningssystemet. Att upprätta analysen är därför enkelt och tar lite tid i anspråk. Kunskaper om redovisningssystemet är dock en förutsättning och med dessa upprättas analysen på knappt en halvtimme. Kostnaderna för att upprätta analysen är därmed ringa. Oavsett om analysen upprättas för en månad eller för hela räkenskapsåret föreligger ingen kostnadsmässig skillnad.

Investeringskostnader:

- Ursprungliga investeringskostnader för system och systemutveckling som berör den befintliga finansieringsanalysen kan ej uppskattas.

K

Driftskostnader:

- Kostnaderna för att upprätta modell K är snarlika de för modell A, eftersom även modell K upprättas med hjälp av befintliga rutiner. Om inte bruttoredovisning sker för investerings- och finansieringsposter på separata konton krävs dock en manuell bearbetning av debet- och kredittransaktioner på berörda konton. Arbetet kan ta olika tid i anspråk beroende på antalet transaktioner på investerings- och finansieringskontona.

Finansieringsanalysen för januari månad upprättas på ca en timma. Skillnaden att upprätta analysen på årsbasis är av marginell betydelse så tillvida bruttoredovisning på separata konton sker.

Investeringskostnader:

Sektorindelningen kräver extra tid i anspråk första gången modellen upprättas, beroende på klassificeringsproblem.

L

Driftskostnader:

Den manuella insatsen som modell L tar i anspråk är betydligt större än för modell A och K. Tidsåtgången ökar p g a att en genomgång och specificering med hjälp av verifikationsnummer måste göras av periodens utgående och ingående balanser för leverantörsskulder och kundfordringar hänförliga till icke betalda fakturor. Sökning via verifikationsnummer med hjälp av dator samt klassificering för januari månad tar ca tolv timmar i anspråk för två personer, d v s sammanlagt tre arbetsdagar. Tidsåtgången är helt beroende av antalet verifikationer som måste undersökas. För perioden januari under söktes 8.000 transaktioner, 6.000 för december månad (IB) och 2.000 för januari (UB). Skulle analysen upprättas för

ett räkenskapsår ökar antalet verifikationer till 12.000 om december månad är bokslutsmånad, 6.000 IB- transaktioner och 6.000 UB-transaktioner. Erforderlig tidsinsats ökar till 36 timmar, d v s 4,5 arbetsdagar.

Investeringskostnader:

För modellen krävdes dessutom ett flertal timmars diskussioner med redovisningschefen för att finna tekniskt möjliga lösningar. Uppskattningsvis uppgick denna tid till två arbetsdagar. Tiden måste dock ses som en engångsinvestering som varierar med rådande kunskaper om rutiner och redovisningssystem och torde endast uppkomma första gången analysen upprättas.

N

Driftskostnader:

Kostnaderna för att upprätta finansieringsanalysmodell N är så gott som identiska med kostnaderna för modell L. N tar dock något mer tid i anspråk eftersom genomgången av kvarvarande leverantörsskulder och kundfordringar kräver ytterligare specificering. Skillnaden är dock marginell eftersom samtliga verifikationer, oberoende val av modell, ändå måste undersökas.

Investeringskostnader:

Investeringskostnaderna för modell N utgjordes av nedlagd tid för diskussioner med redovisningschefen. Tiden motsvarar de för modell L och uppgick till två arbetsdagar. Ytterligare investeringskostnader jämfört med modell L tillkom för den extra klassificering per rad i analysen som måste ske av rörelsekapitalet. Sammanlagt uppgick denna mertid till fyra timmar.

P

Driftskostnad:

För att upprätta modell P i Lerums kommun krävs det att samtliga betalningar som gjorts via LR och inbetalningar som gjorts via KR undersöks. Arbetet är tidskrävande och därmed även kostsamt för organisationen. Under ett helt år sker ca 100.000 betalningar via LR och 15.000 via KR. Om transaktioner under 1.000 kronor utelämnas kvarstår ca 70 %. Den totala tidsåtgången för att klassificera dessa transaktioner som antingen drifts-, investerings- eller finansieringstransaktioner överstiger 250 timmar för två personer.

Investeringskostnader:

Det tillkommer även ca 10 timmar för diskussion om lämpliga lösningar etc, vilka dock kan ses som en engångsinvestering.

P (system)

Driftskostnader:

Om en systemlösning för att upprätta modell P arbetas fram av WM-data är det driftskostnaderna som först och främst påverkas. De fem hundra timmar som analysen manuellt tar att upprätta skulle helt elimineras genom att analysen upprättas med befintliga rutiner.

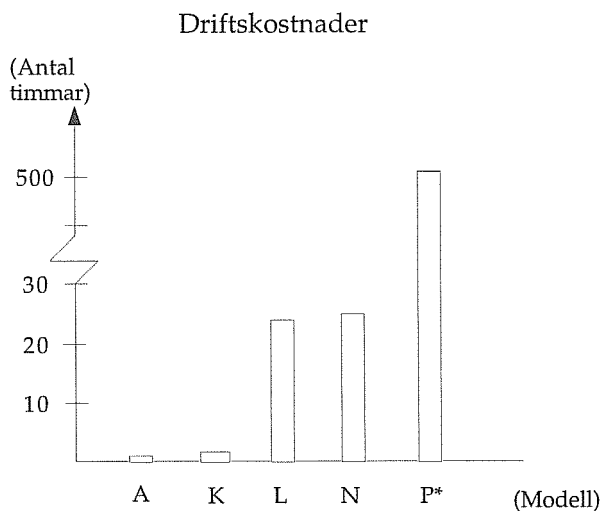
Investeringskostnader:

Investeringskostnaden för att automatiskt upprätta modell P skiljer sig mellan de båda systemlösningalternativen. Det första alternativet är kostsamt för användaren eftersom en unik lösning för varje organisation måste skapas. Eftersom dataleverantören inte kan sälja vidare lösningen får användaren stå för hela investeringskostnaden.

För lösningsalternativ 2 gäller detsamma så tillvida användaren är den enda som efterfrågar funktionen. Standardfunktionen måste utvecklas av dataleverantören och användaren får stå för kostnaden. Om en efterfrågan på funktionen dock skulle finnas, t ex p g a att de svenska redovisningsorganen skulle rekommendera den aktuella analysen, skulle utvecklingskostnaderna för dataleverantören kunna fördelas ut och därmed investeringskostnaden för varje användare minska.

Drifts- och investeringskostnaderna för de olika modellerna sammanfattas i Figur 11 och Figur 12.

Figur 11 Beräknade driftskostnader för de olika finansieringsanalyserna

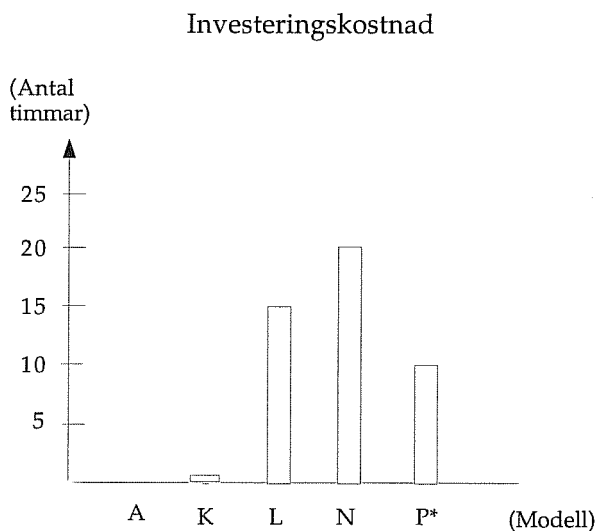

*) 17

¹⁷ För systemlösning av modell P upphör denna tid/kostnad och modellen kan jämföras med A som upprättas med befintliga rutiner.

Figur 12

Beräknade investeringskostnader för de olika analyserna

*) 18

¹⁸ *) Investeringskostnaderna för en systemlösning av modell P är dels beroende av en standardlösning och dels hur stor efterfrågan på funktionen är. Med hjälp av en standardlösning och en efterfrågeökning kan investeringskostnaderna hållas nere. Exakt hur stora dessa är, är svårt att uppskatta.

Slutsatser och fortsatt forskning

Slutsatser

Om den begreppsapparat som vi har skapat i avsnittet Finansieringsanalysens teoretiska variationer används som utgångspunkt för finansieringsanalysen skulle den idag användas, ej enhetliga, retorik på området kunna harmoniseras. De vanligt förekommande begreppen indirekt och direkt metod samt cash flow-rapport har t ex med hjälp av vår begreppsapparat tillgivits en klar definition, vilket idag saknas. Vår begreppsapparat kan även ligga till grund för att förståelsen av finansieringsanalysen, vilken idag anses vara en relativt komplicerad redovisningsrapport, kan öka. Utvecklingen av begreppsapparaten har dessutom givit oss en teoretisk grund som både är en förutsättning för de båda empiriska avsnitten samt för vår fortsatta forskning inom ämnet.

I det första empiriska avsnittet visade vi att avsaknad av retorisk enhetlighet bl a existerar mellan olika redovisningsorgan. Oenhetligheten har lett till att rekommendationer som reglerar finansieringsanalysen i vissa fall är svårtolkade. En analys av de olika rekommendationerna med hjälp av vår begreppsapparat tydliggör deras innebörder.

Vi har konstaterat att tre av de undersökta redovisningsorganen rekommenderar en cash flow-rapport baserad på en direkt metod i enlighet med våra definitioner. Denna rapport rekommenderas varmt av FASB, IASC och AASB bland annat p g a dess tydlighet och lättbegriplighet. Det bör dock påpekas att samtliga tre redovisningsorgan även accepterar ordinära finansieringsanalyser baserade på indirekta metoder, vilket i praktiken har lett till att majoriteten inte upprättar cash flow-rapporter. Våra svenska redovisningsorgan FAR och KF rekommenderar endast finansieringsanalyser baserade på indirekta metoder.

Genom den empiriska undersökningen i Lerums kommun har följande slutsatser kunnat dras:

I Lerums kommun, där ett modernt standardiserat redovisningssystem används, är det möjligt att införa cash flow-rapporter och ordinära

finansieringsanalyser med hjälp av både indirekta och direkta metoder. För en del av analyserna krävdes dock manuella insatser som både medförde problem och var tidsödande.

Syftet med vår uppgift var dock delvis att undersöka huruvida dagens redovisningssystem är lämpade för att ta fram olika typer av analyser. Vi kan konstatera att samtliga analyser gick att ta fram med hjälp av Lerums redovisningssystem om än dock med skiftande resursåtgång och mängd problem.

Med hjälp av verklig data från Lerums kommun har vi också kunnat prova vår begreppsapparat och den teoretiska möjligheten att skapa en cash flow-rapport med hjälp av en indirekt metod. Genom att fördela ut justeringar för rörelsekapitalet exklusive likvida medel till respektive rad som givit upphov till förändringen kan en analys skapas som mer eller mindre redovisar verkligt likviditetsflöde. De data vi presenterar från Lerum visar tydligt de olika analysernas förmåga att representera det verkliga likviditetsflödet.

Vi har även kunnat konstatera att de problem som de olika finansieringsanalysmodellerna medför inte är olösliga. S k klassificeringsproblem löses med hjälp av kunskaper om kontoplanen och bokföringsrutiner och de s k tekniska redovisningsproblemen löses efter det att tillräcklig systemkunskap och kunskap om rapportgeneratorn inhämtas. Med dagens redovisningssystem finns det ofta flera lösningar på ett problem. Genom att tänka om och se problemet annorlunda erhålles oftast en bra lösning. De problem som de olika systemlösningarna medför har vi dock valt att inte beröra. Dessa överlämnar vi till personer med relevant bakgrund att lösa.

Cash flow-rapporter baserade på direkta metoder sägs vara kostsamma att införa. Vår empiriska undersökning visar att driftskostnaderna för att manuellt upprätta en cash flow-rapport baserad på en direkt metod klart överstiger kostnaderna för analyser baserade på indirekta metoder. Kostnaderna för den direkta metoden i Lerums kommun måste dock ses som maximala, eftersom analysen till fullo upprättades med manuella rutiner. Möjligheten att ta genvägar med hjälp av dataru-

tioner finns i en del system. Inte att förglömma är dock den kostnad som en gång lagts ned i systemet för att göra dagens rutiner möjliga. Att beräkna dessa är svårt men de måste trots allt poängteras.

Vi har också visat att kostnaderna för att upprätta en cash flow-rapport baserad på en indirekt metod håller sig inom rimliga gränser. Så länge som en systemlösning för 'modell P' inte finns, är 'modell N' ett både informativt och relativt billigt alternativt. Enligt WM-data kommer dock en systemlösning att utvecklas när efterfrågan av funktionen kan skönjas. Driftskostnaderna skulle då hamna på en nivå motsvarande de som kommunen har idag, d v s så gott som obefintliga. Den dag Föreningen Auktoriserade Revisorer och/eller Svenska Kommunförbundet rekommenderar cash flow-rapporter baserade på direkta metoder torde en efterfrågan snabbt tillfredsställas.

Fortsatt forskning

Våra hittills gjorda studier om finansieringsanalyser har givit oss en god grund för fortsatt forskning inom ämnet. Efter att i denna uppsats enligt oss ha förbättrat teorin inom ämnet skulle ett naturligt steg vara att undersöka finansieringsanalysen och/eller cash flow-information ur ett användarperspektiv.

Som ett exempel skulle cash flow-information kunna presenteras för kommunpolitiker i syfte att studera hur beslutsprocessen eventuellt påverkas. Cash flow-information presenterad i enlighet med t ex FASB:s rekommenderade cash flow-rapport är lättbegriplig och skulle därför troligtvis uppskattas av politiker som inte primärt har ekonomisk bakgrund. Den resultatinformation som idag presenteras och ligger till grund för beslut anses enligt många vara svårbegriplig och subjektiv och därmed inte självklart lämpad att fatta beslut på. Genom att även ta hänsyn till politikerns önskemål och synpunkter om beslutsinformation skulle eventuellt nya typer av rapporter kunna arbetas fram som primärt fokuserar på likviditet istället för resultatdata.

Ett annat alternativ till fortsatt forskning skulle kunna vara att studera hur cash flow-information i praktiken kan användas som styrinstrument. Vilka styreffekter skulle t ex erhållas om likviditetsinformation på en lågt aggregerad nivå i organisationen användes som komplement eller ersättare till dagens resultatstyrning?

Källor

- Accounting Standards Board (ASB) (1991): *Financial Reporting Standard 1, FRS 1: Cash Flow Statements*.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) (1963): *The Statement of Source and Application of Funds, APB Opinion no 3*. Commerce Clearing House Inc.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) (1971): *Reporting Changes in Financial Position, APB Opinion no 19*. Commerce Clearing House Inc.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) (1990): *Accounting Trends and Techniques*. Edited by Jack Shohet and Richard Rikert.
- Anton, H. (1962): *Accounting for the Flow of Funds*. Houghton Mifflin.
- Apellániz, P. (1994): *Predictive Ability Of Accrual Versus Cash Flow: Empirical Evidence From Spain With Panel Data*. Working paper presenterat på E.A.A:s 17:e konferens: Venedig, Italien, 6-8 april 1994.
- Arnold, A.J., Clubb, C. D. B., Manson, S. och Wearing, R. T. (1991): *The Relationships between Earnings, Funds Flows and Cash Flows: Evidence for the UK*. Accounting and Business Research. Winter, sid. 13-19.
- Australian Accounting Standards Board (AASB) (1992): *Statement of Cash Flows*. AASB 26.
- Bhimani, A. (1994): *Modern cost management: Beyond functionalism*. Working paper presenterat på E.A.A:s 17:e konferens, Venedig, Italien, 6-8 april 1994.
- Bokföringslagen, SFS 1976:125.
- Boland Jr, R. J. och Pondy, L. R. (1983): *Accounting in organizations: A union of natural and rational perspectives*. Accounting, Organization and Society, sid. 223-234.

- Boland Jr, R. J. (1989): *Beyond the objectivist and the subjectivist: Learning to read accounting as a text*. Accounting, Organization and Society, sid. 591-604.
- Boussard, D. och Colasse, B. (1992): *Funds-flow statements and cash-flow accounting in France: Evolution and significance*. European Accounting Review, sid. 229-254.
- Bowen, R., Burgstahler, D. och Daley, L. (1987): *The Incremental Information Content of Accrual Versus Cash Flow*. The Accounting Review, October, sid. 723-747.
- Burell, G. och Morgan, G. (1979): *Sociological paradigms and organizational analysis*. London: Heinemann.
- Charitou, A. och Ketz, J. E. (1990): *Valuation of Earnings, Cash Flows and Their Components: An Empirical Investigation*. Journal of Accounting, Auditing and Finance, Fall, sid. 475-497.
- Charitou, A. och Ketz, J. E. (1991): *An Empirical Examination of Cash Flow Measures*. Abacus, March, sid. 51-64.
- Chua, W. F. (1986): *Radical Developments in Accounting Thought*. The Accounting Review, sid. 601-632.
- Climo, T. A. (1976): *Cash Flow Statements for Investors*. Journal of Business, Finance and Accounting, October, sid. 3-16.
- Covaleski, M. A. och Dirsmith, M. W. (1988): *The use of budgetary symbols in the political arena: A historically informed field study*. Accounting, Organization and Society, sid. 1-24.
- Crichton, J. (1990): *Cash Flow Statements- What are the choices?* Accountancy, October, sid. 30.
- Danzinger, J. N. (1978): *Making Budgets: Public resource allocation*. London: Sage Publications Inc.
- Drtina, R. E. och Largay III, J. A. (1985): *Pitfalls in Calculating Cash Flow from Operations*: The Accounting Review, April, sid. 314-326.
- Elling, J. O. (1984): *Tradition og forvirring præger balancens indeling og dermed også finansieringsanalysen*. Revision og regnskapsvæsen, sid. 17-29.

- Elmgren-Warberg, J. (1980): *Ny finansieringsanalys i årsredovisningen*. Balans, Nr. 5, sid. 8-11.
- Elmgren-Warberg, J. och Ingblad, S-E. (1980): *Finansieringsanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Epstein, M.J. och Pava, M.L. (1992): *The Statement of Cash Flows: The Investor's Viewpoint*. Working paper presenterad på A.A.A:s årliga kongress, Washington D.C., USA, 9-12 Augusti.
- Financial Accounting Standards Board (FASB) (1987): *Statement of Financial Accounting Standards No. 95 (FAS 95): Statement of Cash Flows*.
- Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) (1994): *Finansieringsanalyser, Rekommendation Nr. 10*. Auktoriserade Revisorers Serviceaktiebolag, Stockholm.
- Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) (1992): *Normer och regler för redovisning i offentlig verksamhet*. Auktoriserade Revisorers Serviceaktiebolag, Stockholm.
- Gentry, J. A., Newbold, P. och Whitford, D. T. (1984): *Bankruptcy, Working Capital and Funds Flow Components*. Managerial Finance, Vol 10, no 3-4, sid. 26-39.
- Gentry, J. A., Newbold, P. och Whitford, D. T. (1985a): *Predicting Bankruptcy: If Cash Flow's Not the Bottom Line, What Is?* Financial Analysts Journal, September-October, sid. 47-56.
- Gentry, J. A., Newbold, P. och Whitford, D. T. (1985b): *Classifying Bankrupt Firms With Funds Flow Components*. Journal of Accounting Research, Spring, sid. 146-160.
- Gentry, J. A., Newbold, P. och Whitford, D. T. (1987): *Funds Flow Components, Financial Ratios, and Bankruptcy*. Journal of Business, Finance and Accounting, Winter, sid. 595-606.
- Gioia, D. A. och Pitre, E. (1990): *Multiparadigm Perspectives on Theory Building*. Academy of Management Review, Vol 15, No 4, sid. 584-602.
- Gombola, M. J. och Ketz, J. E. (1983): *A Caveat on Measuring Cash Flow and Solvency*. Financial Analysts Journal, September, sid. 63-71.

- Habermas, J. (1984): *Den rationella övertygelsen: En analogi om legitimitet, kris och politik*. Stockholm: Stockholm Akademilitteratur.
- Hegstad, S. (1982): *Finansieringsanalysen - måste bli bättre*. Balans nr. 3, sid. 10-12.
- Heller, A. och Jacoby, S. (1994): *Funds Flow reporting in Germany, A Conceptual and Empirical State of The Art*. Working paper presenterat på E.A.A:s 17:e konferens, Venedig, Italien, 6-8 april 1994.
- Holme, I. M. och Solvang, B.K. (1991): *Forskningsmetodik - om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Hopper, T., Storey, J. och Willmott, H. (1987): *Accounting for accounting: Towards the development of a dialectical view*. Accounting, Organization and Society, sid. 437-456.
- Hopwood, A. G. (1983): *On trying to study accounting in the context in which it operates*. Accounting, Organization and Society, sid. 287-305.
- International Accounting Standards Board (IASC) (1993): *International Accounting Standard 7 (IAS 7): Cash Flow Statements*.
- Jönsson, S. (1990): *Vart är företagsekonomisk forskning på väg? - en kommentar*. FE-rapport nr 1990-302.
- Kam, V. (1990): *Accounting Theory*. Singapore: John Wiley & Sons.
- Kommunallagen, SFS 1991:900.
- Largay, J. A. och Stickney, C. P. (1980): *Cash Flows, Ratio Analysis and the W. T. Grant Bankruptcy*. Financial Analysts Journal, July-August, sid. 51-54.
- Larsson, C. G. (1988): *Cash Management för Företag*. Lund: Studentlitteratur,
- Lee, T. A. (1972): *A case for cash flow reporting*. Journal of Business Finance, Vol. 4, No. 2, sid. 27-36.
- Lee, T. A. (1974): *Enterprise Income: Survival or Decline and Fall?* Accounting and Business Research, Summer, sid. 178-192.
- Lee, T. A. (1978): *"The Cash Flow Accounting Alternative for Corporate Financial Reporting"*, In C. van Dam (ed.), Trends in Managerial and Financial Accounting, Vol 1, Martinus Nijhoff, sid. 63-84.

- Lee, T. A. (1979) "*The Simplicity and Complexity of Accounting*", in Sterling & Thomas (eds.), *Accounting for a Simplified Firm Owning Depreciable Assets*, Scholars Book Co., s. 35-55.
- Lee, T.A. (1983): *Funds Statements and Cash Flow Analysis*. The Investment Analyst, July, sid. 13-21.
- Lee, T. A. (1986): *Cash Flow Accounting*. Norfolk: Van Nostrand Reinhold (UK) Co. Ltd,
- Lee, T. A. och Tweedie, D.P. (1975): *Accounting Information: An Investigation of Private Shareholder Understanding*. Accounting and Business Research, Winter, sid. 3-13.
- Lerums kommuns årsredovisning, 1991, 1992, och 1993.
- Livnat, J. och Zarowin, P. (1990): *The Incremental Information Content of Cash-Flow Components*. Journal of Accounting and Economics, 13, sid. 25-46.
- Lorek, K. S., Schafer, T. F. och Willinger, G. L. (1993): *Time-Series Properties and Predictive Ability of Funds Flow Variables*. The Accounting Review, January, sid. 151-163.
- March, J. G. (1987): *Ambiguity and accounting: The elusive link between information and decision making*. Accounting, Organization and Society, sid 153-168.
- Markus, M. L. och Pfeffer, J. (1983): *Power and the design and implementation of accounting and control systems*. Accounting, Organization and Society, sid. 205-218.
- McMonnies, P. N. (1988): *Making Corporate Reports Valuable*. Kogan Page, sid. 68-80.
- Miller, P. och O'Leary, T. (1990): *Making accountancy practical*. Accounting, Organization and Society, sid 479-498.
- Monsen, N. och Olson, O. (1992): *When tradition fails - the case of cash flow statements*. Opublicerat working paper, Förvaltningshögskolan vid Göteborgs Universitet och Norges Handelshøyskole i Bergen.
- Morgan, G. (1988): *Accounting as reality construction: Towards a new epistemology for accounting practice*. Accounting, Organization and Society, sid. 477-485.

- Nahapiet, J. (1988): *The rhetoric and reality of an accounting change: A study of resource allocation*. Accounting, Organization and Society, sid. 333-358.
- Nurnberg, H. (1989): *Interest and Long-Term Bonds in the Cash Flow Statement Under SFAS 95*. The CPA Journal, January, sid. 50-54.
- Official Journal of the July Communities No L. 222/11. (1978): *Fourth Council Directive of 25 June 1978 based on the Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies (78/660/EEC)*.
- Official Journal of the European Communities No L. 193/1. (1983): *Seventh Council Directive of 13 June 1983 based on the Article (3) (g) of the Treaty on consolidated accounts (83/349/EEC)*.
- Olusegun-Wallace, R.S. & Collier, P. (1991): *The "Cash" in Cash Flow Statements: a Multi Country Comparison*. Accounting Horizons, December, sid. 44-52.
- Percy, M. och Stokes, D. J. (1992): *Further Evidence On Empirical Relationships Between Earnings and Cash Flows*. Accounting and Finance, May, sid. 27-49.
- Preston, A. M., Cooper, D. J. och Coombs, R. W. (1992): *Fabricating budgets: A study of the production of management budgeting in the national health service*. Accounting, Organization and Society, sid. 561-593.
- Puxty, A. G. (1993): *The social and Organizational Context of Management Accounting*. Academic Press LTD, London.
- Rayburn, J. (1986): *The Association Of Operating Cash Flow and Accruals with Security Returns*. Journal of Accounting Research, Supplement, sid. 165-204.
- Rosen, L.S. och DeCoster D.T. (1969): *Funds Statements: A Historical Perspective*. Accounting Review, January, sid. 124-136.
- Ross, H. (1969): *"Present Discontents"*, in Sir Isaac Pitman, *Financial Statements: A Crusade for Current Values*, sid. 5-11.
- Sandin, A. (1993): *Externredovisning*. Lund: Studentlitteratur.
- Sellstedt, B. (1992): *Samhällsteorier: Vad har Giddens, Habermas m fl att säga ekonomer*. Lund: Studentlitteratur.

- Serfling, K. (1980): *Die Kapitalflussrechnung*. Berlin: Neue Wirtschafts-Briefe.
- Silverman, D. (1970): *The theory of organizations: A Sociological framework*. London: Heineman.
- Spacek, L. (1958): *Can We Define Generally Accepted Accounting Principles?* *Journal of Accountancy*, December, sid. 40-47.
- Staubus, G. J. (1966): *Alternative Asset Flow Concepts*. *The Accounting Review*, July, sid. 397-412.
- Swanson, E. (1986): *Designing a Cash Flow Statement*. *The CPA Journal*, January, sid. 38-45.
- Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet (1990): *Redovisning för kommuner och landsting*.
- Tinker, A. M. (1980): *Towards a political economy of accounting; An empirical illustration of the cambridge controversies*. *Accounting, Organization and Society*, sid. 147-160.
- Tinker, A. M., Merino, B. D. och Neimark, M. D. (1982): *The normative origins of positive theories: Ideology and accounting thought*. *Accounting, Organization and Society*, sid. 167-200.
- Wilson, G. P. (1987): *The Incremental Information Content of the Accruals and Funds Components of Earnings After Controlling for Earnings* *Accounting Review*, April, sid. 293-322.

Modell A

A. TILLFÖRDA MEDEL

Nettoresultat	x
Justeringar för:	
Avskrivningar	x
Övriga icke likviditetspåverkande poster	x
Fsg. anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Nyemission	x
Ökning långfristig upplåning	x
Summa Tillförda medel	x

B. ANVÄNDA MEDEL

Inköp maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Amorteringar	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x
Summa Använda medel	x

C. FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL

(= summa Tillförda medel minus summa Använda medel) x

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (nettoresultat)
Medelsbegrepp:	Rörelsekapital
Indelning:	Traditionellt indelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell B

A. DRIFT	
Nettoresultat	x
Justeringar för:	
Avskrivningar	x
Övriga icke likviditetspåverkande poster	x
Driftens Rörelsekapitalpåverkan	x
B. INVESTERINGSVERKSAMHET	
Inköp & fsg. maskiner och inventarier	x
Inköp & fsg. av aktier och andelar	x
Inköp & fsg. av övriga AT	x
Investeringsverksamhetens rörelsekapitalpåverkan	x
C. FINANSIERINGSVERKSAMHET	
Långfristig upplåning netto	x
Långfristig utlåning netto	x
Nyemission	x
Koncernbidrag	x
Utdelning netto	x
Finansieringsverksamhetens rörelsekapitalpåverkan	x
D. FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL	x

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (nettoresultat)
Medelsbegrepp:	Rörelsekapital
Indelning:	Sektorindelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell C**A. TILLFÖRDA MEDEL**

Nettoresultat	x
Justeringar för:	
Avskrivningar	x
Övriga icke likviditetspåverkande poster	x
Förändring av Rörelsekapital	
Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x
Summa Rörelsekapitalförändring	x
Driftens påverkan på likvida medel	x
Fsg. anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Nyemission	x
Ökning långfristig upplåning	x
Summa Tillförda medel	x

B. ANVÄNDA MEDEL

Inköp maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Amorteringar	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x
Summa Använda medel	x

C. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

(= summa Tillförda medel minus summa Använda medel) **x**

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (nettoresultat)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Traditionellt indelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell D**A. DRIFT**

Nettoresultat	x
---------------	---

Justeringar för:	
------------------	--

Avskrivningar	x
---------------	---

Övriga icke likviditetspåverkande poster	x
--	---

Förändring av Rörelsekapital

Förändring av OT exkl likvida medel	x
-------------------------------------	---

Förändring av KS	x
------------------	---

Summa Rörelsekapitalförändring	x
--------------------------------	---

Driftens påverkan på likvida medel	x
------------------------------------	---

B. INVESTERINGSVERKSAMHET

Inköp & fsg. maskiner och inventarier	x
---------------------------------------	---

Inköp & fsg. av aktier och andelar	x
------------------------------------	---

Inköp & fsg. av övriga AT	x
---------------------------	---

Investeringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x
---	---

C. FINANSIERINGSVERKSAMHET

Långfristig upplåning netto	x
-----------------------------	---

Långfristig utlåning netto	x
----------------------------	---

Nyemission	x
------------	---

Koncernbidrag	x
---------------	---

Utdelning netto	x
-----------------	---

Finansieringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x
--	---

D. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL	x
---------------------------------------	----------

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (nettoresultat)
--------------	---------------------------------------

Medelsbegrepp:	Likvida medel
----------------	---------------

Indelning:	Sektorindelad
------------	---------------

Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
--	----

Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
--	------------------

Redovisning i netto el bruttotermer:	Netto
--------------------------------------	-------

Metod:	Indirekt
--------	----------

Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys
-------------	-----------------------------

Modell E

A. DRIFT

Nettoresultat	x
Justeringar för:	
Avskrivningar	x
Övriga icke likviditetspåverkande poster	x
Förändring av Rörelsekapital	
Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x
Summa Rörelsekapitalförändring orsakat av driften	x
Driftens påverkan på likvida medel	x

B. INVESTERINGSVERKSAMHET

Inköp & fsg. maskiner och inventarier	x
Inköp & fsg. av aktier och andelar	x
Inköp & fsg. av övriga AT	x
Förändring av Rörelsekapital	
Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x
Summa Rörelsekapitalförändring orsakat av investeringar	x
Investeringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

C. FINANSIERINGSVERKSAMHET

Långfristig upplåning netto	x
Långfristig utlåning netto	x
Nyemission	x
Koncernbidrag	x
Utdelning netto	x
Förändring av Rörelsekapital	
Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x
Summa Rörelsekapitalförändring orsakat av finansiering	x
Finansieringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

D. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

x

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (nettoresultat)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Sektorindelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, per sektor
Redovisning i netto el bruttotermer:	Netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell F

A. TILLFÖRDA MEDEL

Nettoresultat	x
Justeringar för:	
Avskrivningar	x
Övriga icke likviditetspåverkande poster	x
Driftens påverkan på likvida medel	x
Fsg. anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Nyemission	x
Ökning långfristig upplåning	x
Summa Tillförda medel	x

B. ANVÄNDA MEDEL

Inköp maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Amorteringar	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x
Summa Använda medel	x

C. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

(= summa Tillförda medel minus summa Använda medel)	x
---	---

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (nettoresultat)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Traditionellt indelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, per rad
Redovisning i netto el bruttotermier:	Netto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell G**A. DRIFT**

Nettoresultat	x
Justeringar för:	
Avskrivningar	x
Övriga icke likviditetspåverkande poster	x
Driftens påverkan på likvida medel	x

B. INVESTERINGSVERKSAMHET

Inköp & fsg. maskiner och inventarier	x
Inköp & fsg. av aktier och andelar	x
Inköp & fsg. av övriga AT	x
Investeringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

C. FINANSIERINGSVERKSAMHET

Långfristig upplåning netto	x
Långfristig utlåning netto	x
Nyemission	x
Koncernbidrag	x
Utdelning netto	x
Finansieringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

D. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

x

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (nettoresultat)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Sektorindelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, per rad
Redovisning i netto el bruttotermer:	Netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell H

A. TILLFÖRDA MEDEL

Försäljningsintäkter	x
Sålda varors kostnad	x
Ränteintäkter	x
Räntekostnader	x
Skattekostnader	x
Övriga intäkter	x
Övriga kostnader	x
Driftens Rörelsekapitalpåverkan	x
Fsg. anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Nyemission	x
Ökning långfristig upplåning	x
Summa Tillförda medel	x

B. ANVÄNDA MEDEL

Inköp maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Amorteringar	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x

Summa Använda medel

x

C. FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL

(= summa Tillförda medel minus summa Använda medel)

x

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (omsättning)
Medelsbegrepp:	Rörelsekapital
Indelning:	Traditionellt indelad
Justeringar för icke likviditetspå- verkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelse- kapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Brutto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell I**A. DRIFT**

Intäkter	
Försäljningsintäkter	x
Ränteintäkter	x
Övriga intäkter	x
Summa intäkter	x
Kostnader	
Sålda varors kostnad	x
Räntekostnader	x
Skattekostnader	x
Övriga kostnader	x
Summa kostnader	x
Driftens rörelsekapitalpåverkan	x

B. INVESTERINGSVERKSAMHET

Inköp maskiner & inventarier	x
Fsg. maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Fsg. aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Fsg. övriga AT	x
Investeringsverksamhetens rörelsekapitalpåverkan	x

C. FINANSIERINGSVERKSAMHET

Upplåning	
Långfristig upplåning	x
Amortering långfristiga lån	x
Netto upplåning	x
Utlåning	
Långfristig utlåning	x
Återbetalning långfr. utlåning	x
Netto utlåning	x
Övrig finansiering	
Nyemission	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x
Netto övrig finansiering	x
Finansieringsverksamhetens rörelsekapitalpåverkan	x

D. FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL x

BILAGA I

Sammanfattning:	
Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (omsättning)
Medelsbegrepp:	Rörelsekapital
Indelning:	Sektorindelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermer:	Brutto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell J

A. TILLFÖRDA MEDEL	
Försäljningsintäkter	x
Sålda varors kostnad	x
Ränteintäkter	x
Räntekostnader	x
Skattekostnader	x
Övriga intäkter	x
Övriga kostnader	x
Förändring av Rörelsekapital	
Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x
Summa Rörelsekapitalförändring	x
Driftens påverkan på likvida medel	x
Fsg. anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Nyemission	x
Ökning långfristig upplåning	x
Summa Tillförda medel	x
B. ANVÄNDA MEDEL	
Inköp maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Amorteringar	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x
Summa Använda medel	x
C. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL	
(= summa Tillförda medel minus summa Använda medel)	x

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (omsättning)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Traditionellt indelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttotermier:	Brutto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell K

A. DRIFT

Intäkter	
Försäljningsintäkter	x
Ränteintäkter	x
Övriga intäkter	x
Summa intäkter	x
Kostnader	
Sålda varors kostnad	x
Räntekostnader	x
Skattekostnader	x
Övriga kostnader	x
Summa kostnader	x
Förändring av Rörelsekapital	
Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x
Summa Rörelsekapitalförändring	x
Driftens påverkan på likvida medel	x

B. INVESTERINGSVERKSAMHET

Inköp maskiner & inventarier	x
Fsg. maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Fsg. aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Fsg. övriga AT	x
Investeringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

C. FINANSIERINGSVERKSAMHET

Upplåning	
Långfristig upplåning	x
Amortering långfristiga lån	x
Netto upplåning	x
Utlåning	
Långfristig utlåning	x
Återbetalning långfr. utlåning	x
Netto utlåning	x
Övrig finansiering	
Nyemission	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x
Netto övrig finansiering	x
Finansieringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

D. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

Sammanfattning:	
Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (omsättning)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Sektorindelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, i totalsumma
Redovisning i netto el bruttotermer:	Brutto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell L

A. DRIFT

Intäkter

Försäljningsintäkter	x
Ränteintäkter	x
Övriga intäkter	x

Summa intäkter x

Kostnader

Sålda varors kostnad	x
Räntekostnader	x
Skattekostnader	x
Övriga kostnader	x

Summa kostnader x

Förändring av Rörelsekapital

Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x

Summa Rörelsekapitalförändring orsakad av driften x

Driftens påverkan på likvida medel x

B. INVESTERINGSVERKSAMHET

Inköp maskiner & inventarier	x
Fsg. maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Fsg. aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Fsg. övriga AT	x

Förändring av Rörelsekapital

Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x

Summa Rörelsekapitalförändring orsakad av investeringar x

Investeringsverksamhetens påverkan på likvida medel x

C. FINANSIERINGSVERKSAMHET

Upplåning

Långfristig upplåning	x
Amortering långfristiga lån	x

Netto upplåning x

Utlåning

Långfristig utlåning	x
Återbetalning långfr. utlåning	x

Netto utlåning x

Övrig finansiering

Nyemission	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x

Netto övrig finansiering x

(forts)

Förändring av Rörelsekapital

Förändring av OT exkl likvida medel	x
Förändring av KS	x
Summa Rörelsekapitalförändring orsakad av finansiering	x
Finansieringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

D. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

x

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (omsättning)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Sektorindelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, per sektor
Redovisning i netto el bruttotermer:	Brutto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell M

A. TILLFÖRDA MEDEL

Inbetalningar från kunder	x
Utbetalningar till leverantörer	x
Ränteinbetalningar	x
Ränteutbetalningar	x
Skatteutbetalningar	x
Övriga inbetalningar	x
Övriga utbetalningar	x

Driftens påverkan på likvida medel	x
Fsg. anläggningstillgångar	x
Minskning av långfristiga fordringar	x
Nyemission	x
Ökning långfristig upplåning	x
Summa Tillförda medel	x

B. ANVÄNDA MEDEL

Inköp maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Ökning av långfristiga fordringar	x
Amorteringar	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x

Summa Använda medel	x
----------------------------	----------

C. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

(= summa Tillförda medel minus summa Använda medel)	x
---	---

Sammanfattning:

Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (omsättning)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Traditionellt indelad
Justeringar för icke likviditetspåverkan kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, per rad
Redovisning i netto el bruttoterm:	Brutto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell N

A. DRIFT

Inbetalningar	
Inbetalningar från kunder	x
Räntebetalningar	x
Övriga inbetalningar	x
Summa inbetalningar	x
Utbetalningar	
Utbetalningar till leverantörer	x
Ränteutbetalningar	x
Skatteutbetalningar	x
Övriga utbetalningar	x
Summa utbetalningar	x
Driftens påverkan på likvida medel	x

B. INVESTERINGSVERKSAMHET

Inköp maskiner & inventarier	x
Fsg. maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Fsg. aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Fsg. övriga AT	x
Investeringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

C. FINANSIERINGSVERKSAMHET

Upplåning	
Långfristig upplåning	x
Amortering långfristiga lån	x
Netto upplåning	x
Utlåning	
Långfristig utlåning	x
Återbetalning långfr. utlåning	x
Netto utlåning	x
Övrig finansiering	
Nyemission	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x
Netto övrig finansiering	x
Finansieringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

D. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL x

BILAGA N

Sammanfattning:	
Utgångsdata:	Kostnader & intäkter, (omsättning)
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Sektorindelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Ja
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Ja, per rad
Redovisning i netto el bruttotermer:	Netto/netto
Metod:	Indirekt
Rapporttyp:	Cash flow-rapport

Modell O

A. TILLFÖRDA MEDEL

Inbetalningar från kunder	X
Utbetalningar till leverantörer	X
Ränteinbetalningar	X
Ränteutbetalningar	X
Skatteutbetalningar	X
Övriga inbetalningar	X
Övriga utbetalningar	X
Driftens påverkan på likvida medel	X
Fsg. anläggningstillgångar	X
Minskning av långfristiga fordringar	X
Nyemission	X
Ökning långfristig upplåning	X
Summa Tillförda medel	X

B. ANVÄNDA MEDEL

Inköp maskiner & inventarier	X
Inköp aktier & andelar	X
Inköp övriga AT	X
Ökning av långfristiga fordringar	X
Amorteringar	X
Koncernbidrag	X
Utdelning	X
Summa Använda medel	X

C. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

(= summa Tillförda medel minus summa Använda medel) X

Sammanfattning:

Utgångsdata:	In- och utbetalningar
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Traditionellt indelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Brutto/netto
Metod:	Direkt
Rapporttyp:	Ordinär finansieringsanalys

Modell P

A. DRIFT

Inbetalningar	
Inbetalningar från kunder	x
Räntebetalningar	x
Övriga inbetalningar	x
Summa inbetalningar	x
Utbetalningar	
Utbetalningar till leverantörer	x
Ränteutbetalningar	x
Skatteutbetalningar	x
Övriga utbetalningar	x
Summa utbetalningar	x
Driftens påverkan på likvida medel	x

B. INVESTERINGSVERKSAMHET

Inköp maskiner & inventarier	x
Fsg. maskiner & inventarier	x
Inköp aktier & andelar	x
Fsg. aktier & andelar	x
Inköp övriga AT	x
Fsg. övriga AT	x
Investeringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

C. FINANSIERINGSVERKSAMHET

Upplåning	
Långfristig upplåning	x
Amortering långfristiga lån	x
Netto upplåning	x
Utlåning	
Långfristig utlåning	x
Återbetalning långfr. utlåning	x
Netto utlåning	x
Övrig finansiering	
Nyemission	x
Koncernbidrag	x
Utdelning	x
Netto övrig finansiering	x
Finansieringsverksamhetens påverkan på likvida medel	x

D. FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL

x

Sammanfattning:	
Utgångsdata:	In- och utbetalningar
Medelsbegrepp:	Likvida medel
Indelning:	Sektorindelad
Justeringar för icke likviditetspåverkande kostnader och intäkter:	Nej
Justering för förändringen av rörelsekapital exkl likvida medel:	Nej
Redovisning i netto el bruttotermier:	Brutto
Metod:	Direkt
Rapporttyp:	Cash flow-rapport

Lerums kommun Verif. utskrift USJ 1994-02-07 13.22
 Alla verifikationer Datum 940101-940131 Vertyp RE24-RE24
 OBJEKTSSUMMERING för objekttyp KONTO Objekt fom***tom
 och värdetyp UTFALL

Knto	Beskrivning	Debet	Kredit
1011	Växelkassa, Ek	508	
1040	SEB Checkkonto	3.919.272	
1060	Koncernkonto	71.445.375	
1093	Utb. man, ej kassabokf		5.958
1211	Va-avgift		1.556
1212	Fakturering		6.747.664
1213	Allmändebitering		197.695
1214	Hyror		657.566
1215	Musikskolan		294.000
1216	Barnomsorg		1.781.302
1219	Övriga fakturafordringar		530
1270	Statsb Skolkontoret		128.531
1278	Statsb Stadsbyggnadskontoret		13.175.723
1279	Stadsbidragsfordran övriga		2.522.814
1290	Osäkra kundfordringar		100
1308	Övriga inkomstrester		6.039.715
1400	Sociala samfonden		82.700
1401	Skolstyrelens samfond		85.700
1404	Bröderna Anderssons donationsfond		9.600
1405	JT Bergs minne donationsfond		72.000
1406	Kulturfonden		81.200
1433	Avr kuponger och kort		1.344
1436	Avr flyktingmottagning		7.500
1439	Avr restaurag Parasollen	3.205	
1460	Koncernföretag fordringar		4.200
1475	Ingående moms man, 25%		1.979
1477	Ingående moms manuell, 21%		72
2330	Upplupna sociala avgifter	8.653.916	
2390	Övriga interimsskulder	965.134	
2410	Utg mervärdesskatt 25%		1.548.574
2411	Utg mervärdesskatt 12%		393
2412	Utgående mervärdesskatt, 21%		12.227
2510	Personalens källskatt	8.275.199	
2601	Socia-utbetalningar		375
2603	Socia-inbetalning		218.372
2604	Socia-returer		860
2652	Deponerade medel tomtkö		500
2680	Avr försäkringar		510

BILAGA 1

2690	Avr Länsarbetsnämnden		6.966
2693	Retunerade bostadsbidrag		3.920
2696	Ej konterad inbetalning, Ek		84.711
2697	Ej konterad inbetalning, Deb		1.500
3021	Parkeringsavgifter		11.150
3032	Avgifter, vård och omsorg		118.604
3041	Förrättningsavgifter		191.423
3070	Inträdesavgifter, biljettförs.		300
3091	Tillståndsavgifter		300
3099	Övr avgifter och ersättningar		6.789
3311	Lokalhyror		2.444
3322	Planhyror		1.526
3430	Material		52.307
3451	Servering och kiosk	80	105.845
3452	Matkuponger, anställda		744
3453	Matkuponger, övriga		36.265
3471	Kopiering		3.271
3483	Utbildning		557.404
3489	Övriga utförda arbeten		81.906
3813	Från staten (ej bidrag)		19.531
3814	Från enskilda		258.087
3871	Förseningsavgifter		3.225
3873	Inkassoavgifter		1.400
3893	skadestånd, skadegörelse		55.000
3911	Driftbidrag från staten		436.360
3912	Driftbidrag från AMS		174.767
3990	Övriga driftbidrag		33.756
4899	Övriga investeringsinkomster		200.000
5870	Personalrepresentation		343
6450	Livsmedel	1.049	
6460	Läkemedel, sjukvårdsmaterial	276	
6799	Övriga div. främmande tjänster		4.472
6832	Datakommunikation, lokalt		3.445
7001	Frakter och transporter		2.428
7051	Skolskjuts		848
7350	Kundförluster		580
7522	Kommunalt bost. bidr. (KBT, KBH)	607.366	
8011	Kommunalskatt allmän		51.694.446
8021	Skatteutjämningsbidrag		8.191.657
8053	Ränteintäkter dröjsmål		155
8125	Neutraliseringsavgift	2.157.260	
	Totalsumma	96.029.142	96.029.142

Lerums kommun Verif. utskrift USJ 1994-02-07 13.28 Sid
 Alla verifikationer Datum 940101-940131 Vertyp RE25-RE25
 OBJEKTSSUMMERING för objekttyp KONTO Objekt fom***tom
 och värdetyp utfall

Knto	Beskrivning	Debet	Kredit
1011	Växelkassa, Ek		901
1040	SEB Checkkonto		5.312.849
1050	Första sparbanken		25.000
1051	Alingsås sparbank		19.433.120
1060	Concernkonto		45.655.991
1091	Utbet LR till pg, ej kassabokf	43.318.978	
1092	Utbet LR till bg, ej kassabokf	3.096.238	
1093	Utb man, ej kassabokf	78.748	
1411	Reseförskott	4.875	
1412	Övriga förskott	165.623	
1443	Postförskott efterkrav	906	
1475	Ingående moms man, 25%	59	
1476	Ingående moms man, 12%	9.316	
1477	Ingående moms manuell, 21%	21.423	
2220	F-skatt, avräkning	152.472	
2310	Upplupna löner	19.298.646	
2390	Övriga interimsskulder	187.768	
2601	Socia-utbetalningar	2.314.247	
2602	Socia-check	36.487	
2693	Retunerade bostadsbidrag	7.849	
2696	Ej konterad inbetalning, Ek	92	
2730	Reverslån	508.000	
3895	Öresutjämning		.03
5811	Kurser och konferenser	6.740	
5870	Personalrepresentation	242	
6010	Lokalhyra	348.479	
6460	Läkemedel, sjukvårdsmaterial	208	
6498	Handkassor	3.235	
6810	Telefon och telegram	2.922	
6851	Porto	2.446	
7052	Färdtjänst	77.675	
7521	Bostadsbidrag	44.699	
7531	Föreningsbidr., idrottsför.	2.000	
7575	Avgifter o ers elever	46.000	
8150	Räntekostnader dröjsmål	665.432	
8190	Övriga finansiella kostnader	26.063	
TOTALSUMMA		70.427.863	70.427.863

LERUMS KOMMUN

Lev. betaln. journal OSN 1994-0322 16.44

VERIFIKATION		Belopp	Valuta	Belopp sek
FAKTURA	132234	AUTOBET LIKVID	1.125	1.125
FAKTURA	132235	AUTOBET LIKVID	2.628	2.628
FAKTURA	132236	AUTOBET LIKVID	589	589
FAKTURA	132237	AUTOBET LIKVID	3.701	3.701
FAKTURA	132238	AUTOBET LIKVID	3.701	3.701
FAKTURA	132239	AUTOBET LIKVID	1.319	1.319
FAKTURA	132241	AUTOBET LIKVID	238	238
FAKTURA	132242	AUTOBET LIKVID	2.380	2.380
FAKTURA	132243	AUTOBET LIKVID	482	482
FAKTURA	132244	AUTOBET LIKVID	2.054	2.054
FAKTURA	132245	AUTOBET LIKVID	135	135
FAKTURA	132246	AUTOBET LIKVID	121	121
FAKTURA	132247	AUTOBET LIKVID	329	329
FAKTURA	132248	AUTOBET LIKVID	1.020	1.020
FAKTURA	132249	AUTOBET LIKVID	1.768	1.768
FAKTURA	132250	AUTOBET LIKVID	819	819
FAKTURA	132251	AUTOBET LIKVID	1.342	1.342
FAKTURA	132252	AUTOBET LIKVID	36.221	36.221
FAKTURA	132253	AUTOBET LIKVID	1.720	1.720
FAKTURA	132254	AUTOBET LIKVID	7.939	7.939
FAKTURA	132255	AUTOBET LIKVID	528	528
FAKTURA	132256	AUTOBET LIKVID	788	788
FAKTURA	132257	AUTOBET LIKVID	1.844	1.844
FAKTURA	132257	AUTOBET LIKVID	69	69
FAKTURA	132259	AUTOBET LIKVID	6.627	6.627
FAKTURA	132260	AUTOBET LIKVID	10.359	10.359
FAKTURA	132421	AUTOBET LIKVID	1.201	1.201
FAKTURA	132422	AUTOBET LIKVID	16.400	16.400
FAKTURA	132441	AUTOBET LIKVID	2.112	2.112
FAKTURA	132479	AUTOBET LIKVID	3.520	3.520
FAKTURA	132480	AUTOBET LIKVID	34.449	34.449
FAKTURA	332739	Inv. AUTOBET LIKVID	821	821
FAKTURA	332765	Inv. AUTOBET LIKVID	7.453	7.453
FAKTURA	332815	AUTOBET LIKVID	2.015	2.015
FAKTURA	527629	AUTOBET LIKVID	682	682
FAKTURA	527630	AUTOBET LIKVID	20.102	20.102
FAKTURA	527648	AUTOBET LIKVID	7.658	7.658

LERUMSKOMMUN Lev. Reskontrajournal USN 1994-02-04 13.27
 Urval: LEV: Id O-Ü PER 940131

Faktura TYP	DATUM	STATUS	Referens	Faktura Belopp	Faktura Återst Belopp	SEK
LEV.	39	F.A Normi		TFN 031-445660		
841036	S2	931202-931101	HBET ATT 931202 BUF	720	720	
843001	S2	940118-940218	HBET ATT 940118 Kna	526	526	526
		SUMMA LEVERANTÖR	39		1.246	526

LEV.		DATUM	STATUS	Referens	Faktura Belopp	Faktura Återst Belopp	SEK
LEV.		43	TOLLEREDS FÖNSTER		TFN 0302-32212		
129704	F2	931001-931101	HBET ATT	93.45	12.529	12.529	
130361	F2	931015-931115	HBET ATT	93.46	12.666	12.666	
130509	F2	931021-931122	HBET ATT	93.47	10.091	10.091	
130683	F2	931027-931129	HBET ATT	93.48	4.470	4.470	
131028	F2	931105-931206	HBET ATT	93.49	10.170	10.170	
131032	F2	931105-931206	HBET ATT	93.50	4.613	4.613	
132190	F2	931203-940103	HBET ATT	93.57	2.351	2.351	
132389	F2	931207-940107	HBET ATT	93.58	10.154	10.154	
132676	F2	931216-940117	HBET ATT	93.61	6.055	6.055	
133037	F2	931222-940124	HBET ATT	93.62	8.138	8.138	
134024	F2	940113-940214	HBET ATT	94.01	5.688	5.688	5.688
134250	F2	940124-940224	HBET ATT	94.02	11.538	11.538	11.538
134417	F2	940127-940228	HBET ATT	94.03	8.254	8.254	8.254
427095	V1	931110-931222	PREL	93.51	7.434	7.434	
427148	V1	931116-931222	PREL	93.53	8.956	8.956	
427149	V1	931115-931215	HBET ATT	93.52	2.963	2.963	
427195	V1	931118-931220	HBET ATT	93.54	9.019	9.019	
427349	V1	931209-940110	HBET ATT	93.59	6.369	6.369	
427372	V1	931213-940113	HBET ATT	93.60	4.950	4.950	
		SUMMA LEVERANTÖR	43		146.408	23.480	

LEVERANTÖR		DATUM	STATUS	Referens	Faktura Belopp	Faktura Återst Belopp	SEK
LEV.		82	ROTH EMERICH		TFN 0758-36418		
841654	S2	931209-940110	HBET ATT 931209 Hjäll	618	618		
		SUMMA LEVERANTÖR	82			618	

1994-01-01

BASKONTOPLAN LERUMS KOMMUN**1 TILLGÅNGAR**

Kontoklass 1 och 2 innehåller s k balanskonton. För att få kontera på ett konto i dessa kontoklasser måste man vara utsedd beslutsattestant för det kontot

10 LIKVIDA MEDEL

1011	Växelkassa ekonomikontoret
1015	Växelkassor
1040	SEB Checkkonto
1050	Första sparbanken
1051	Alingsås Sparbank
1052	Götabanken
1060	Koncernkonto
1091	Utbetalning Lev. kontra till Pg, ej kassabokf. Detta är ett automatkonto till leverantörsreskontran.
1092	Utbetalning Lev. kontra till Bg, ej kassabokf. Detta är ett automatkonto till leverantörsreskontran.
1093	Utbetalning manuell

11 KORTFRISTIGA PLACERINGAR

1130	Obligationer
1150	Bankcertifikat
1190	Övriga placeringar

12 KUNDFORDRINGAR

1210	Anslutningsavgifter, Va
1211	Förbrukningsavgifter
1212	Fakturering
1213	Allmändebitering
1214	Hyror
1215	Musikskolan
1216	Barnomsorg
1219	Övriga fakturafordringar
1260	Koncernföretag kundfordringar
1270	Statsb utbildningsförvaltningen
1273	Statsb socialkontoret
1276	Statsb kart- och mätningkontoret
1277	Statsb personalkontoret
1278	Statsb stadsbyggnadskontoret
1279	Statsbidragsfordran övriga
1290	Osäkra kundfordringar

**13 FÖRUTBETALDA KOSTNADER OCH UPPLUPNA
INTÄKTER**

I denna kontogrupp har samlats alla periodavgränsningskonton med debetsaldo, d v s interimfordringar. Kontona används vid periodisering av kostnader resp intäkter vid årsbokslut

1302	Förutbetalda leasingkostnader
1304	Förutbetalda räntekostnader
1306	Upplupna ränteintäkter
1308	Övriga inkomstrester
1309	Övriga utgiftsförskott
1390	Ej konterade leverantörsfakturor

14 DIVERSE KORTFRISTIGA FORDRINGAR

1400	Sociala samfonden
1401	Skolstyrelsen samfond
1402	Volrat Berghs donationsfond
1403	August Frödings donationsfond
1404	Bröderna Anderssons donationsfond
1405	JT Bergs minne, donationsfond
1406	Kulturfonden
1407	Abrhamssons bespisingnsfond
1408	Abrhamssons julgåvofond
1409	Övriga fonder
1411	Reseförskott
1412	Övriga förskott
1418	Diff PI-lön integration
1419	Negativ bruttolön
1420	Kortfristig utlåning
1425	Utlämnat lån LOEAB
1430	Avr ekonomikontoret
1431	Donationsfonder
1432	Avr stadsbyggnadskontoret
1433	Avr kuponger och kort
1434	Ersättning enskilda vägar
1435	Avr ÄLKAB
1436	Avr flyktingmottagning
1438	Avr socialkontoret
1439	Avr restaurang Parasollen
1440	Saml fakt socia
1441	Försäkringsärenden oreglerade
1442	Bostadstillägg
1443	Postförskott efterkrav
1445	Avr utbildningsförvaltningen
1447	Avr Frödingsgården
1448	Avr kommunkansli
1449	Övriga diverse fordringar

1450	Avr försäljn anläggningstillgång
1455	Interna betalningar
1460	Koncernföretag fordringar
1461	Kundfordr LEAB
1471	Ingående mervärdeskatt, 25%
	Detta är ett automatkonto till leverantörsreskontran
1472	Ingående mervärdeskatt, 12%
	Detta är ett automatkonto till leverantörsreskontran
1473	Ingående mervärdeskatt, 21%
	Detta är ett automatkonto till leverantörsreskontran
1475	Ingående mervärdeskatt, 25%
1476	Ingående mervärdeskatt, 12%
1477	Ingående mervärdeskatt, 21%
1480	Mervärdeskatt redovisningskonto
1499	Värdereglering kortfristiga fordringar

15 LAGER

1541	Tekniska kontoret förråd, inköp
1542	Tekniska kontoret förråd, uttag
1543	Tk fastighet förråd, inköp
1544	Tk fastighet förråd, uttag
1545	Kontorsmaterial förråd, inköp
1546	Kontormaterial förråd, uttag
1547	Tk förråd, bokslutskonto
1548	Tk fastighet förråd, bokslutskonto
1549	Km förråd bokslutskonto

16 LÅNGFRISTIGA FORDRINGAR

1621	Aktier och stiftelsekapital i koncernföretag
1622	Aktier och stiftelsekapital i intresseföretag
1623	Andelar i ekonomiska föreningar
1624	Andelar i bostadsrätter
1630	Obligationer och andra värdepapper
1651	Utlämnade lån
1652	Övriga fordringar
1660	Fordringar koncernföretag
1690	Säkerhetsfonder K-Kredit

18 MASKINER OCH INVENTARIER

Investeringsutgifter och inkomster konteras i kontoklasserna 3, 4, 6, 7 och eventuellt 8. Ingen kontering avseende investeringar får ske mot kontogrupperna 18 och 19. Kontona används enbart av ekonomikontoret

1810	Maskiner
1819	Värdeminskning, maskiner

1820	Inventarier
1829	Värdeminskning, Inventarier
1830	Byggnadsinventarier
1839	Värdeminskning, byggnadsinventarier
1840	Bilar och andra transportmedel
1849	Värdeminskning, bilar och andra transportmedel
1850	Datorutrustning
1859	Värdeminskning, datorutrustning

19 BYGGNADER OCH FAST EGENDOM

Investeringsutgifter och inkomster konteras i kontoklasserna 3, 4, 6, 7 och eventuellt 8. Ingen kontering avseende investeringar får ske mot kontogrupperna 18 och 19. Kontona används enbart av ekonomikontoret

1910	Byggnader
1918	Investeringsbidrag, byggnader
1919	Avskrivning, byggnader
1920	Investeringsbidrag, ombyggnad
1928	Pågående nybyggnad
1930	Investeringsbidrag, nybyggnad
1938	Mark
1941	Allmän markreserv
1942	Exploateringsområden, färdigställda
1950	Exploateringsområden, pågående
1970	Anslutningsavgifter m m
1978	Markanläggningar
1980	Avskrivning, markanläggningar
1989	Markanläggningar
1990	Markanläggningar, övrigt
1999	Avskr markanläggningar, övrigt

2 SKULDER OCH EGET KAPITAL

Kontoklass 1 och 2 innehåller s k balanskonton. För att få kontera på ett konto i dessa kontoklasser måste man vara utsedd beslutsattestant för det kontot

21 LEVERANTÖRSSKULDER

2110	Leverantörsskulder
2160	Leverantörsskulder, koncernföretag

22 SKATTESKULDER(EJ PERSONAL)

2210	Artistskatt
2220	Fastighetsskatt
2230	Reklamskatt

23	UPPLUPNA KOSTNADER OCH FÖRUTBETALDA INTÅKTER
2310	Upplupna löner
2311	Stoppade löner
2312	Manuella löner
2320	Semesterlöneskuld
2321	Okompenserad övertid
2330	Upplupna sociala avgifter Kontot används för betalning av arbetsgivaravgifter och avgifter avseende avtalsförsäkringar
2331	Avr sociala avg (automatkonto po-pålägg)
2332	Avr avtalsförsäkring (automatkonto po-pålägg)
2333	Avr avtalsförsäkring, BEA (automatkonto po-pålägg)
2334	Avr löneskatt (automatkonto po-pålägg)
2339	Särskild löneskatt, pensioner
2340	Upplupna räntekostnader
2380	Ej likvidbokade utbetalningar
2390	Övriga interimsskulder
24	MERVÄRDESKATT
2410	Utgående mervärdeskatt, 25%
2411	Utgående mervärdeskatt, 12%
2412	Utgående mervärdeskatt, 21%
2480	Mervärdeskatt redovisningskonto
25	PERSONALENS KÄLLSKATT OCH DIVERSE AVDRAG
2510	Personalens källskatt
2520	Personalens kvarskatt
2530	Införsel
2550	Försäkring SKAF
2551	Försäkring Läkarförbund
2552	Försäkring SHSTF
2553	Försäkring SKTF
2559	Grupplivförsäkring
2560	Fackföreningsavg SKAF
2561	Fackföreningsavg SKTF
2562	Fackföreningsavg Läkarförbund
2563	Fackföreningsavg SHSTF
2564	Fackföreningsavg Deltidsanst. brandbefäl
2565	Fackföreningsavg Brandmannaklubben
2590	Övriga löneavdrag
2591	Skatt sektionsavdrag
2593	Lunchkuponger, omr Lerum
2594	Lunchkuponger, omr Floda
2595	Lunchkuponger, omr Gråbo
2596	Lunchkuponger gymnasiet

26	DIVERSE KORTFRISTIGA SKULDER
2601	Socia-utbetalning
2602	Socia-check
2603	Socia-inbetalning
2604	Socia-returer
2605	Socia-presentkort
2609	Diff socia integration
2610	Förskott från kunder
2620	Sociala samfonden
2621	Skolstyrelsens samfond
2622	Volrat Berghs minne donationsfond
2623	August Frödings donationsfond
2624	Bröderna Anderssons donationsfond
2625	JT Bergs minne, donationsfond
2626	Kulturfonden
2627	Abrhamssons bespisingfond
2628	Abrhamssons julgåvofond
2631	Övriga donationsfonder
2641	Tillfälliga lån
2642	Periodisering amorteringar
2652	Deponerde medel tomtkö
2653	Deponerade medel va
2655	Förmedlade medel Sok
2656	Deponerade medel Buf
2657	Deponerade medel Ubf
2660	Skulder till koncernföretag
2670	Statsbidragsförskott Buf
2675	Statsbidragsförskott flyktingsverks
2680	Avr försäkringar
2682	Avr annonser
2683	Avr bilprovning
2685	Avr postgirot
2687	Avr renhållningsentreprenad
2688	Avr tekniska kontoret
2689	Avr musikskolan
2690	Avr länsarbetsnämnden
2691	Skallsjö samfällighet
2693	Retunerade bostadsbidrag
2694	Retunerade bostadstillägg
2696	Ej konterd inbetalning, kassa
2697	Ej konterad inbetalning, deb
2699	Övriga diverse skulder
27	LÅNGFRISTIGA SKULDER
2730	Reverslån
2750	Utlandslån

2770	Certifikatlån
2780	Pensionsskuld
2791	Aspenäs villastad
2797	Periodisering amortering
2799	Övriga långfristiga skulder
29	EGET KAPITAL
2990	Anläggningskapital
2991	Rörelsekapital, skattefin
2992	Avfall, resultatreglering
2999	Årets resultat
3	VERKSAMHETENS INTÄKTER
	Intäkter från koncernföretag skall alltid bokföras på konto där den tredje siffran är en sexa, ex. vis 3061
30	AVGIFTER OCH ERSÄTTNINGAR
3010	Konsumtionsavgifter, vatten o avlopp
3011	Byggvatten
3021	Parkeringsavgifter
3022	Felparkeringsavgifter
3031	Avgifter barnomsorg
3032	Avgifter vård och omsorg
3041	Förättningsavgifter
3042	Granskningsavgifter
3050	Musikskoleavgifter
	Avgifter och ersättningar från Lerums energi AB
	Samtliga avgifter och ersättningar från Lerum energi AB redovisas här
3061	Avgifter och ersättningar från ÄLKAB
	Samtliga avgifter och ersättningar från ÄLKAB redovisas här
3062	Inträdesavgifter, biljettförsäljning
3070	Bygglovsavgifter
3081	Planavgifter
3082	Tillståndsavgifter
	Exempelvis provtagningsavgifter, lotteritillstånd
3092	Tippavgifter
3099	Övriga avgifter och ersättningar
32	AVGIFTER OCH ERSÄTTNINGAR
3210	Anslutningsavgifter
33	HYROR OCH ARRENDEN
3311	Lokalhyror
3312	Bostadshyror
3313	Markhyror
3321	Arrenden

3322	Planhyror Exempelvis torghandelsplatser
3331	Tomträttsavgälder, företag
3332	Tomträttsavgälder, enskilda
3341	Fordonshyror, tillfällig
3342	Maskinhyror, tillfällig
3343	Hyror inventarier, tillfällig
3344	Hyror material, tillfällig
3361	Hyror Lerums Energi AB Samtliga hyror från Lerum Energi AB redovisas här
3362	Hyror ÄLKAB Samtliga hyror från ÄLKAB redovisas här
3390	Övriga hyror
34	FÖRSÄLJNING, VAROR OCH TJÄNSTER
3411	Förbrukningsinventarier Inventarier som har en beräknad livslängd som ej överstiger tre år eller i övrigt är av icke väsentligt värde
3412	Förbrukningsmaskiner Inventarier som har en beräknad livslängd som ej överstiger tre år eller i övrigt är av icke väsentligt värde
3421	Jordbruksprodukter
3422	Skogsprodukter
3423	Jord och grus
3430	Material Avser all övrig försäljning av material och varor
3440	Skrot
3451	Severing och kiosk
3452	Matkuponger, anställda
3453	Matkuponger, övriga
3461	Försäljning Lerum Energi AB All försäljning av varor och tjänster till Lerum Energi AB redovisas här
3462	Försäljning ÄLKAB All försäljning av varor och tjänster till ÄLKAB redovisas här
3471	Kopiering
3482	Brandsyn
3483	Utbildning Exempelvis KOMVUX:s uppdragsutbildning
3484	Konsultarbeten
3486	Maskintjänster
3487	Transporttjänster
3489	Övriga utförda tjänster
38	ÖVRIGA INTÄKTER

Under denna rubrik redovisas småtliga intäkter som ej går att hänföra till andra kontogrupper

3811	Intäkter från landsting
3812	Intäkter från kommuner
	Exempelvis interkommunala ersättningar
3813	Intäkter från staten (ej bidrag)
3814	Intäkter från enskilda
3850	Provisionsintäkter
3861	Intäkter från Lerum Energi AB
3862	Intäkter från ÄLKAB
3871	Förseningsavgifter
3872	Avstängningsavgifter
3873	Inkassoavgifter
3881	Återbetalning sociala bidrag och ersättningar
3882	Återbetalning övriga bidrag
3891	Konfliktersättning
3892	Donationer och gåvor
3893	Skadestånd, skadegörelse
3895	Öresutjämning
3896	Intäkt MO-pålägg
3898	Kompletteringspension (Finansförvaltningen)

39 ERHÅLLNA BIDRAG

3911	Driftbidrag från staten
3912	Driftbidrag från Arbetsmarknadsstyrelsen
3921	Driftbidrag från landsting
3922	Driftbidrag från kommuner
3990	Övriga driftbidrag

4 FÖRRÅD OCH DIREKTA INVESTERINGAR

40 FÖRRÅD

Kontona används för redovisning av förrådsinköp resp uttag ur förråd. Med förråd avses endast de i redovisningen definierade förråden

4010	Förrådsmaterial
4020	Direktmaterial förråd
4030	Elmaterial förrådsuttag
4035	Städmaterial förrådsuttag
4039	Övrigt material förrådsuttag
4050	Isgrus förråd
4090	Materialomkostnadspålägg Automatkonto för MO-pålägg.

48 ANSKAFFNING AV ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Med anläggningstillgång menas en tillgång med bestående värde, avsett att stadigvarande brukas

eller innehas i rörelsen (jfr konto 6411, 6412)

I denna kontogrupp konteras direktinvesteringar, d v s anskaffandet av färdiga tillgångar, till skillnad från ex. vis en byggnation som är upparbetning av en tillgång. Upparbetade investeringsutgifter och - inkomster konteras i kontoklasserna 3, 6, 7 och eventuellt 8.

4801	Aktier och stiftelsekapital
4810	Inköp av maskiner
4812	Inköp av inventarier
4814	Inköp av transportmedel
4816	Inköp av datorutrustning
4840	Inköp av byggnader
4850	Inköp av mark
4890	Investeringsbidrag
4899	Övriga investeringsinkomster

5 KOSTNADER FÖR ARBETSKRAFT

Utifrån de organisationskoder och verksamhetskoder som resp förvaltning anger registreras konton under kontoklass 5 automatiskt, när personalkontoret registrerar löneart. Kontona används därför i princip enbart av personalkontoret, med undantag för kontogrupp 58 där kontering kan ske av annan än personalkontoret. OBS! kontogrupperna 50-57 kan ej användas för interna köp och försä (interräkningar)

5010	Lön, AB1
5011	Övertid, AB1
5012	Fyllnadslön, AB1
5013	OB-lön, AB1
5014	Jour och beredskap, AB1
5015	Övertid AB1, GS-personal K19
5016	Fyllnadstid AB1, GS-personal K19
5017	OB-lön AB1, GS personal K19
5018	Jour och beredskap, GS-personal
5019	Sem. dagstillägg, AB1
5020	Lön, AB2
5021	Övertid, AB2
5022	Fyllnadslön, AB2
5023	OB-lön, AB2
5024	Jour och beredskap, AB2
5029	Feriearbete
5030	Deltidsanställda brandmän och befäl

- 5040 Arvodesanställda
 5050 Personliga löneavtal
 5090 Övrigt
 5091 Sjuklön, AB1
 5092 Sjuklön, AB2
- 51 ÖVRIGA AVTAL**
 Kontering under denna kontogrupp genererar automatiskt personalomkostnader (po-pålägg) under kontogrupp 56-57.
- 5110 BEA
 5112 BEA utförsäkrade
 5120 Särskild inskolningsplats
 5121 Avtalad inskolningsplats
 5130 Ungdomsplats
 5150 Praktikanter
 5160 Uppdragstagare
 Med uppdragstagare menas person som utför uppdrag åt kommunen utan att betala arbetsgivaravgifter eller ha registrerat firma
- 5191 Kontaktpersoner
 5192 Familjehem
 5193 OSA
- 52 ARVODEN TILL FÖRTROENDEMÄN**
 Kontering under denna kontogrupp genererar automatiskt personalomkostnader (po-pålägg) under kontogrupp 56-57.
- 5210 Fasta arvoden
 5220 Sammanträdes- och förättningsarvoden
- 53 ANDRA KONTANTA ERSÄTTNINGAR**
 Kontering under denna kontogrupp genererar automatiskt personalomkostnader (po-pålägg) under kontogrupp 56-57.
- 5320 Ersättning för förlagsverksamhet
 5390 Övriga kontanta ersättningar
- 54 KOSTNADER FÖR NATURAFÖRMÅNER TILL ANSTÄLLDA**
- 5405 Förmånsvärde fri bil
 Kontering under denna kontogrupp genererar automatiskt personalomkostnader (po-pålägg) under kontogrupp 56-57. Då de belopp som redovisas här inte utgör en kostnad för kommunen, motbokas det automatiskt på konto 5999 Motkonto naturaförmåner
- 5420 Kostförmån
 Kontering under denna kontogrupp genererar automatiskt personalomkostnader (po-pålägg) under kontogrupp 56-57. Då de belopp som redovisas här inte utgör en kostnad för kommunen, motbokas det automatiskt på konto 5999 Motkonto naturaförmåner

- 5450 Kostnad fri bil
5490 Övriga kostnader för naturaförmåner
- 58 KOSTNADERSÄTTNINGAR**
Enbart kostnadsersättningar redovisas här d v s ersättningar för kostnader som arbetstagare har i tjänsten. KOstnader för resor, logi m m som betalas direkt av kommunen redovisas i kontoklass 6 och 7. Konteringen på 5520-5533 och 5591 genererar automatiskt personalomkostnader under kontogrupp 56 och 57.
- 5520 Traktamente vid tjänsteresa
5521 Endagstraktamente, skattepliktigt
5531 Resekostnadsersättning, utlägg
5532 Resetillägg, Skattepliktigt
5533 Bilersättning, skattepliktigt
5534 Tågresor, taxi m m
5535 Bilersättning, ej skattepliktigt
5536 Hotell och övrig logi
5570 Representationersättning
5591 Klädbidrag
5599 Övriga kostnadsersättningar
- 56 SOCIALA OCH ANDRA AVGIFTER ENLIGT LAG OCH AVTAL**
- 5610 Sociala avg, AB1
5613 Sociala avg, övr avtal
5615 Avtalsförsäkring
5617 Löneskatt
5618 Löneskatt, BEA
5620 Sociala avg, arvoden
5690 Sociala avg, ersättningar
5695 Sociala avg, Bokslutskonto
- 57 PERSONALKOSTNADER**
- 5710 Pensionsförsäkringsavgifter
Kontering under denna kontogrupp genererar automatiskt personalomkostnader (po-pålägg) under kontogrupp 56-57.
5731 Pensionsutbetalningar
5732 Livräntor
5760 Övriga försäkringsavgifter
5770 Avgångsvederlag
5790 Övriga pensionskostnader
5795 Kompletteringspension
- 58 UTBILDNING, HÄLSOVÅRD, ÖVRIGA PERSONALKOSTNADER**
- 5811 Kurser och konferenser
Här bokförs kostnader för personalutbildning inkl utbildning av förtroendevalda; kurs- och konferensavgifter. I de fall kostnader för logi m m ej gå att särskilja från kursavgiften bokförs hela kostnaden

- 5818 här. Kostnader för kursledare, föredragshållare och liknande bokförs under kontogrupp 67 (alt 5160= Bidrag till fritidsstudier Kontering under denna kontogrupp genererar automatiskt personalomkostnader (po-pålägg) under kontogrupp 56-57.
- 5820 Sjuk och hälsovård
- 5830 Fritidsverksamhet
- 5870 Personalrepresentation
Här redovisas kostnader för intern representation, d v s representation mot anställda i samband med informationsmöten m m. Extern representation bokförs på konto 6795
- 5891 Anpassningskostnader
- 5892 Utbildningsvikariat
- 5893 Utbildningsvik, motbokning
- 5895 Personalbefrämjande bidrag
- 5899 Övriga kostnader
- 59 SÄRSKILDA KOSTNADER**
- 5911 Personalrekrytering
- 5912 Platsannonser
- 5980 Korrigering för semesterlöneskuld
- 5999 Motkonto naturaförmåner
Här motbokas automatiskt allt som konteras på konto 5405 och 5420 d v s naturaförmåner som ej utgör en kostnad för kommunen
- 6-7 ÖVRIGA KOSTNADER**
- 60 FÖRHYRDA LOKALER**
Under denna rubrik konteras hyresgästens (verksamheternas) kostnader för lokaler, exempelvis barn- och ungdomsförvaltningens kostnader för skollokaler som hyrs av tekniska förvaltningen. Fastifhetsägarens kostnader för lokaler bokförs under kontogrupp 77
- 6010 Lokalhyra
- 6031 Sophämtning
- 6032 Yttre renhållning
- 6040 Bränsle, fjärrvärme
- 6050 El
Hyresgästens kostnader för belysning och ev eluppvärmning bokförs här. Om kostnader ej går att särskilja från elkostnader för drift, exempelvis av maskiner eller liknande, redovisas hela kostnaden under kontogrupp 62 och fördelas vid bokslut i proportion till beräknad användning.
- 6060 Lokaltillbehör
Här redovisas kostnader för sådana förbrukningsinventarier som hör till lokalen och kan betraktas som lokaltillbehör, d v s är nödvändiga för att göra lokalen allmänt användbar för den där bedrivna verksamheten

- 6070 Städning
- 6080 Reparation av lokaler
Kostnader för reparationer som ej bekostas av hyresvärden redovisas här.
- 6091 Vatten och avlopp
- 6099 Övriga likalkostnader
- 61 HYRA/LEASING AV ANLÄGGNINGSTILLGÅNG**
- 6111 Hyra arbetsmaskiner
- 6112 Leasing arbetsmaskiner
Leasingkostnader för traktorer och lastbilar redovisas under kontogrupp 69
- 6121 Hyra inventarier
- 6122 Leasing inventarier
- 6131 Hyra datorutrustning
- 6132 Leasing datorutrustning
- 6139 Övrig hyra och leasing
- 6141 Hyra mark (arrende)
- 62 ENERGI, BRÄNSLE OCH VATTEN**
- I denna kontogrupp redovisas kostnader för energi, bränsle och vatten med följande undantag:
- Bränsle- och vattenkostnad som ingår i lokalhyra redovisas på konto 6010
 - Elektricitet som enbart används för belysning och uppvärmning av förhyrda lokaler redovisas på konto 6050.
 - När verksamheten bedrivs i egen fastighet, redovisas kostnaderna för uppvärmning under kontogrupp 77
 - Bränsle för egna bilar och andra transportmedel redovisas under kontogrupp 69
- 6211 El, förbrukningsavgifter
- 6212 El, anslutningsavgifter
- 6221 Gas, förbrukningsavgifter
- 6222 Gas, anslutningsavgifter
- 6230 Eldningsolja
- 6240 Stekol, koks
- 6250 Träbränsle
- 6260 Bensin, forogen
Drivmedel för kommunens transporter konteras under kontogrupp 69
- 6271 Fjärrvärme, ånga, förbrukningsavgifter
- 6272 Fjärrvärme, anslutningsavgifter
- 6281 Va, förbrukningsavgift
- 6282 Va, anslutningsavgifter
- 6290 Övriga bränslen
- 63 INKÖP FÖR DIDTRIBUTION**

- 6310 Inköp av vatten för distribution
Kontot används enbart av va-verksamheten
- 64 FÖRBRUKNINGSSINVENTARIER OCH METERIAL**
- 6411 Förbrukningsinventarier
Med förbrukningsinventarier avses inventarier med en beräknad livslängd som ej överstiger tre år eller som i övrigt är av icke väsentligt värde.
Förbrukningsinventarier som räknas till lokaltillhör redovisas på konto 6060
- 6412 Förbrukningsmaskiner
Med förbrukningsmaskiner avses maskiner med en beräknad livslängd som ej överstiger tre år eller som i övrigt är av icke väsentligt värde.
- 6413 Förbrukningsdatorutrustning
Med förbrukningsdatorutrustning avses datorutrustning med en beräknad livslängd som ej överstiger tre år eller som i övrigt är av icke väsentligt värde.
- 6414 Förbrukningsverktyg
Med förbrukningsverktyg avses verktyg med en beräknad livslängd som ej överstiger tre år eller som i övrigt är av icke väsentligt värde.
- 6418 Exploateringsanläggningar
Här redovisas alla kostnader för upparbetning av exploateringsområden
- 6420 Arbetskläder, skyddskläder, skyddsmaterial
- 6421 Jord, lera
- 6422 Järn-, stål- och metallvaror
- 6423 Elmaterial
- 6424 Trävaror, gipsvaror m m
- 6425 Grus
- 6426 Betong
- 6427 Asfalt
- 6428 Trafikmärken, skyltar
- 6429 Övriga anläggnings- och underhållsmaterial
- 6431 Färger, kemisk- tekniska produkter
- 6432 Pappersvaror
Kontospappersvaror bokförs på konto 6510
- 6433 Textilier, läder m m
- 6434 Plantor, vxter, blommor
- 6441 AV-material
- 6442 Böcker
Exempelvis läromedel och övrig facklitteratur
- 6443 Tidskrifter
Här bokförs alla tidningar och tidskrifter
- 6444 Pedagogiskt material
Exempelvis leksaker
- 6445 Talböcker

- 6450 Livsmedel
 6460 Laboratoriematerial, läkemedel, sjukvårdsartiklar
 6471 Datortillbehör
 Här redovisas förbrukningsmaterial och enklare tillbehör som ej är att betrakta som förbrukningsdatorutrustning (jfr 6413)
 6472 Datorprogram
 6498 Handkassor
 Allt material m m som betalas via handkassor bokförs här. Önskas redovisning på annat konto får omföring ske i efterhand
 6499 Övrigt material
- 65 KONTORSMATERIAL OCH TRYCKSAKER**
- 6510 Kontorsmaterial
 6511 Ritningsmaterial
 6520 Tryckning och bindning
- 66 ENTREPENADER, REPARATION OCH UNDERHÅLL**
 Följande reparations- och underhållskostnader bokförs inte under denna kontogrupp:
 - Reparation och underhåll av lokal (konto 6080)
 - Reparation och underhåll av kommunens transportmedel (kontogrupp 69)
 - Reparation och underhåll av egen fastighet (kontogrupp 77)
- 6601 Husbyggnadsentreprenader
 6602 Anläggningsentreprenader
 6609 Övriga anläggnings- och underhållsentreprenader
 6610 Reparation och underhåll av maskiner
 6630 Reparation och underhåll av datorutrustning
 6640 Reparation och underhåll av inventarier
 6680 Reparation och tvätt av kläder
 6690 Övrig reparation och underhåll
- 67 DIVERSE FRÄMMANDE TJÄNSTER**
- 6721 Kopieringskostnader
 6722 Ritningskostnader
 6723 Kontorarbeten
 6724 Kontor, serviceavtal
 Även kostnader för interna avtal om köp av tjänster mellan förvaltningar bokförs här.
 6740 Databehandling, servicebyrå
 6741 Databehandling, nyttjanderättsavgifter
 6742 Databehandling, serviceavtal
 6751 Konsultarvoden, juridik
 6752 Konsultarvoden, organisation
 6753 Konsultarvoden, ADB

- 6755 Konsultarvoden, teknik
Här redovisas kostnader för exempelvis byggkonsulter
- 6759 Konsultarvoden, övriga
- 6760 Hotell och logi
Kontot används för redovisning av hotell- och logikostnader i samband med utbildningar, tjänsteresor m m, där kostnaden inte betalas ut i form av kostnadsersättning (jfr konto 5536)
- 6780 Advokat och rättegångskostnader
- 6791 Omkostnadsersättning
Avser ersättning för omkostnader i familjedaghem m m.
- 6795 Representation
Här redovisas kostnader för representation som ej är personalrepresentation (jfr konto 5870)
- 6799 Övriga diverse främmande tjänster

68 TELEKOMMUNIKATION OCH POST

- 6810 Telefon och telegram
- 6820 Telefax och telex
- 6831 Datakommunikation externt
- 6832 Datakommunikation lokalt
- 6851 Porto
- 6852 Postbefordran
- 6853 Andra postavgifter

69 KOSTNADER FÖR TRANSPORTMEDEL

I denna kontogrupp redovisas alla kostnaderna för kommunens transportmedel

- 6911 Personbilar, drivmedel
- 6912 Personbilar, försäkring och skatt
- 6913 Personbilar, reparation
- 6914 Personbilar, leasing
- 6919 Personbilar, övrigt
- 6921 Lastbilar, drivmedel
- 6922 Lastbilar, försäkring och skatt
- 6923 Lastbilar, reparation
- 6924 Lastbilar, leasing
- 6929 Lastbilar, övrigt
- 6931 Traktorer, drivmedel
- 6932 Traktorer, försäkring och skatt
- 6933 Traktorer, reparation
- 6934 Traktorer, leasing
- 6935 Traktorer, övrigt
- 6990 Övriga kostnader för transportmedel

70 RESOR, FRAKTER OCH TRANSPORTER

I denna kontogrupp redovisas kostnader för transporter och frakter som utförs av utomstående företag. Resor i tjänsten redovisas under kontogrupp 55.

7001	Frakter och transporter
7002	Transportförsäkring
7051	Skolskjuts
7052	Färdtjänst
7060	Resor
	Kostnader för resor i samband med kurser, tjänsteresor m m, där kostnaden betalas direkt av kommunen (jfr kontogrupp 55)
72	INFORMATION OCH PR
7210	Annonsering
	Kostnader för platsannonser konteras på konto 5912
7230	Trycksaker och utskick
7240	Utställningar och mässor
7250	Enkäter, marknadsundersökningar
7280	Allmän PR och goodwill, sponsring
7290	Övrig information
73	FÖRSÄKRINGSPREMIER, RISKKOSTNADER
7311	Ansvarsförsäkring
7312	Elevförsäkring
7319	Övriga försäkringar
	Försäkringskostnader för transportmedel bokförs under kontogrupp 69 och försäkringskostnader för fastigheter bokförs under kontogrupp 77
7350	Kundförluster
7370	Bevakningskostnader (vaktbolag m m)
7380	Förluster kortfristiga fordringar
7390	Övriga riskkostnader
	Här redovisas bl a kostnader för självrisker
74	DIVERSE RÖRELSE- OCH PERIODISERINGSKONTON
	Konton under denna kontogrupp används enbart av ekonomikontoret
7411	Vinst vid försäljning av maskiner och inventarier
7412	Förlust vid försäljning av maskiner och inventarier
7413	Erhållen intäkt vid försäljningen
7415	Bokfört värde på maskiner och inventarier
7421	Vinst vid försäljning av fastighet eller anläggning
7422	Förlust vid försäljning av fastighet eller anläggning
7461	Vinst vid försäljning av aktier och andelar
7462	Förlust vid försäljning av aktier och andelar
75	BIDRAG OCH ERSÄTTNINGAR
7511	Ekonomiskt bistånd till enskilda
7512	Familjebidrag
7521	Bostadsbidrag
7522	Kommunalt bostadstilläg (KBT, KBH)
7523	Bostadsanpassningsbidrag

7531	Föreningsbidrag, idrottsföreningar
7532	Föreningsbidrag, kulturföreningar
7539	Föreningsbidrag, övriga
7540	Avg för vård i familjehem, enskilda
7541	Avgifter för vård i familjehem, landsting
7542	Avgifter för vård i hem för vård och boende, privat
7543	Avgifter för vård i hem för vård och oende, landsting
7550	Bidrag till organisationer, ej koncern
7561	Bidrag till Lerums Energi AB
7562	Bidrag till ÄLKAB
7571	Avgifter och ersättningar till andra kommuner
7572	Avgifter och ersättningar till landsting
7573	Avgifter och ersättningar till övriga organ
7574	Avgifter och ersättningar staten
7575	Avgifter och ersättningar till elever m fl.
7591	Premier och stipendier
7599	Övriga bidrag

76 DIVERSE KOSTNADER

7619	Tv-licenser, Stim avgifter
7640	Kontroll- och stämpelavgifter
7660	Provisioner
7681	Sv Kommunförbundet, årsavgift
7682	Göteborgsregionens kommunalförbund
7683	Göteborgs förorters förbund
7689	Övriga medlemsavgifter
7690	Diverse övriga kostnader

77 FASTIGHETSKOSTNADER (EJ HYRESGÄST)

Under denna rubrik bokförs alla fastighetsägarens kostnader för lokaler. Hyresgästens kostnader för lokaler bokförs under kontogrupp 60

7710	Vatten och avlopp
7720	Bränsle, fjärrvärme
7730	El
	Här bokförs fastighetsägarens kostnader för belysning och ev uppvärmning. Har fastighetsägaren kostnader för drift av maskiner eller liknande och dessa kostnader ej går att särskilja från de övriga elkostnaderna, bokförs hela kostnaden först på konto 6211 och fördelas sedan i proportion till beräknad användning.
7741	Renhållning
7742	Snöröjning, sandsopning
7743	Städning
7750	Sotning
7761	Reparationer
7762	Skadegörelse
7763	Underhåll, löpande

7764	Extra underhåll
7765	Markunderhåll
7770	Försäkringspremier
7791	Fastighetsskatt
7792	Väavgifter
7793	Serviceavtal
7799	Övriga fastighetskostnader

**8 INTÄKTER OCH KOSTNADER UTANFÖR
RÖRELSERESULTATET**

Kontoklass 8 används enbart av ekonomikontoret, med undantag för konto 8053 och 8150.

80 FINANSIELLA INTÄKTER OCH SKATT

8011	Allmän kommunalskatt
8012	Sjömanskatt
8013	Övriga skatteintäkter
8021	Skatteutjämningsbidrag
8022	Extra skatteutjämningsbidrag
8023	Regional skatteutjämningsbidrag
8024	Övriga skatteutjämningsbidrag
8030	Kompensationsbidrag
8040	Utdelning andelar
8046	Utdelning andelar, koncern
8051	Ränteintäkter bankmedel
8052	Ränteintäkter utlämnade lån
8053	Ränteintäkter dröjsmålsräntor
8059	Övriga ränteintäkter
8060	Ränteintäkter koncernföretag
8070	Aktieutdelningar
8080	Valutakursvinster
8099	Kapitalkostnadsintäkter

81 FINANSIELLA KOSTNADER OCH AVGIFTER

8110	Skatteutjämningsavgift
8120	Avräkningsskatt
8130	Regional skatteutjämningsavgift
8141	Räntekostnader reverslån
8142	Räntekostnader certifikatslån
8243	Räntekostnader tillfälliga lån
8149	Räntekostnader övriga lån
8150	Dröjsmålsräntor
8160	Räntekostnader till koncernföretag
8180	Valutakursförluster
8190	Övriga finansiella kostnader
8199	Kapitalkostnader

82	AVSKRIVNINGAR ENLIGT PLAN
8211	Maskiner
8212	Inventarier
8213	Byggnadsinventarier
8214	Bilar och andra transportmedel
8215	Datorutrustning
8221	Byggnader och övrig fast egendom
8225	Anläggningar
8280	Förändring av pensionskulld
83	EXTRA ORDINÄRA INTÄKTER
8310	Vinst vid avyttring av anläggningstillgång
8390	Övriga extra ordinära intäkter
84	EXTRA ORDINÄRA KOSTNADER
8410	Förlust vid avyttring av anläggningstillgång
8430	Omstruktureringskostnader
8450	Aktieägartillskott LEAB
8452	Aktieägartillskott GF-konsult
8455	Aktieägartillskott ÄLKAB
8457	Förlusttäckningsbidrag Lerumbostäder
8470	Borgen Aspenäsgården
8475	Övr infr av borgen
8490	Övriga extra ordinära kostnader
89	RESULTAT
8999	Redovisat resultat

Tidigare publicerade rapporter i CEFOS serie:

Behovsbudgetering. Nya budgetprinciper i kommuner. Cecilia Bokenstrand. 1/1993

Självständighet eller statsbundenhet. Den kommunideologiska idédebatten 1962-1974. Urban Strandberg. 2/1995

